

Ársskýrsla þjóðgarðsvarðar um suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs

2008

Skaftafelli í janúar 2011

Regína Hreinsdóttir
þjóðgarðsvörður

Forsíðumynd: Horft yfir Skeiðarársand til Lómagnúps, bærinn Sel í forgrunni.
Ljósmynd: Regína Hreinsdóttir

Efnisyfirlit

1. Inngangur	1
2. Samantekt	1
3. Svæðisráð, verndaráætlun og skipulag	1
3.1 Svæðisráð	1
3.2 Verndaráætlun	2
3.3 Skipulag	2
4. Mannvirki, vélar og tæki	2
4.1 Mannvirki	2
4.1.1. Þjónustumiðstöð og aðalsnyrtningar	3
4.1.2. Skrifstofuhúsnæði, landvarðahús	4
4.1.3. Snyrtihús á tjaldsvæði	4
4.1.4. Sandasel	5
4.1.5. Sandakot	5
4.1.6. Hæðir	6
4.1.7. Bölti	7
4.1.8. Önnur stærri mannvirki í þjóðgarðinum	7
4.1.9. Göngubrýr og helstu mannvirki á gönguleiðum	8
4.2 Bifreiðar	9
4.3 Vélar og tæki	9
5. Starfsmenn og helstu verkefni þeirra	10
5.1 Heilsársstarfsmenn	10
5.2 Sumarstarfsmenn	11
5.3 Sjálfboðaliðar	13
5.4 Fatnaður starfsfólks	14
6. Gestir og þjónusta þjóðgarðsins	15
6.1 Skaftafellsstofa, upplýsingamiðstöð	15
6.2 Tjaldsvæði	17
6.3 Göngustígur	20
6.4 Fræðsla	20
6.4.1. Fræðslugöngur og barnastundir	21
6.4.2. Sérstök dagskrá og atburðir á vegum þjóðgarðsins eða tengdir honum	21
6.4.3. Móttaka sérhópa	22
6.5 Öryggismál	23
6.5.1. Öryggisáætlun í Skaftafelli 2008	24
7. Almannatengsl, rannsóknir, sérverkefni ofl.	25

7.1 Námskeið, fundir og ráðstefnur	25
7.2 Rannsóknir og vöktun á vegum starfsmanna þjóðgarðsins	25
7.2.1. Fuglatalningar	25
7.2.2. Tilraunaverkefni til heftingar á útbreiðslu lúpínu	26
7.2.3. Umsóknir um styrki til ýmissa verkefna	26
7.2.3.1. Líf og störf í Öræfum	26
7.2.3.2. Víkingar af lífi og sál	26
7.2.3.3. Styrkvegasjóður	27
8. Leyfisveitingar vegna rannsókna og kvíkmyndatöku	27
8.1 Rannsóknaleyfi	28
8.2 Leyfi til kvíkmyndatöku	29
9. LOKAORD	29
1. Viðauki. Skýrsla landvarðar í Lönsöræfum.	30

Myndaskrá

Mynd 1. Tillaga að deiliskipulagi fyrir þjónustusvæðið í Skaftafelli.....	2
Mynd 2. Breytingar í Skaftafellsstofu.	3
Mynd 3. Sandasel.....	5
Mynd 4. Rafstöðin í Vestragili.....	7
Mynd 5. Hildur landvörður í gönguferð með tvo skoska landverði sem heimsóttu okkur í sumar.	13
Mynd 6. Upplýsingamiðstöðin í lok maí 2008.....	15
Mynd 7. Gistinætur á tjaldsvæðinu sumarið 2008	17
Mynd 8. Gistinætur eftir þjóðerni.	19
Mynd 9. Göngustígur á Skaftafellsheiði "eftir Ike".	20

Töflur

Tafla 1. Sumarstarfsmenn á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs 2008.	12
Tafla 2. Opnumartími sumarið 2008	16
Tafla 3. Sérstök móttaka og gönguferðir í Skaftafelli 2008	23
Tafla 4. Veitt rannsóknaleyfi árið 2008	28
Tafla 5. Rannsóknir sem vitað er um rétt utan þjóðgarðsmarka.	28
Tafla 6. Útgefin leyfi til kvíkmyndatöku.	29

1. INNGANGUR

Í skýrslu þjóðgarðsvarðar fyrir árið 2008 er fjallað um helstu málefni í starfsemi þjóðgarðsins á árinu ásamt því að sett eru markmið fyrir árið 2009.

Þar sem þetta er fyrsta árskýrslan um starfsemi á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs og fyrsta skýrsla nýs þjóðgarðsvarðar verður hér gerð nokkuð ítarlegri grein fyrir mannvirkjum, framkvæmdum, vélæign, tækjabúnaði og ástandi þeirra en í venjulegri árskýrslu.

2. SAMANTEKT

Vatnajökulsþjóðgarður var stofnaður hinn 7. júní 2008. Skaftafell tilheyrir nú suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs sem skilgreint er í reglugerð þjóðgarðsins. Lómagnúpur markar skilin á milli suðursvædis og vestursvædis þannig að Lakagígar sem voru innan Skaftafellsþjóðgarðs fyrir breytinguna, tilheyra nú vestursvæði þjóðgarðsins. Þjóðgarðurinn fylgir jökluröndinni að mestu frá Skaftafelli í Lón, en á Mýrum bættist við nokkurt undirlendi, svokallað Heinabergssvæði og einnig lögðu bændur í Skálafelli í Suðursveit nokkuð land til þjóðgarðsins í Hjallanesi sem liggur að Heinabergssvæðinu.

Miklar framkvæmdir hafa verið í Skaftafelli undanfarin tvö ár og hafa þau mannvirki sem þjóna gestum þjóðgarðsins tekið stakkaskiptum. Árið 2007 voru aðalsnyrttingarnar teknar í gegn að mestu og lokið við þær framkvæmdir í vor en einnig var ráðist í lagfæringar og gagnaðar breytingar á þjónustumiðstöðinni, skrifstofuhúsnæði og snyrttingum á tjaldsvæði.

Það verður þó að segjast að farið var seint af stað í þessar framkvæmdir og drögust þær alltof langt fram á sumar. Það er mjög bagalegt fyrir bæði starfsmenn og gesti á svæðinu svo ekki sé minnst á að gerð er krafa um sértekjur af svæðinu sem skila sér ekki við svona aðstæður.

3. SVÆÐISRÁÐ, VERNDARÁÆTLUN OG SKIPULAG

3.1 Svæðisráð

Í svæðisráði fyrir suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs sitja samkvæmt tilnefningu sveitarfélagsins Hornafjarðar, Hjalti Pór Vignisson formaður, Björn Ingi Jónsson og Guðrún Ingimundardóttir. Sigurlaug Gissurardóttir samkvæmt tilnefningu Ferðamálasamtaka Austurlands, Skúli Skúlason samkvæmt tilnefningu samtaka útvistarfélag og Hrafnhildur Hannesdóttir samkvæmt tilnefningu umhverfisverndarsamtaka. Svæðisráð fundaði 7 sinnum á árinu og kom fjöldi mála til umræðu og afgreiðslu. Þá stendur svæðisráð að vinnu við verndaráætlun sem var falin Háskólastrinu á Hornafirði. Fundargerðir Svæðisráðs eru aðgengilegar á heimasíðu Vatnajökulsþjóðgarðs, www.vatnajokulsthjodgardur.is.

3.2 Verndaráætlun

Unnið hefur verið að gerð verndaráætlunar fyrir Skaftafellsþjóðgarð undanfarin ár af Helgu Davids, sérfræðingi þjóðgarðsins á Höfn. Þeiri vinnu var lokið rétt áður en þjóðgarðurinn færðist yfir til Vatnajökulsþjóðgarðs. Vinna að verndaráætlun fyrir suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs er í höndum Háskólastursins á Hornafirði undir stjórn Þorvarðar Árnasonar. Starfsmenn þjóðgarðsins taka einnig þátt í þessari vinnu.

3.3 Skipulag

Hjá Landlínum var unnið að gerð deiliskipulags fyrir Skaftafell á árinu 2007. Tillaga að deiliskipulagi kom frá þeim þann 10. mars, unnin af Ulla R. Pedersen. Hér fyrir neðan er tillaga að skipulagi tjaldsvæðisins. Ekki var unnið meira með þessa skipulagstillögu, enda miklar breytingar í gangi í þjóðgarðinum með yfirlæslunni yfir í Vatnajökulsþjóðgarð. Tekið verður til við skipulagsmál í Skaftafelli á næsta ári.

Mynd 1. Tillaga að deiliskipulagi fyrir þjónustusvæðið í Skaftafelli. Landlínur, Ulla R. Pedersen

4. MANNVIRKI, VÉLAR OG TÆKI

4.1 Mannvirki

Árin 2007 og 2008 var veitt töluverðu fjármagni í löngu tímabærar endurbætur á mannvirkjum í Skaftafelli. Öll hús voru máluð að utan. Byrjað var á því að taka í gegn aðalsnyrtigar svæðisins árið 2007 og lokið við það árið 2008. Í ljós kom að auka þurfti við rafmagnsheimtaugina vegna breytinga á húshituninni. Þá var einnig skipt um símstöð.

Þessar breytingar hafa vissulega gjörþreytt ásýnd mannvirkja í Skaftafelli til hins betra. Það er samt nauðsynlegt að minna á það að æskilegt er að nýta tímann utan háannatíma í slíkar stórframkvæmdir þannig að þeim sé lokið á sumrin en ekki eins og og reyndin varð sumarið 2008. Móttakan var í einu litlu herbergi í skrifstofuhúsnæðinu fram til 18. júní, þegar loks var hægt að flytja hana yfir í þjónustumiðstöðina. Þá voru ekki komnar neinar innréttningar nema

móttökuborð í þjóðgarðsmiðstöðina svo það þurfti að notast við samansafn af gömlum hillum og borðum undir varninginn sem þar var til sölu. Þá voru einungis tvær sturtur til afnota fyrir ferðamenn fram til 18. júlí þegar endurbótum á snyrtihúsini á tjaldstæðinu lauk. Þar sem vatnið er hitað með rafmagni voru sturtunar jafnan orðnar kaldar eftir að 4 – 5 manns höfðu farið í sturtu og þurfti þá að bíða í klst. áður en næsti hópur komst í sturtu. Framkvæmdir á þessum tíma valda gestum þjóðgarðsins ónæði og ama sem leiðir auðvitað einnig til aukins álags á starfsfólk vegna óánægðra gesta. Þá vantaði einnig upp á að haft væri samráð við starfsmenn á svæðinu við framkvæmdirnar og það sem þeim fylgdi og leiddi það til óþarfa árekstra og óþæginda. Það ætti að vera algjört skilyrði að starfsmenn þjóðgarðsins séu hafðir með í ráðum og upplýstir um gang mála þegar unnið er að slíkum framkvæmdum á þeirra svæði, hvernig sem verkefnastjórnun er háttáð.

Eftirstandandi framkvæmdir iðnaðarmanna:

- Frágangur og merkingar á rafmagnstöflum, í þjónustumiðstöð, aðalsnyrtingum og skrifstofuhúsnæði.
- Endurnýja raflagnir í skrifstofuhúsnæði og aðlaga þær að skrifstofuhúsnæðinu.
- Frágangur á netmálum í skrifstofuhúsnæði og starfsmannahúsum.
- Snyrtingu í skrifstofuhúsnæði á eftir að taka í gegn.
- Þvottahús í skrifstofuhúsnæði, sem og almenningsþvottahús eru eftir.
- Frágangur á ofnalögnum í skrifstofuhúsnæði.
- Skipta um útidyrahurðir í skrifstofuhúsnæði.
- Hurð milli skrifstofu og eldhúss.
- Að skipta um þak á snyrtihúsi á tjaldsvæði (Kotinu).
- Skipta um járn á þaki þjónustumiðstöðvar.

4.1.1. Þjónustumiðstöð og aðalsnyrtingar

Almenningssalerni við upplýsingamiðstöðina voru endurnýjuð algjörlega árið 2007 en 2008 var lokið við frágang á tveimur salernum fyrir fatlaða sem gengið er beint inn í af gangstéttinni. Þar eru einnig tvær sturtur. Þessi salerni eru höfð opin allt árið. Einnig var settur útivaskur með heitu vatni undir skyggni á vesturhlið hússins.

Upplýsingamiðstöðin var tekin algjörlega í gegn, brotnir niður veggir og steypt upp í hurðaop, hiti lagður í öll gólf nema í glerskálanum, en þar er gólfhitu fyrir og þau flísalögð með náttúruflísum. Keypt var riflega af flísum til að setja á gólf í veitingasal þegar hann verður stækkaður. Flísarnar sem voru umfram eru geymdar í skemmu björgunarsveitarinnar Kára í Freysnesi.

Skipt var um útidyrahurðir og sett sjálfvirk rennihurð við aðalinnganginn. Sýningin í gestastofunni var færð úr glerskálanum í vesturenda hússins og bíosalurinn er inn af því rými. Þar var áður lager og geymsla fyrir hreinlætisvörur og vörur í verslun. Þar sem bíosalurinn var áður var útbúið eldhús, með innbyggðum kæliklefa, lítili geymslu og öllum tækjum til léttar matseldar. Veitingasalurinn er nú í glerskálanum og þar er afgreiðslubord.

Mynd 2. Breytingar í Skraftafellsstofu. Ljósmynd: Regína Hreinsdóttir

kælir og hillur fyrir nauðsynjavörur sem eru til sölu.

Brotinn var niður veggurinn utan um salernisaðstöðuna sem var í miðju rýminu og salernin færð þangað sem skrifstofur starfsmanna voru áður. Upplýsingar, móttaka og þjóðgarðsverslun eru í miðju húsinu sunnan megin. Í upplýsingamiðstöðinni er tækjakompa við hlið móttökunnar þar sem starfsmenn geta hengt af sér yfirhafnir.

Í veitingastaðnum er lítil kompa þar sem starfsfólk getur sest niður, geymt yfirhafnir o.p.h. Þar þyrfti að bæta aðstöðu starfsfólks og helst að koma upp læstum skáum fyrir persónulega muni.

Vandræði voru með pípulagnir eftir breytingarnar og voru þær alltaf að stíflast þetta árið.

Markmið fyrir næsta ár

- Koma upp bókahillum og innréttigungum í þjónustumiðstöð.

4.1.2. Skrifstofuhúsnæði, landvarðahús

Einnig var hafist handa við endurbætur á landvarðahúsini svo kallaða, en þar voru áður íverustaðir landvarða, alls 5 herbergi. Allt húsið var málað að innan, en aðrar framkvæmdir s.s. tölvutengingar ofl. voru aðeins til bráðabirgða. Í desember var skipt um ofna í húsinu, rafmagnsofnarnir viku fyrir vatnsofnum og nýr hitakútur kom í húsið.

Landvarðahúsið hýsir nú skrifstofur, vinnuaðstöðu, bóka- og skjalasafn þjóðgarðsins, lager, geymslur fyrir fatnað, vinnufatnað ofl. sem og kaffiaðstöðu sumarstarfsfólks. Þar er einnig ágætis pláss til að halda starfsmannafundi. Það á eftir að vinna nokkuð í þessari aðstöðu, eins og að fá læsta skápa fyrir starfsfólk og koma upp aðstöðu til að geyma fatnað milli ára. Eitt herbergi var í vor nýtt sem bráðabirgðamóttaka ferðamanna þar til upplýsingamiðstöðin opnaði og útbúin var geymsla/lager fyrir hreinlætisvörur í öðru herbergi.

Markmið fyrir næsta ár

- Koma upp góðu lagerplássi til að geyma wc pappír, hreinlætisvörur og fleira.
- Almennt að bæta aðbúnað starfsfólks, t.d. koma upp læstum skáum fyrir persónulegar eigur og fara yfir hvað er til að tækjum og áhöldum í starfsmannabústöðum.
- Koma upp fataherbergi, þ.e. aðstöðu til að geyma fatnað milli ára og þar sem starfsmenn geta hengt af sér vinnuföt og gengið að þeim vísum í daglegum störfum.
- Fara yfir “skjalasafn”Skaftafells, yfirfara gamlar möppur og taka til í þeim.

4.1.3. Snyrtihús á tjaldsvæði

Snyrtihús á tjaldstæði, svokallað Kot, var einnig endurnýjað. Þar var lagður hiti í gólf, allir klefar klæddir hvítum plötum og skipt um öll hreinlætistæki. Þá voru útbúnir 6 eins manns sturtuklefar, en áður voru tvö rými með 3 sturtum í hvoru. Utan á húsið voru einnig settir tveir útivaskar með heitu vatni. Í miðju húsinu er ræstikompa sem hýsir alla hitakúta.

Spóastaðir, sem er hitt snyrtihúsið á tjaldsvæðinu er í ágætis standi. Þar er heitt vatn í vöskum sem kemur úr litlum hitakút, en einungis kalt vatn í útivöskum. Það hafa komið fram athugasemdir um að það sé þróngt um í klefunum karlamegin, hurðirnar eru stórar og opnast inn auk þess sem salernin eru staðsett úti á miðju gólfí.

Almenningsþvottahús er staðsett í skrifstofuhúsinu en hurðin snýr að aðalsnyrtингum. Það á eftir að taka í gegn, mála gólf og setja nýjan vask og borð. Þarf einnig að athuga hvort hægt er að festa stillinguna á þvottavélinni á ákveðið programm, eins og er er hægt að velja allt að tveggja tíma langan þvott, sem er kannski óþarfi á svona stað.

Í Morsárdal við Bæjarstaðaskóg var kamar á árum áður. Hann var hruninn og brak úr honum var fjarlægt í byrjun sumars og flutt í Skaftafell. Þarna væri gott að koma upp hreinlætisaðstöðu, t.d. þurrsalerni því langt er í næstu snyrtiaðstöðu fyrir það fólk sem hefur áhuga á göngum í Skaftafellsfjöllum, inn í Kjós eða að Morsárjökli.

Markmið fyrir næsta ár

- Leita leiða til að rýmka plássið í klefum á salerni á Spóastöðum
- Ljúka við frágang á þvottahúsi.
- Koma upp þurrsalerni við Bæjarstaðaskóg.

4.1.4. Sandasel

Húsnæði fyrir sumarstarfsmenn var í sumar í Sandaseli og Sandakoti. Sandasel er eiginlega þrískipt og voru starfsmenn með aðsetur í miðrýminu. Þar eru þrjú tveggja manna herbergi og í sumar voru tveir í tveimur herbergjum en einn í því þriðja. Þar eru tvær snyrtningar með salerni og tveimur sturtum í hvoru herbergi, stórt rými með eldunaraðstöðu þar sem einnig getur verið setustofa og svo stór forstofa. Í húsinu austanverðu er aðstaða sjálfböðaliða, eldunarrými í miðjunni og tvö herbergi sitt hvoru megin með 5 kojum hvort og salerni við hvort herbergi. Í vesturhlutanum er náttúruskólastofa, stórt rými sem ætlað er til fyrirlestrahalds og kennslu með herbergi inn af því með 5 svefnplássum og salerni. Einnig er lítið herbergi með sturtu inn af skólastofanni. Þessi aðstaða hefur staðið til boða fólk sem vinnur að rannsóknunum í þjóðgarðinum og var tölverð eftirspurn eftir þessu húsnæði í sumar.

Mynd 3. Sandasel. Ljósmynd: Hafdís Roysdóttir

4.1.5. Sandakot

Sandakot var nýtt í sumar fyrir sumarstarfsmenn. Húsið nýtist ekki vel í þetta hlutverk þar sem þar eru einungis tvö herbergi, eitt eins manns (með tvíbreiðu rúmi) og eitt tveggja manna. Svefnloft er yfir helmingi hússins en það er ekki hægt að nýta sem svefnáðstöðu (eða neitt annað) þar sem þar er of lágt til lofts (ekki hægt að standa uppréttur) og svo er það opið inn í stofuna. Húsið hefur áður hýst heilsársstarfsmann/sérfræðing en þar sem svo heppilega vill til að Hafdís Roysdóttir sem hefur gegnt stöðu sérfræðings þjóðgarðsins undanfarin ár, býr í Svíafelli, þurfti þjóðgarðurinn ekki að leggja henni til húsnæði. Viðbúið er að Sandakot verði ekki aðgengilegt fyrir sumarstarfsmenn næsta sumar ef nýr sérfræðingur verður ráðinn sem ekki er af svæðinu.

Athugasemdir um starfsmannahúsnaði

Í gamla landvarðahúsini voru 5 herbergi fyrir starfsmenn fyrir breytingarnar sl. sumar. Það gefur því auga leið að töluverður missir var að þessum herbergjum og olli það nokkrum vandræðum við að koma fólk fyrir í sumar. Ef Sandakot verður ekki aðgengilegt sumarstarfsfólk næsta sumar bætist verulega við vandræði okkar í þessum málum. Það þarf að koma húsnæðismálum starfsmanna í betra horf sem fyrst.

Ef þarf að ráða sérfræðing sem ekki er búsettur í sveitinni verður að huga að byggingu íbúðarhúsnæðis fyrir hann. Sandakot gæti ef til vill dugað til skamms tíma, en það er ekki fyrir stóra fjölskyldu. Undanfarin ár hefur farið fram töluverð umræða um skipulagningu íbúðabyggðar í Öræfum með aðkomu sveitarfélagsins og fleiri aðila og í ljósi húsnæðisvanda þjóðgarðsins og mikilvægi hans í atvinnumálum á svæðinu væri æskilegt að hann væri aðili að þesskonar uppbyggingu. Stefna ætti að slíkri íbúðabyggð utan þjóðgarðsmarka.

Markmið fyrir næstu ár

- Húsnæði til að hýsa sumarstarfsmenn þjóðgarðsins er ekki nægilegt og mjög aðkallandi að leysa úr þeim málum.
- Varanlegt húsnæði vantar fyrir sérfræðing, Sandakot nýtist ágætlega einstaklingi eða jafnvel pari, en dugir varla fyrir barnafjölskyldu.
- Fara yfir búnað í starfsmannabústöðum.

4.1.6. Hæðir

Undanfarin ár hefur verið umræða um að flytja íbúðarhús þjóðgarðsvarðar niður úr Hæðum þar sem það er nú og byggja nýtt hús fyrir hann, jafnvel utan þjóðgarðsins. Helstu ástæður virðast vera að núverandi hús þjóðgarðsvarðar sé ekki í nógu góðu standi, þyki afskekkt og þangað sé erfitt að komast á veturna.

Húsið í Hæðum er í ágætis standi og ekki er mikið viðhald fyrirliggjandi á því á næstunni. Ekki er mikið mál að búa svo um hnúta að vegurinn verði fær í hálku, t.d. með því að sandbera hann eins og íbúar gerðu í veturni.

Að mati þess þjóðgarðsvarðar sem hefur nú búið þar í rúmt ár er búseta á þessum stað æskileg af öryggisástæðum og þá sérstaklega yfir vetrartímann. Þá er ekki síðri ástæða að viðhalda þeirri hefð sem er fyrir búsetu þar og er hluti af menningu staðarins.

Þá er ótalín sú ánægja að hafa útsýni yfir Skeiðarársand og geta lagt mat á það á hverjum degi hvort hefur aukist eða minnkað í ám á Skeiðarársandi. Í Skaftafelli hafa einnig verið úrkumumælingar óslitið til margra ára sem íbúar í Hæðum og Böltu hafa séð um og slíkum rannsóknum er mikilvægt að sinna áfram. Það er ómögulegt að gera úr fjarlægð alla daga ársins. Þá er það afar mikilvægur kostur að þjóðgarðsvörður búi innan þjóðgarðsins til að hann kynnist betur umhverfi sínu. Á ferðum þjóðgarðsvarðar heim til sín yfir vetrartímann (eða þegar lokað er í upplýsingamiðstöð) getur hann fylgst með því hvort bílar eru á bílastæðum þjóðgarðsins og hvort fólk skilar sér í þá. Einig á hann á hægara með að fylgjast með því hvort verið er að aka utan viðurkenndra slóða. Þá er auðveldara að fylgjast með ástandi mannvirkja eins og göngubrúa ef gerir t.d. asahláku og reyna að forða tjóni verði því við komið.

Markmið fyrir næstu ár:

- Skipta um útidyrahurðir, þær eru óþéttar.

4.1.7. Bölti

Í Bölti er ekki lengur búseta allt árið en á sumrin rekur Guðveig Bjarnadóttir gistiheimili þar. Þegar búsetusamningur við hana fellur úr gildi þarf að huga að framtíðarnotkun húsnæðisins. Það væri t.d. hugsanlegt að nýta það fyrir starfsmenn þjóðgarðsins, sjálfboðaliða eða útbúa þar aðstöðu fyrir rannsóknarfólk. Þá væri einnig möguleiki að koma þar upp útibúi frá byggðasafni Hornafjarðar og leggja þá áherslu á búsetusögu Skaftafells og byggð í Öræfum.

Vatnsbólið var nokkrum sinnum til vandræða í sumar vegna þurrka. Verktaki úr sveitinni var fenginn í að kanna aðstæður og leiðir til úrbóta. Ýmislegt hjálpaðist að í þessu, langvarandi þurrkar, leki í vatnsleiðslum og stífluð dren, en tókst að bjarga þessu fyrir horn í sumar. Spurning hvort það verði að huga að nýju vatnsbóli fyrir Böltu næsta sumar.

4.1.8. Önnur stærri mannvirki í þjóðgarðinum

Hlaðið brunnhús við Skaftafellsbrekkur byggt 1980 af Ragnari Stefánssyni. Þar eru brunnar fyrir neysluvatn.

Sel, bær í vörlu Þjóðminjasafns Íslands frá 1972 og endurbýggður á vegum þess.

Tvær heyhlöður með ásþaki. Í umsjá Þjóðminjasafns Íslands.

Smiðja austan íbúðarhússins í Böltu. Var gerð upp á vegum Þjóðminjasafns Íslands laust fyrir 1980. Í umsjá Þjóðminjasafns Íslands.

Hænsnakofi og hesthús við Hæðir.

Rafstöðin í Vestragili og mannvirki sem henni tengjast, þar með talin stífla ofan við Magnúsarfoss og aðrennslisrás.

Nokkrar hálfrundar tóftir við Hæðir og fleiri gamlar tóftir sem tengjast búskap víðsvegar í þjóðgarðinum, m.a. hesthús ofan við Böltu sem byrjað var að gera upp fyrir nokkrum árum. Heimagrafreitur í brekkunum neðan við Böltu.

Skúr yfir borholu á aurunum framan við Skaftafellsjökul. Þar er vatnsdæla sem gengur fyrir rafmagni.

Mynd 4. Rafstöðin í Vestragili. Ljósmynd: Regína Hreinsdóttir.

4.1.9. Göngubrýr og helstu mannvirki á gönguleiðum

Stærstu mannvirki á gönguleiðum eru tvær göngubrýr yfir Morsá. Önnur er staðsett þar sem komið er niður af Skaftafellsheiði niður Grjóthól, nokkurnveginn þar sem ljósir aurar Morsár mæta gráum aurum Skeiðarár. Hin sem er nýrri og var komið upp árið 2004 er við Götugil vestan við varnargarðana undir Skaftafellsbrekkum. Á milli göngubrúnna eru 3 km. Eftir að Skeiðará hætti að renna upp að Skaftafellsbrekkum nokkrum árum eftir hlaupið stóra 1996 opnaðist möguleiki á að koma upp síðarnefndu göngubrúnni og nú er því hægt að komast mun auðveldari leið inn í Morsárdal um aura Skeiðarár en yfir heiðina. Göngubrýrnar virðast báðar í ágætu standi.

Áður var göngubrú yfir Morsá inn við Morsárjökul þannig að hringleið lá um dalinn. Hana tók af í vatnavöxtum líklega um 2006 og stendur annar stöpullinn enn á bakkanum en hinn, ásamt járnvirkinu úr brúnni stendur upp úr neðar í ánni. Brúarinnar er sárt saknað af göngufólki og væri æskilegt að koma þar upp nýrri brú.

Prjár göngubrýr eru á leiðinni frá tjaldsvæðinu í Lambhaga yfir lækina úr Eystra- og Vestragil. Þetta eru lágar sterkegar trébrýr. Sú sem er við mynni Eystragils er lægst og leggst yfir hana klaki á vetrum. Hún er undir miklu álagi í leysingum þegar klakahröngl dynur á henni og eins er grjótframburður úr þessum litlu giljum með ólíkindum. Lækurinn flæmist um farveginn og einnig framhjá brúnni þegar mikið er í honum. Ýtt hefur verið upp varnargarði frá brúnni upp að gilinu til að reyna að beina læknum í ákveðinn farveg. Í vor var gröfumaður fenginn til að grafa undan brúnni þar sem framburður úr gilinu fyllti orðið alveg upp undir hana.

Göngubrú er yfir Stóralæk í Vestragili ofan við bílastæðið við Magnúsarfoss. Hún er frekar lág og léleg og ekki með góðu handriði.

Göngubrúin yfir Stóralæk við Svartafoss er tekin niður á haustin. Hún liggur á stórum steinum í farveginum og er samsett úr tveimur I járnbitum, ca. 6 metra löngum og 4 tréfleukum sem er rennt saman ofan á þá. Brúna tók af síðla sumars þegar leifar af fellibylnum Ike gengu yfir landið með miklu vatnsveðri og dreifðust flekarnir þá niður farveginn alveg að Hundafossi.

Tvær göngubrýr eru yfir Eystragil á Skaftafellsheiði. Önnur er við aðalleiðina frá tjaldstæðinu að Svartafossi, við svokallaða Heygötu ofan við Heygötufoss. Hún er farin að skekkjast talsvert og þarf að fylgjast vel með henni á næstu árum. Hin er ofar á leiðinni frá Svartafossi að Sjónarnípu. Hún er á stálbitum og liggur yfir gilið á klettum þar sem það er mjótt.

Minni göngubrýr/pallar yfir smálæki eru á leiðinni yfir Vesturheiði í Morsárdal, á leiðinni niður að Svartafossi frá útsýnishólnum, á leiðinni frá Sjónarskeri að Skerhól og á leið að Svartafossi rétt undir Sjónarskeri.

Á gönguleiðinni yfir Vesturheiði í Morsárdal liggur göngustígurinn um mýrlendi á nokkuð löngum kafla og eru þar trépallar. Eins á gönguleiðinni frá Svartafossi að Sjónarnípu um Austurheiði. Tröppur eru upp frá Lambhaganum upp á veginn í Skaftafellsbrekkum og áfram upp á pall með útsýni yfir Þjófafoss. Undanfarin ár hafa sjálfboðaliðar unnið í leiðinni um Austurbrekkur og á þeirri leið er nú orðið nokkuð um trétröppur og palla.

Á hringleiðinni að Skaftafellsjökli eru tvær brýr við malbikaða göngustíginn. Önnur er í góðu standi en mikill efnisburður úr gilinu þar sem hin er staðsett gerir það að verkum að sópast yfir hana grjót í leysingum. Hún er líka mjög lág.

Þá er hafin smíði á timburtröppum upp brekkuna frá Eystragili við Heygötufoss.

Markmið fyrir næsta ár:

- Ljúka við timburtröppur vestan við Eystragil.
- Áætla hversu mikið efni þyrfti í göngupalla á gönguleiðinni um Miðheiði sem áður var gönguleið innan þjóðgarðsins en hefur verið lokað í fjöldamörg ár.
- Skoðaðir verði möguleikar á smíði nýrrar göngubrúar yfir Morsá innst í dalnum.

4.2. Bifreiðar

Ford Ranger SR 892, pallbíll er hér allt árið á rekstrarleigu. Á veturna nýtir þjóðgarðsvörður hann til eftirlits og til að aka á fundi, ráðstefnur eða annað sem upp kemur. Á sumrin hefur hann verið notaður í eftirlit, en meira í ýmislegt snatt s.s. að fara með hreinlætisvörur, wc pappír og annað í snyrtihúsin á tjaldsvæðinu, hirða sorppoka af tjaldsvæðinu og keyra með rusl í Svínafell þar sem ruslabrennslan er staðsett. Sumarstarfsmenn sjá um akstur á sorpi í Svínafell og er þá farið á pallbílum með kerru, jafnvel tvisvar á dag þegar mest er. Það er greinilegt að ekki eru allir jafnflinkir að bakka með kerru því pallurinn var beyglaður á báðum hliðum og á skottloki þegar nýr þjóðgarðsvörður fékk hann til afnota. Gert var við pallinn fyrir sumarið. Þegar svo margir eru að nota bílinn í snatt er alltaf meiri haetta á að eithvað komi fyrir hann og eftir sumarið voru aftur komnar smávægilegar beyglur og rispur á pallinn. Akstur var um 13.700 km. á bílum á árinu. Sérfræðingur á Höfn hafði einnig bíl til afnota á rekstrarleigu allt árið.

Í stað þess að leigja annan bíl yfir sumartímann notaði þjóðgarðsvörður eigin bíl til að fara í banka á Kirkjubækjarklaustri og annað sem þurfti að útréttu og fékk greiddan sambærilegan kostnað og væri við rekstrarleigubíl vegna þess. Alls var aksturinn 5.400 km.

Pallbíl er nauðsynlegt að hafa yfir sumartímann, en yfir vetrartímann væri nægjanlegt að hafa fólksbíl eða jeppling á þessu svæði.

Þrjú reiðhjól komu á svæðið til afnota fyrir starfsfólk og voru þó nokkuð mikið notuð.

4.3 Vélar og tæki

Nokkuð er til af vélum, tækjum og verkfærum í Skaftafelli en á því er mikið óskipulag. Engin sérstök geymsla er fyrir vélar, tæki eða verkfæri, stærri vélar eru geymdar úti og sláttuvélar, orf og verkfæri hér og þar.

Í Skaftafelli eru til eftirfarandi vélar og stærri tæki:

Kúbóta dráttarvél: Skráningarnúmer IM 0271. Var töluvert notuð við að rífa niður veggi og hreinsa út úr þjónustumiðstöðinni í vor. Er lítið keyrð, en hefur verið gert við kúplingshús tvisvar þar sem keyrt var með of mikla þyngd á henni. Þarf því að fara varlega í að lyfta þungum hlutum á henni. Hún þarfnað viðgerðar, eithvað skrölítir í vélinni og annar lyftiarmurinn lekur olíu. Var í geymslu innanhúss hjá Benna. Gengur fyrir dieselolíu.

Yanmar beltavagn: Skráningarnúmer IB 0130. Var ekkert notaður í sumar. Stóð úti við Sandasel. Einhverjar deilur hafa verið um eignarhald á honum eða greiðslur fyrir hann. Kemur að takmörkuðum notum þar sem hann er ekki með veltigrind og því ekki heppilegur á göngustígum á ósléttu landi. Gæti nýst til efnisflutninga á sléttlendi t.d. ef farið yrði í að framlengja stíginn að Skaftafellsjökli. Spurning að huga að því að selja hann og fjárfesta frekar í sexhjóli eða rafbíl t.d. Í góðu standi samkvæmt skoðun, en svolítið ryðgaður. Gengur fyrir dieselolíu.

Ifor Williams kerra: skráningarnr: OL 955. Þarf að laga bremsur og ljós.

Vélhjólbörur: Nýttar töluvert, mest af sjálfböðaliðum við efnisflutninga í göngustíga á Skaftafellsheiði. Taka um 250 kg efnis í einni ferð. Í ágætis standi. Óblandað bensín, fjórgengisvél.

Sláttuvél: Átti að vera nýviðgerð, en spýr hvítum reyk, hóstar og hikstar. Tvígengisvél.

Rafmagnssláttuvél: Keypt í sumar til að slá í kringum hús.

Rafmagnsorf: Keypt í sumar.

Bensínorf: 2 stk., hvort öðru lélegra.

Bútsög: Orðin léleg, hlífin er brotin og ekki er neitt fast borð undir henni og því er hún frekar hættuleg í notkun.

Vatnadrekinn: Gamalt samgöngutæki sem er til sýnis í Skaftafelli. Hann er staðsettur vestan Sandasels við varnargarðinn. Hann er orðinn mjög ryðgaður og þyrfти á yfirhalningu að halda sem fyrst. Ógangfær.

Markmið fyrir næsta ár

- Koma skipulagi á verkfæri og áhöld þjóðgarðsins.
- Skipuleggja geymslurými milli salerna á aðalsnyrtungum. fyrir verkfæri og áhöld sem eru notuð daglega og fara yfir það sem er geymt í þvottahúsi í Sandaseli..
- Koma upp geymslu fyrir sláttuvélar og orf.
- Rífa stalla í fyrrum hesthúsi við Selbænn og búa til geymslupláss fyrir kúbótann og beltavagninn svo þeir þurfi ekki að standa úti yfir vetrartímann.
- Laga kúbótann og nýta hann í slátt á tjaldsvæði yfir sumarið.
- Fjárfesta í sláttuvél, betri sláttuorfum og ýmsum verkfærum.

5. STARFSMENN OG HELSTU VERKEFNI PEIRRA

5.1 Heilsársstarfsmenn

Á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs eru þrír heilsársstarfsmenn, þjóðgarðsvörður og tveir sérfraðingar. Nýr þjóðgarðsvörður, Regína Hreinsdóttir Msc landfræðingur, tók til starfa um áramótin en Ragnar Frank Kristjánsson fyrrverandi þjóðgarðsvörður hafði þá fyrir nokkru látið af störfum. Hafdíð Roysdóttir sérfraðingur í Skaftafelli gegndi starfi þjóðgarðsvarðar í millitíðinni. Hafdíð er grunnskólakennari að mennt. Hún sótti um að fá launalaust leyfi til eins árs, sem var samþykkt og hófst fríið 31. ágúst 2008. Helga Davids sérfraðingur er með skrifstofu á Höfn. Hún er með mastersgráðu í jarðfræði og fornleifafræði.

Arianda Arendse var ráðin í stöðu Hafdísar tímabundið. Áformað var að reyna heilsársopnun á upplýsingamiðstöðinni þannig að hennar starf yrði að mestu þar. Var hún við störf í október, en varð þá að láta af störfum af persónulegum ástæðum. Ekki var ráðið í stöðuna aftur á árinu og heilsársopnun gestastofunnar því frestað að svo stöddu. Eftir flutning yfir í

Vatnajökulsþjóðgarð teljast Lakagígar til vestursvæðis þjóðgarðsins og þar með staða Kára Kristjánssonar sérfræðings fyrrum Skaftafellsþjóðgarðs sem er staðsettur á Kirkjubæjarklaustri.

Segja má að þetta hafi verið óvenjulegt ár á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs. Mikill tími fór í flutninga milli húsa vegna framkvæmda í upplýsingamiðstöð. Starfsmenn tóku niður innréttningar á lager í upplýsingamiðstöð, færðu sýningu í gestastofunni á milli staða í húsinu Þeir sáu um flutninga á skrifstofubúnaði, skjalasafni og bókkostí þjóðgarðsins milli húsa og endurskipulagningu húsnæðisins í landvarðahúsinu sem og í upplýsingamiðstöðinni þegar hún komst í gagnið. Reynt var að fara í gegnum gömul gögn um leið og tekið var upp úr kössunum, sortera og henda, en mikið verk er enn óunnið í því.

Þjóðgarðsvörður sá um skipulagningu vinnu starfsmanna og útbjó verkefnalistu fyrir starfsmenn og sjálfboðaliða, starfslýsingar, vaktatöflur, vinnuskýrslur og starfsmannafundi sem sérfræðingur kom einnig að. Hann sá einnig alfarið um verslun í upplýsingamiðstöð, skipulagningu hennar, ákvað vöruúrvall, sá um pantanir á vörum, verðlagningu þeirra og setti þær inn í nýtt kassakerfi sem sett var upp af Martölvunni. Þá sá hann um kassauppgjör í verslun og skilaði vörum eftir lokun upplýsingamiðstöðvar. Sökum þess hve seint var hægt að flytja inn í upplýsingamiðstöðina var útbúin bráðabirgðamóttaka í skrifstofuhúsnæðinu og ekki var ráðinn sérstakur starfsmaður til að sjá um verslunina eins og verið hefur undanfarin sumur. Af öðrum verkefnum vann hann m.a. að umsóknum um leyfi til kvikmyndunar og rannsókna í þjóðgarðinum og skrifaði pistil á upplýsingavef Hornafjarðar um starfsemi ársins.

Hafdíð, sérfræðingur í Skaftafelli sá um daglega verkstjórn sumarstarfsmanna auk þeirra verkefna sem flutningarnir höfðu í för með sér svo sem að koma skipulagi á bókkost þjóðgarðsins. Þá tók hún á móti skólahópum og öðrum hópum sem komu utan dagskrár.

Helga, sérfræðingur á Höfn vann m.a. að verndaráætlun fyrir gamla Skaftafellsþjóðgarð fram á vor, vann að jarðfræðibækling fyrir Jökulslóð, hönnun fræðsluskilta við Fláajökul í tengslum við Need verkefnið, hún sá um skipulagningu á landvörslu í Lónsöræfum og var þar að hluta til sjálf og stýrði þá meðal annars vinnu sjálfboðaliða. Hún skrifaði skýrslu landvarðar um landvörslu í Lónsöræfum sem fylgir með í 1. viðauka. Þá kom hún í Skaftafell í október í afleysingar meðan þjóðgarðsvörður var í fríi.

Starfsmenn lásu einnig yfir texta á nýri heimasíðu fyrir þjóðgarðinn og í bæklingum sem gefnir voru út um þjóðgarðinn auk þess að gera athugasemdir við úrelta texta um þjóðgarðinn á heimasíðum ýmissa aðila.

5.2 Sumarstarfsmenn

Alls voru 9 fastir sumarstarfsmenn í Skaftafelli sumarið 2008, og 3 til viðbótar í afleysingum til skemmri tíma. Ekki voru notaðar allar vinnuvikur landvarða í Skaftafelli sem gert var ráð fyrir vegna forfalla starfsmanna. Alls voru um 130 vinnuvikur landvarða í Skaftafelli og 5 í Lónsöræfum. Leyfi var fyrir 150 vinnuvikum samtals á þessum stöðum. Að auki var Helga Garðarsdóttir starfsmaður Vatnajökulsþjóðgarðs í Nýjadal, við afleysingar í 3 daga, en hætti vegna veikinda. Landvörður í Lónsöræfum var Hildur Þórssdóttir og einnig var Helga Davids sérfræðingur þar í styttri tíma.

Tölverðar breytingar voru á vaktafyrirkomulagi frá fyrri árum sem skýrist að hluta af breyttu rekstrarfyrirkomulagi í upplýsingamiðstöðinni þar sem verslun með matvörur og veitingar var

ekki á höndum þjóðgarðsins í ár. Þá var meiri áhersla lögð á gönguferðir og barnastundir á vegum þjóðgarðsins en undanfarin ár.

Tafla 1. Sumarstarfsmenn á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs 2008.

*I starfsreynsla sem landvörður á fleiri svæðum en í Skaftafelli, m.a. í Lónsöræfum til margra ára.

Starfsmaður	Tímabil	Starfs-hlutfall	Starfssvið	Starfssumar
Eva Bjarnadóttir	1. 7 – 31. 8	100%	Landvörður	3
Halla Tinna Arnardóttir	16. 6 – 31. 8	100%	Móttaka	2
Hanna Arima	18. 5 – 31. 8	100%	Landvörður	1
Harpa Rós Júlíusdóttir	1. 6 – 31. 8	100%	Ræstingar	2
Ingibjörg E. Ármannsdóttir	2. 6 – 25. 8	100%	Móttaka	2
Málfríður Ómarsdóttir	8. 5 – 28. 8	100%	Landvörður	6
Ómar Ómarsson	20. 6 – 20. 8	100%	Ræstingar	2
Rannveig Ólafsdóttir	1. 6 – 7. 8	100%	Móttaka	1
Sigrún Dögg Eddudóttir	1. 6 – 16. 8	100%	Landvörður	4
Sandra Björg Stefánsdóttir	10. 6 – 11. 7	100%	Landvörður	1
Aflevsingar				
Hildur Þórssdóttir	1. 7 – 10. 8	100%	Landvörður	> 10 *1
Jón Jóel Einarsson	1. 8 – 16. 8		Landvörður	1
Margrét Ingadóttir	21. 7 – 31. 7 5. 8 – 11. 8		Móttaka og ræstingar	1

Tveir starfsmenn voru einungis í ræstingum og tveir voru nær eingöngu í móttökunni en önnur störf voru meira blanda af landvörsu, verkamannavinnu og móttöku.

Fyrirkomulagið gafst nokkuð vel, og það kom vel út að hafa ákveðna starfsmenn alfarið í ræstingu og móttöku. Þá voru starfsmenn einnig ánægðir með að fá ákveðna fjölbreytni. Almennt var góður starfsandi og flestir unnu störf sín vel og af samviskusemi. Helstu verkefni starfsmanna á hverri vakt voru eftirfarandi:

Gestastofa

Upplýsingar og móttaka í gestastofu.

Sala bæklinga, bóka, póstkorta, minjagripa.

Rukka á tjaldstæði kvölds og morgna (helst tveir saman a.m.k. á kvöldin um helgar).

Skrá niður þá sem tjalda í Morsárdal og fylgjast með að þeir skili sér.

Landverðir, gönguleiðir

Fraðslugögur og barnastundir.

Klippa greinar á helstu gönguleiðum.

Sópa tröppur fyrir ofan Lambhagann og annarsstaðar þar sem hætta getur skapast af smásteinum á pöllum.

Fylgjast með að skilti, vegvíðar og stikur þjóni sínum tilgangi og lagfæra og gera tillögur um úrbætur ef þarf.

Setja niður stikur, skilti og vegvíða í samráði við þjóðgarðsvörð

Fylgjast með ástandi göngustíga og koma með ábendingar/tillögur um lokanir eða aðrar aðgerðir eftir því sem þurfa þykir.

Vera sýnileg og aðstoða fólk.

Sópa Selbæinn 2svar í viku.

Gps mæling gönguleiða.

Skráning húsbúnaðar í íverustöðum landvarða og kaffistofu.

Mynd 5. Hildur landvörður í gönguferð með tvo skoska landverði sem heimsóttu okkur í sumar. Ljósmynd: Regína Hreinsdóttir

Útivinna, verkamannavinna og ræstingar

Hefðbundin störf í ræstingum

Sorpirða á tjaldsvæði og akstur með sorp í Svíafell

Sláttur kringum hús og meðfram limgerðum og girðingum

Mála eða olíubera bekki og/eða annað eftir þörfum

Fjarlægja aspir/ grenitré sem hafa sáð sér út frá Lambhaga.

Tína rusl á tjaldstæði.

Taka niður kaðla í Lambhaganum beggja vegna lækjarins.

Slá þök á Selinu og hlöðunum.

Skráning verkfæra og smærri tækja í eigu þjóðgarðsins.

Markmið fyrir næstu ár

- Vinna í starfsmannahandbók fyrir Skaftafell.
- Allir starfsmenn fái nákvæma leiðsögn í upphafi sumars um starf sitt ásamt starfslýsingu.
- Unnið að staðháttanámskeiði fyrir starfsmenn.

5.3 Sjálfboðaliðar

Sumarið 2008 voru sjálfboðaliðar frá UST í Skaftafelli meira og minna samfellt frá 27. maí til 30. ágúst, oftast í tiltölulega litlum hópum. Alls voru unnar hér 182 vikur en einnig voru þjálfunarnámskeið bæði fyrir leiðbeinendur/verkstjóra sem og almenna sjálfboðaliða í Skaftafelli í 45 vikur. Hluti af þeiri kennslu fór fram innandyra en hluti er kennsla á vettvangi svo þar hafa bæst við einhverjar vikur í beina vinnu. Þá unnu sjálfboðaliðar 6 vikur í Lónsöræfum. Sjálfboðaliðar UST hafa borið hitann og þungann af viðhaldi göngustíga í Skaftafelli undanfarin ár. Þeir hafa reynst okkur afar verðmætur starfskraftur. Chas Goemans sem hefur haldið utan um sjálfboðaliðastarfið á hrós skilið fyrir faglega þjálfun þeirra og allt utanumhald um vinnu þeirra.

Helstu verkefni sjálfboðaliða í Skaftafelli í sumar voru:

Aðstoð við undirbúnинг og frágang á tjaldsvæði vor og haust. Þeir hjálpuðu til við að bera áningarborð á tjaldsvæðið og aðra þunga hluti.

Austurbrekktíður að Sjónarnípu:

Unnið hefur verið að lagfæringum á göngustígnum síðastliðin 2 sumur og hefur hann verið lokaður fyrir umferð þann tíma. Forgangsverkefni var að ljúka lagfæringum á stígnum og opna hann fyrir umferð göngufólks. Þar voru smíðaðar tröppur og pallar á nokkrum stöðum og efst í stígnum notað grjót til stígagerðarinnar.

Lípína, sláttur:

Sláttur á lípínu framan við Skaftafellsjökul og með gönguleiðum inn í Bæjarstaðaskóg. Einnig fjarlægð með rótum þar sem hún finnst í og meðfram Skaftafellsheiðinni, sérstaklega leitað í vesturhlíðum og Skerhólnum.

Austan við Hundafoss:

Byrjað var á palli og tröppum vestan við brúna yfir Eystragil þar sem mesti brattinn er. Þar standa klettar upp úr göngustígum sem hafa reynst mörgum skeinuhættir. Þetta er líklega sá staður í Skaftafelli sem hefur orsakað flest slys og beinbrot.

Ýmis verkefni:

Almennt viðhald göngustíga s.s. bera í þá efni, stikun gönguleiða. Stikur undirbúnar.

Aðstoð við stikun gönguleiða á Mýrum (Hólmi) og Suðursveit (Skálafelli).

Aðstoð við stikun og fleira í Lónsöræfum.

Chas Goemans starfsmaður UST sá um skipulagningu á vinnu sjálfboðaliða í sumar en verkstjórar hans um daglega stjórnun hópanna. Langflestir sjálfboðaliðarnir gista í tjöldum á meðan á dvöl þeirra í Skaftafelli stendur. Á miðju tjaldsvæðinu er lítið hús, kallað tehúsið, þar sem sjálfboðaliðar hafa aðstöðu til að matast. Þeir eru einnig með aðstöðu í austurhluta Sandasels í þremur herbergjum, tvö herbergi með kojum og salernisaðstöðu og á milli þeirra eldunaraðstaða. Þá hefur náttúruskólastofan í hinum hluta hússins nýst vel til fyrirlestra og kennslu í upphafi sumars. Þó að oftast sé gist í tjöldum er nauðsynlegt að hafa aðstöðu eins og í Sandaseli þar sem sjálfboðaliðarnir geta komist inn í vondum veðrum og eins þegar þeir eru við störf á jaðartímum í maí eða september t.d. Í Sandaseli eru líka geymd matvæli, fatnaður, tölvur og annar búnaður sem ekki er hægt að geyma í húsinu á tjaldsvæðinu. Þá hafa sjálfboðaliðar haft aðstöðu til þvotta í þvottahúsinu í Sandaseli en þeir hafa ekki aðgang að sturtum nema almenningssturtum á tjaldsvæði.

Markmið fyrir næstu ár

- Huga þarf almennt að betri aðbúnaði fyrir sjálfboðaliða í Skaftafelli.
- Koma þarf upp sturtum í aðstöðunni í Sandaseli og gera svefnrýmið meira aðlaðandi.

5.4 Fatnaður starfsfólks

Vatnajökulsþjóðgarður lagði starfsfólk til merktar göngubuxur, úlpur, flíspeysur, stuttermaboli og húfur. Þessi fatnaður er mjög fínn og nýttist starfsmönnum í móttöku og gönguferðum ágætlega.

Fólk var almennt ekki hrifið af bolunum, þeir eru mjög þróngir. Betra væri að allir starfsmenn fengju two bómullarboli sem væru til eignar sem væri hægt að nota við hvaða störf sem er, líka við ræstingar og verkamannavinnu.

Þá er spurning hvort ættu að vera nokkrir umgangar af regnfatnaði merktum Vatnajökulsþjóðgarði fyrir starfsmenn og einnig finnst mér umhugsunarvert að vera með nokkra merkta vinnugalla. Fjárfest var í tveimur vinnugöllum fyrir sumarið.

Keypt var eitt par af stígvélum með stáltá til notkunar við slátt með sláttuorfi, en það þarf að koma upp meira af öryggisfatnaði til að nota við slíka vinnu.

Markmið fyrir næsta ár.

- Bómullarbolir fyrir starfsfólk sem og hentugri vinnufatnaður fyrir ræstingar t.d. einnig þarf að merkja vinnugalla og regnfatnað með merki þjóðgarðsins.

6. GESTIR OG PJÓNUSTA PJÓÐGARÐSINS

Fjöldi fólks heimsækir Skaftafell árið um kring þó langmestur þunginn sé auðvitað yfir sumartímann. Opnunartími upplýsingamiðstöðvar og tjaldsvæðis í Skaftafelli hefur árum saman verið frá 1. maí til 30. september. Þegar Hafdíð fór í ársfrí frá störfum í lok ágúst var ákveðið að ráða starfsmann í stað hennar sem myndi vinna í upplýsingamiðstöðinni alla virka daga yfir vetrartímann. Í október og apríl yrði einnig opið um helgar. Af persónulegum ástæðum þurfti sá starfsmaður að hætta eftir október og ekki var ráðinn annar sérfræðingur á árinu. Heilsársopnun Skaftafellsstofu frestaðist af þeim sökum.

Tvær snytingar eru opnar ferðamönnum allt árið. Þær eru einnig aðgengilegar fötluðum og er gengið inn í þær frá torginu milli bygginga, en þær eru í sama húsi og aðalsnytingarnar.

6.1 Skaftafellsstofa, upplýsingamiðstöð

Vegna framkvæmda í byggingu upplýsingamiðstöðvarinnar var opnuð bráðabirgðamóttaka í skrifstofuhúsnæðinu, þar sem hún var reyndar staðsett árum saman fyrr á tíð. Þar var opnað 1. maí. Fastir starfsmenn sáu um upplýsingagjöfina fyrstu vikuna en fyrsti sumarstarfsmaður tók til starfa 8. maí og sá næsti viku síðar.

Upplýsingagjöfin var flutt yfir í upplýsingamiðstöðina hinn 18. júní en þar var þá búið að koma upp sýningunni sem áður var í glerhýsinu, afgreiðsluborði, bráðabirgðahillum fyrir varning og skjá í bíosal þar sem sýnd var myndin Umbrotin í vatnajökli 1996. Skjáinn reyndist fulllítill og var fenginn stærri skjár síðar um sumarið. Icelandic Magic sendi okkur einnig vegg til að hengja upp boli og annan fatnað sem við vorum með til sölu frá þeim. Rýmið í upplýsingamiðstöðinni er miklum mun meira aðlaðandi eftir þessar breytingar og nýtist mun betur en áður. Forlagið er stærsti birginn sem verslað var við með bækur og kort og voru seldar um 690 bækur frá þeim og tæplega 700 kort.

Starfsfólk í upplýsingamiðstöð verður að hafa yfirgrípsmikla þekkingu á þjóðgarðinum, göngu- og ferðaleiðum, gistingu og afþreyingu í nágrenninu svo eitthvað sé nefnt. Sökum anna við að koma öllu af stað eftir framkvæmdirnar var ekki hægt að leggja mikla vinnu í kynningu starfsfólks á þessum þáttum í sumar en það var mikil heppni að fá mikið af starfsfólk sem hafði starfað í Skaftafelli áður.

*Mynd 6. Upplýsingamiðstöðin í lok maí 2008.
Ljósmynd: Regína Hreinsdóttir.*

Gerður var samningur við “Í ríki Vatnajökuls”, ferðaþjónustu, matvæla, og menningarklasa suðausturlands um aðstöðu í upplýsingamiðstöðinni með það í huga að efla kynningu á suðursvæðinu. Íslenskir fjallaleiðsögumenn voru fengnir til að reka básinn þetta sumar en þeir hafa verið með jöklagöngur út frá Skaftafelli til fjölda ára. Aðstaðan var við innsta hluta afgreiðsluborðsins við hlið starfsmanna þjóðgarðsins.

Opnunartími upplýsingamiðstöðvarinnar sumarið 2008 var með sama sniði og undanfarin ár, en hann miðast að hluta til við rútuferðir að og frá Skaftafelli. Álagið í upplýsingamiðstöðinni er mikið yfir sumartímann og nauðsynlegt er að koma upp teljara til að fá yfirlit yfir þann fjöldu sem heimsækir Skaftafellsstofu.

Tafla 2. Opnunartími sumarið 2008

1. maí - 31. maí	10 – 16
1. júní - 15. júní	9 – 19
16. júní – 25. ágúst	8 – 21
26. ágúst - 31. ágúst	9 – 19
1. sept. - 31. okt	10 – 16

Í upplýsingamiðstöðinni var nokkuð af bókum, póstkortum og minjagripum til sölu, en ekki var búið að innréttu sölurýmið svo notast var við gamlar, ósamstæðar hillur og póstkortastanda ásamt þremur hjólaborðum sem komu ný. Ákveðið var að leggja áherslu á íslenskar vörur og þá helst handunnar vörur af svæðinu, vandaðar ferðamannabækur og handbækur um náttúruna en ekki fara í samkeppni við aðra aðila um fjöldaframleidda minjagripi eða annan varning sem hægt er að nálgast í nágrenninu. Var það tölverð breyting frá vöruúrvali sumarið áður. Hagnaður af söluvarningi var mun minni en gert var ráð fyrir í rekstraráætlun sem getur að mestu leyti skrifast á hversu seint upplýsingamiðstöðin opnaði í Skaftafellsstofu og að ekki var búið að setja upp innréttigar.

Tekið var í notkun nýtt kassakerfi frá Snertu, Touch-store og var tölverð vinna í að setja það upp og fínpússa ýmsa annmarka. Afgreiðslukassar eru með snertiskjá og kerfið er auðvelt í notkun en ekki virka þó allir möguleikar enn sem skyldi. Stefán í Martölvunni á Höfn sá um uppsetningu á kössunum. Hann sá einnig um að setja upp heimabíókerfi í bíosal. Eins og er, er þar einungis myndbandstæki til að sýna myndina á og þarf starfsfólk því að hlaupa úr móttökunni til að spóla til baka og skipta út myndum með mismunandi tungumálum. Til stendur að hægt verði að stjórna sýningum á myndinni úr stjórnstöð í afgreiðslu. Í upplýsingamiðstöðinni eru einnig tvær tölvur með söluneti fyrir gesti og sá Stefán í Martölvunni um að setja þær upp og allan búnað þeim tengdan.

Eldhús og veitingaaðstaða voru útbúin í austasta hluta upplýsingamiðstöðvarinnar. Áður var sýningin í glerskálanum, sem nú hýsir veitingaaðstöðuna og bíosalurinn þar sem nú er eldhús. Veitingaaðstaðan var ekki tilbúin fyrr en í byrjun júlí. Sökum óvissu um hvenær eldhúsið yrði tilbúið var ekki farið í að bjóða út reksturinn en reynt að ná samningum við aðila í nágrenninu um reksturinn þetta sumar. Úr varð að Klaus Kretzer tók að sér rekstur veitingasölunnar í sumar og opnaði hún 1. júlí. Hann sá einnig um kaffiveitingar við stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs 7. júní.

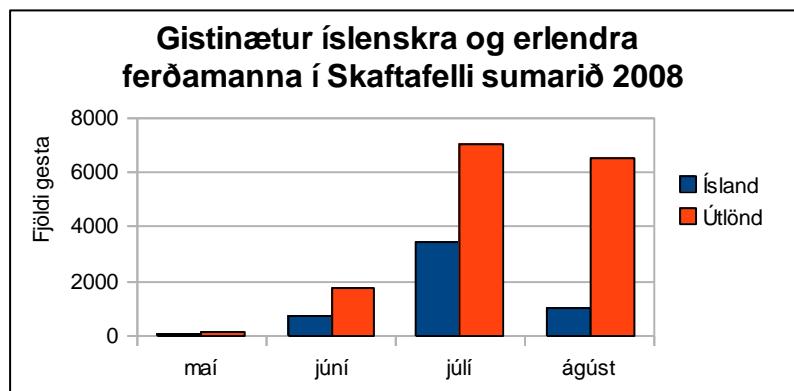
Markmið fyrir næsta ár.

- Bæta við einni sjóðsvél í afgreiðslu. Aðeins var einn afgreiðslukassi í sumar og það er alltof lítið.
- Gólfþvottavél til að þrífa gólfíð. Þetta er svo stór flótur og ekki nægjanlegt að skúra yfir til að ná upp úr steinflísunum.
- Heilsársopnun Skaftafellsstofu er knýjandi þar sem töluverð umferð ferðafólks er um svæðið allt árið. Ýrfti a.m.k. viðbótarstarfsmann í hálfu starfi til að sinna því starfi ásamt ræstingum á skrifstofuhúsnæði og salernum sem eru opin allt árið.
- Bæta þekkingu starfsmanna á nærsvæði sínu með kynnisferðum og gönguferðum í Skaftafelli.
- Setja upp námskeið sem starfsmenn færu í gegnum á hverju ári til að bæta þekkingu þeirra á þjóðgarðinum þ.m.t. lögum og reglum þjóðgarðsins og náttúruverndar almennt.
- Setja upp teljara í andyri upplýsingamiðstöðvarinnar.

6.2 Tjaldsvæði

Þjóðgarðurinn sá um rekstur tjaldsvæðisins í Skaftafelli eins og undanfarin ár. Reksturinn hefur stundum verið boðinn út hér áður. Einn aðili sendi fyrirspurn um rekstur tjaldsvæðisins þetta árið og lýsti yfir áhuga á að taka reksturinn að sér en ákveðið var að þjóðgarðurinn myndi sjá um reksturinn sjálfur a.m.k. að þessu sinni. Helsti kosturinn við að þjóðgarðurinn sjái um rekstur tjaldsvæðisins er sá að starfsmenn hafa þá meiri samskipti við gesti þjóðgarðsins og geta komið á framfæri upplýsingum og fræðslu t.d. þegar verið er að rukka tjaldgjöld og við almennt eftirlit.

Tjaldsvæðið opnaði formlega 1. maí og var opið til 30. september. Gistinætur voru alls 20.600 þar af voru gistenætur íslendinga 5.132 (vantar september inn í þessar tölur frá Hagstofunni en gestir þá voru 217). Langflestar eru gistenæturnar í júlí. Leyfi er fyrir 400 manns á tjaldstæðinu í einu, en sótt verður um leyfi fyrir fleiri samkvæmt þeim stöðlum sem þarf að uppfylla. Gistenóttum fjöldaði um tæplega 1.000 frá síðasta ári, Íslendingum fækkaði um 2.000 en erlendum ferðamönnum fjöldaði um 3.000. Íslendingar eru fjölmennasta þjóðin á tjaldsvæðinu. Nokkuð er um hópa á vegum ferðaskrifstofa en ekki var haldið sérstaklega utan um fjölda þeirra nema sem greiða með voucher og voru þeir tæplega 2.000 en þess utan voru t.d. hópar frá Vikingur Reisen og nokkrir erlendir húsbílahópar. Ekki hafa verið tekin frá svæði á tjaldstæðinu nema þá fyrir stærri hópa.

Mynd 7. Gistinætur á tjaldsvæðinu sumarið 2008

Lítið var um kvartanir vegna óláta á tjaldsvæðinu, en það kom þó fyrir. Ef fólk var mjög óánægt var þeim boðin frí nött eða jafnvel endurgreitt eftir aðstæðum. Reynt var að ná í þá sem stóðu fyrir ólátum og ræða við þá. Ekki var næturvakt á tjaldsvæðinu í sumar en um helgar var vakt til kl. 24:00. Æskilegast væri að alltaf væru tveir á seinni vakt um helgar, og einnig að lengja vaktina til a.m.k. kl. 1:00.

Alls eru átta tjaldstæðaflatir. Á fjórum flötum eru staurar með rafmagnstenglum fyrir húsbíla, alls 8 staurar með 6 tenglum hver. Það eru því 48 tenglar alls. Það kom tvívar fyrir að rafmagnið sló út á tjaldsvæðinu þar sem fleiri voru að tengja sig inn á sama tengilinn eða viðkomandi voru að nota of mikið rafmagn á annan hátt.

Það er frekar erfitt fyrir starfsfólkið í móttökunni að vita hversu margir rafmagnstenglar eru í notkun og fyrir kemur að endurgreiða þarf selt rafmagn þar sem allir tenglar eru uppteknir þegar til kemur. Þægilegast væri auðvitað að geta opnað fyrir hvern tengil inni, en mjög kostnaðarsamt væri að koma upp þannig kerfi. Stundum voru teknir frá tenglar fyrir húsbílahópa, en það hefur ekki verið gert fyrir einstaklinga.

Helstu kvartanir í sumar voru vegna sturtuleysis. Aðeins voru tvær sturtur opnar fram til 18. júlí þegar endurbótum var lokið á snytihúsini á tjaldsvæðinu en þá bættust sex sturtur við. Nauðsynlegt er þó að huga að stækkan á rotþró fyrir Kotið. Rotþróin fyrir Spóastaði hefur dugað ágætlega og við hana er einnig losunarstaður fyrir húsbíla. Bólholts á Egilsstöðum hefur séð um tæmingu rotþróa í Skaftafelli í byrjun sumars og svo aftur fyrir verslunarmannahelgi. Þess á milli hefur stundum þurft að fá bónda úr sveitinni með haugsugu til að tæma rotþróna við Kotið eða til að losa stíflur sem voru þrálátar í sumar sérstaklega við aðalsnyrtingar og þjónustumiðstöð. Tæmt er í seyrugryfju vestan við varnargarðinn við Morsá.

Vegna framkvæmdanna var rafmagnið tekið af svæðinu nokkrum sinnum yfir sumarið. Var það mjög bagalegt vegna þess að þá verður einnig vatnslaust. Nauðsynlegt væri að koma upp rafstöð/ljósavél sem gæti tekið við að dæla vatni ef verður rafmagnslaust. Þá þarf einnig að bora nýja neysluvatnsholu nær upplýsingamiðstöðinni, á vatnsverndarsvæðinu við gamla brunnhúsið. Það er alltof líttill kraftur á vatninu til að hægt sé t.d. að setja brunahana á tjaldsvæðið.

Tjaldflatirnar voru orðnar mjög rýrar og líttill grasvöxtur á þeim. Benedikt Steinþórsson frá Svínafell var fenginn til að bera áburð á tjaldflatirnar og að sjá um slátt á þeim í sumar eins og undanfarin ár. Sumarstarfsmenn hafa séð um slátt í kringum hús og meðfram limgerðum og einnig séð um að hirða hey af grasflötunum eftir slátt hjá Benedikt. Það hafa farið ófáar vinnustundir landvarða í rakstur og hirðingu á heyi af tjaldflötunum. Stefnt er að því að koma kúbótadráttarvél þjóðgarðsins í gagnið fyrir næsta sumar og nýta hana til að slá eftir því sem færi gefst. Í sumar var varla mögulegt að koma við slætti með stórri vél þar sem allar tjaldflatir voru meira og minna uppteknar allt sumarið en ef þjóðgarðurinn væri með vél til umráða væri hægara um vik að stökkva til þegar færi gefst. Þá væri nauðsynlegt að fjárfesta í grassafnara á kúbótann til að nýta tíma landvarða betur.

Starfsmenn sjá einnig um að hirða rusl sem til fellur á tjaldsvæðinu. Ruslatunnur eru staðsettar við bæði snyrtihúsini, við pall sem íslenskir fjallaleiðsögumenn hafa tjaldað yfir og notað sem viðveruhús fyrir hópana sína, við tehúsið, við aðalsnyrtigar og við áningaráborð við bílastæði. Björgunarsveitin Kári hefur lagt til dósagrindur sem staðsettar eru á fimm stöðum og fá að hirða dósirnar. Dósagrindurnar eru kannski ekkert augnayndi, þær eru gerðar úr gömlum refabúrum, en þær hafa þann kost að auðséð er hvað á að fara í þær. Það kemur þó ekki í veg fyrir að alltaf slæðist eitthvað með af öðru rusli. Björgunarsveitin sér svo sjálf um flokkun.

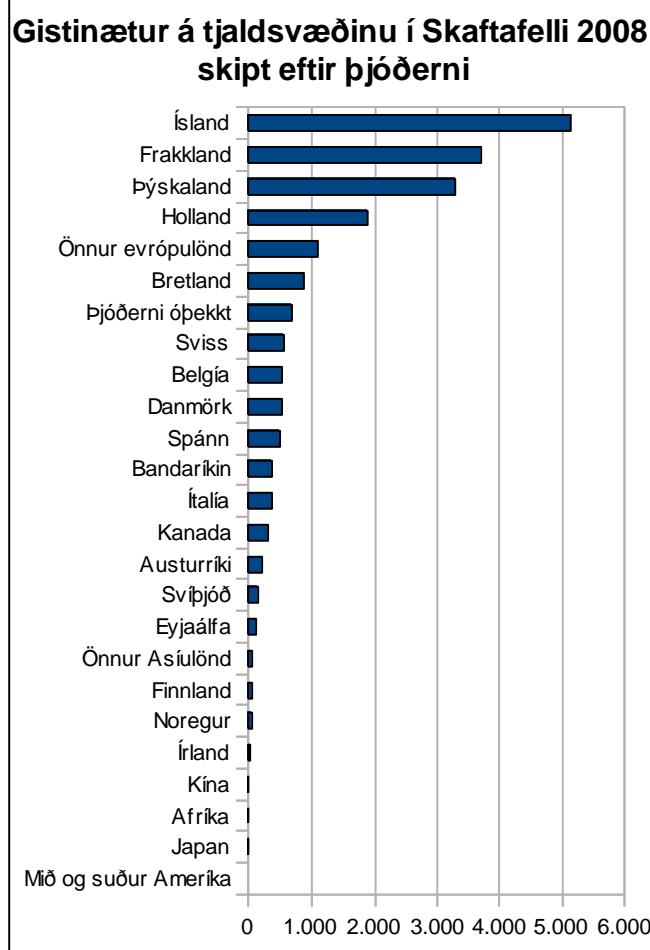
Bragi Karlsson pípulagningarmeistari frá Höfn hefur undanfarin ár séð um að hleypa vatni á tjaldsvæðið á vorin og tæma á haustin og hefur þá farið yfir allar lagnir og ástand á snyrtihúsum í leiðinni. Á veturna kemur neysluvatnið úr brunnum í gamla brunnhúsini en á sumrin er skipt yfir á neysluvatnsholu sem var boruð framan við

Skaftafellsjökul í um kílómetra fjarlægð

frá upplýsingamiðstöðinni. Frágangur á lögnum er ekki nógu góður til að hægt sé að nota þá holu allt árið.

Markmið fyrir næstu ár.

- Laga sturtu sem lekur á nýja snyrtihúsini.
- Koma upp betri (og fallegri) sorphirðuúlátum, þetta er mislitt samansafn af frekar óhrjálegum járnkössum og grindum.
- Stækka rotpró við Kotið, eða bæta við annarri.
- Bæta merkingar á tjaldsvæðinu og laga kaðla sem eru notaðir til afmörkunar tjaldflata.
- Koma upp leiktækjum fyrir börn
- Malbika veginn í gegnum tjaldsvæðið, hann er orðinn mjög illa farinn og gerir allt druslulegt.
- Koma á fót næturvöktum á tjaldstæðinu um helgar.
- Reyna að koma vöktum þannig fyrir að alltaf fari tveir saman að rukka á tjaldsvæði.
- Huga að frekari öryggisbúnaði á tjaldsvæðinu, t.d. brunahana, hjartastuðtæki ofl.

Mynd 8. Gistinætur eftir þjóðerni.

6.3 Göngustígar

Heilmikið gönguleiðakerfi er í Skaftafelli. Ástand göngustíga er misjafnt og víða orðið úrbóta þörf. Á helstu gönguleiðum á Skaftafellsheiði þarf víða orðið að bæta efni í göngustígana, en í miklum rigningum getur runnið mikið úr þeim. Víða hafa verið útbúin ræsi í og meðfram göngustígum á síðustu árum, en þau duga ekki alltaf til. Í vatnsveðrinu sem fylgdi Ike rann mjög mikið úr göngustígum á Skaftafellsheiði. Á gönguleiðinni um Vesturheiði áleiðis í Morsárdal mynduðust m.a. djúpar rásir í göngustíginn á löngum kafla. Sjálfbóðaliðar hafa unnið mest starf í viðhaldi göngustíga undanfarin ár, en í sumar tóku landverðir einnig þátt í að stika leiðina inn að Morsárlóni og Heiðahringinn svokallaða sem liggur framan við Kristínartinda. Heiðahringurinn verður æ vinsælli meðal göngufólks en gönguleiðin er á köflum mjög illa farin s.s. frá Skerhól og upp á Fremri-Hnauk en einnig á leiðinni frá Glámu og niður að Sjónarnípu. Þá er merkingum víða ábótavant.

Mynd 9. Göngustígur á Skaftafellsheiði "eftir Ike". Ljósmynd: Regína Hreinsdóttir

Gefinn var út nýr gönguleiðabæklingur um

Skaftafell í vor. Í fyrstu útgáfu af bæklingnum var gönguleiðakort með villandi og beinlínis röngum upplýsingum. Merktir voru inn vegaslóðar sem eru ekki opnir fyrir umferð, auk þess sem gönguleiðir voru ekki rétt merktar inn. Vinna þarf að nýju gönguleiðakorti sem nýtist göngufólki.

Markmið fyrir næstu ár:

- Leiðin að Skaftafellsjökli verði gerð hjólastólafær alveg inn að lóninu.
- Opnuð verði gamla leiðin um Miðheiði, frá Skerhól að Sjónarnípu, en þar þarf að ráðast í tölувert timburverk.
- Skoðað verði að opna gömlu gönguleiðina um vesturbrekkur inn að innri Morsárbrú.
- Stika leið yfir Morsárdal frá neðri brúnni að Réttargili eða frá útfallinu um gamlan farveg Skeiðarár.
- Vinna þarf í að laga gönguleiðina um Heiðahringinn þar sem hún er illa farin.
- Bæta þarf merkingar og fræðslu á gönguleiðum.

6.4 Fræðsla

Ýmiskonar fræðsla fer fram í þjóðgarðinum. Í upplýsingamiðstöðinni veita landverðir fræðslu um svæðið og gönguleiðir, þar eru einnig upplýsingaspjöld með ýmsum fróðleik um náttúrufar og sögu Skaftafells og Öræfasveitar. Nokkur þeirra eru þó orðin úrelt með stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs og þyrfti að skipta út. Á áningarástað framan við upplýsingamiðstöðina eru fræðsluskilti vegagerðarinnar auk skiltis um gömlu rafstöðina, Selið og hlöðurnar auk skilta með helstu fuglum og blómum í þjóðgarðinum. Yfir sumartímann sjá landverðir um skipulagðar gönguferðir og barnastundir en fastir starfsmenn þjóðgarðsins taka einnig á móti hópum og/eða einstaklingum eftir samkomulagi allan ársins hring.

Markmið fyrir næsta ár:

- Laga úrelt skilti í gestastofusýningu
- Laga fræðsluskilti um rafstöðina í Skaftafelli á áningarstað við bílastæði.
- Gefa út fræðslubækling um jöklaslóð - jarðfræðistíg.
- Gefa þarf út nýjan gönguleiðabækling fyrir Skaftafell.

6.4.1. Fræðslugöngur og barnastundir

Rennt var svolítið blint í sjóinn með fræðsludagskrá landvarða þetta sumarið þar sem aukið var nokkuð við hana frá fyrri árum. Fjórir landverðir sáu að mestu um fræðslugögurnar en aðrir starfsmenn aðstoðuðu einnig við barnastundir.

Dagskrá skipulagðra gönguferða var eftirfarandi:

Barnastundir kl. 11:00 á laugardögum og sunnudögum.

Náttúran rannsókuð og farið í leiki. Fyrir 6 – 12 ára börn. Foreldrar velkomnir með. Mæting á tjaldflötinni sem er næst þjónustumiðstöðinni.

Jökulslóð kl. 10:00 á mánudögum, miðvikudögum og föstudögum.

Stutt og létt ganga inn að Skaftafellsjökli. Ummerki eftir jökulinn skoðuð og annað sem fyrir augu ber. Mæting fyrir framan þjónustumiðstöð.

Ganga kl. 14 á þriðjudögum, fimmtudögum og laugardögum

Gangan tekur 2 – 4 klst. Auglýst sérstaklega í hvert skipti.

Lagt af stað frá þjónustumiðstöð.

Kvöldrólt kl. 20:00 þriðjudaga, fimmtudaga og sunnudaga.

Stutt og létt kvöldganga í 1 – 2 klst. Hver ganga auglýst sérstaklega.

Lagt af stað frá þjónustumiðstöð.

Gönguferðir voru auglýstar á íslensku og ensku og fóru gjarnan fram á báðum tungumálum. Það er svolítið bagalegt að blanda þessu saman, og ekki eru allir sem treysta sér til að vera með leiðsögn á ensku. Best var mætingin í gönguferðina kl. 10 á morgnana en hún rekst nokkuð á þann tíma sem verið er að rukka á tjaldsvæðinu svo það er spurning hvort er hentugra að vera með hana kl. 11. Yfirleitt var lítil þátttaka í gönguferðina um miðjan daginn. Þá voru barnastundir ekki vel sóttar. Erlendir gestir voru mun fleiri en íslenskir. Alls mættu 353 í auglýstar göngur í sumar, 321 útlendingar en 32 íslendingar.

Markmið fyrir næsta ár.

- Auglýsa fræðsludagskrána okkar betur.
- Stefna að fjölgun íslendinga í fræðslugögur.
- Undirbúa landverði betur undir gönguferðir og aðra fræðslu með námskeiði og gönguferðum í byrjun sumars.

6.4.2. Sérstök dagskrá og atburðir á vegum þjóðgarðsins eða tengdir honum**Dagskrá á vegum þjóðgarðsins**

Dr. Þorsteinn Sæmundsson var með fyrirlestur í Hofgarði á vegum þjóðgarðsins hinn 8. maí um berghlaupið sem féll á Morsárjökul 20. mars 2007. Um 20 manns mættu.

Hinn 7. júní var hátíðardagskrá í Skaftafelli í tilefni af stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs. Anna Kristín Ólafsdóttir formaður stjórnar Vatnajökulsþjóðgarðs setti hátíðina og Þórunn Sveinbjarnardóttir Umhverfisráðherra hélt hátíðarræðu og einnig flutti Hjalti Þór Vignisson formaður svæðisráðs ávarp. Grunnskólabörn úr Öræfum sungu nokkur lög og Hanna Arima landvörður lék nokkur íslensk lög á saxófón. Dagskránni var vefvarpað frá Skaftafelli. Um 70 manns mættu.

Farið var í gönguferð og blómaskoðun á degi hinna villtu blóma og leiddi Hálfán Björnsson gönguna. Blómaskoðunin er skipulögð í samstarfi við Flóruvini um land allt. Um 10 manns mættu.

Sólstöðuganga í Svínafell 21. júní á vegum Vatnajökulsþjóðgarðs. Leiðsögn Jóhann Porsteinsson. 10 manns mættu.

Ganga inn að Skaftafellsjökli 30. desember á vegum Vatnajökulsþjóðgarðs. Leiðsögn Regína Hreinsdóttir þjóðgarðsvörður. 34. mættu.

Aðrir atburðir

Jack Ives fékk Menningarverðlaun Hornafjarðar fyrir bókina Skaftafell í Öræfum – Íslands þúsund ár.

Verklegi hluti landvarðanámskeiðs UST var haldinn í Skaftafelli 20. til 24. febrúar og gisti þátttakendur í Sandasel.

Minningarathöfn við Svínafallsjökul um tvo þýska göngugarpa sem týndust í fyrra á leiðangri á Vatnajökli. Aðstandendur þeirra komu frá Þýskalandi og settur var upp minningarskjöldur við Hafrafell.

Tveir skoskir landverðir heimsóttu okkur seinnipart sumars ásamt formanni landvarðafélagsins.

6.4.3. Móttaka sérhópa

Nokkuð er um að skólahópar og ýmsir aðrir biðji um sérstaka leiðsögn í Skaftafelli. Reynt er að bregðast við þeim óskum eftir bestu getu, en oft er knappt um mannskap til að sinna slíkum séróskum. Eftirfarandi er yfirlit yfir sérstakar móttökur og göngur í Skaftafelli sumarið 2008.

Tafla 3. Sérstök móttaka og gönguferðir í Skaftafelli 2008

Sérstök móttaka og gönguferðir í Skaftafelli árið 2008					
Dags	Hópur	Fjöldi	Tími	Starfsmaður	Pjónusta
13.feb	Nem. frá Tælandi í skólaferðalagi	18	1,5	Hafdís	Móttaka
13.feb	Frakkar	9	30 mín	Hafdís	Móttaka
20.feb	Landvarðanámskeið	21	30 mín	Regína	Móttaka
05.mar	Finnar + FAS skólakrakkar	19	2,5	Hafdís	Gönguferð
15-16. apríl	Grunnskóli Hornafjarðar	70		Hafdís	Ganga + nám
20.maí	Leiðsöguskólinn	20	1,5	Regína	Gönguferð
28.maí	Grunnskólinn í Vík+danskir skiptin	15 (?)	3	Hafdís	Ganga
30.maí	Orkuskóli Akureyri	15 (?)	2	Fríða	Ganga
30.maí	HÍ, stjórnun friðlýstra svæða	20	2	Regína	Ganga
09.jún	Pólskir stúdentar	40	2	Fríða	Ganga
24.jún	UK Park og UST	16	1,5 klst	Hafdís	Ganga
29.jún	Japanska sendiráðið	6	1,5 klst	Regína	Ganga
2.ág	Þýski sendiherrann	1	6 klst	Regína	Ganga og kynning
7.ág	Bandaríski sendiherrann	3	2 klst	Regína	Ganga og kynning
8.ág	Bændaferðir	8	1 klst	Regína	Móttaka
10.ág.	Skoskir landverðir í heimsókn	5	4	Regína/Hildur	Ganga
28.ág	Þýskir stúdentar	10	2	Fríða	Ganga
29.ág	Norrænn fundur skipulagsyfivalda	25	1,5 klst	Regína	Móttaka og ganga
30.ág	Royal hospital University	20	1,5 klst	Regína	Ganga
31.ág	Breskir jarðfræðinamar, 17 ára	10	1,5 klst	Regína	Ganga
4.-5. sept	Blaðamaður frá National Geography	1	Ca 10 tímar	Regína	Ganga og kynning
6. sept	Starfsmannaferð lögmannaskrifstofu	25	1 klst	Regína	Móttaka
7. sept	Breskir landfræðistúdentar	15	3 klst	Regína	Ganga
10. sept	Blaðamaður frá Die Zeit	2	4 klst	Regína	Ganga
19.nov	Grunnskólinn á Kirkjubæjarklaustri	20		Regína	Opnaði Skaftafellsstofu
16.des	Grunnskólinn í Hofgarði	14	2 klst	Regína	Farið í leiki og fleira

6.5 Öryggismál

Ekki er til sérstök viðbragðsáætlun í Skaftafelli ef náttúruvá ber að höndum. Slíka áætlun þarf að vinna í samráði við Almannavarnir. Í tilfelli eldgoss eða flóðahættu þarf að vera til rýmingaráætlun sem starfsmenn þjóðgarðsins geti strax farið að vinna eftir ef þörf er á.

Til margra ára hefur göngufólk sem ætlar í Skaftafellsfjöll og Kjós verið beðið að skrá sig í upplýsingamiðstöðinni áður en það fer af stað og tilkynna sig svo þegar það kemur til baka.

Stór hluti suðursvæðis þjóðgarðsins er jökull og fjalllendi sem lítið sem ekkert eftirlit er haft með af hálfu þjóðgarðsins. Samræma þarf aðgerðir af hálfu Vatnajökulsþjóðgarðs í öryggismálum. Á að auka eftirlit, setja einhverjar sérreglur t.d. um ferðalög á jöklum eða leggja aukna áherslu á upplýsingagjöf og fræðslu um hættur í samstarfi við aðila sem betur þekkja til.

Í sumar byrjaði slysavarnarfélagið Landsbjörg að bjóða upp á skráningu ferðafólks sem ætlaði í lengri ferðir um jöklum og hálandi Íslands og hefur starfsfólk upplýsingamiðstöðvarinnar bent fólki eindregið á að nýta sér þá þjónustu.

Eftirfarandi punktar voru settir saman fyrir sumarið til að allir starfsmenn væru meðvitaðir um hvar sjúkragögn og slíkt væri að finna og samræma viðbrögð þeirra.

6.5.1. Öryggisáætlun í Skaftafelli 2008

Allir starfsmenn skulu kynna sér hvar sjúkrakassinn, skyndihjálpartöskurnar og sjúkrabörurnar eru geymdar. Allir starfsmenn skulu kynna sér öryggisáætlunina. Sjúkrakassinn er í skápnum bak við afgreiðsluborðið. Sjúkrabörurnar eru í þvottaherberginu í skrifstofuhúsinu. Skyndihjálpartöskurnar eru í hillunum við landvarðatölvuna. Ein taska er alltaf í bílnum. Alltaf að taka með sér tösku í göngur. Alltaf að geyma símann hjá sér úti við svo hægt sé að ná í hvern og einn ef þarf. Láta einhvern vita þegar maður fer út og hvar maður verður. Þetta er til þess að hægt sé að ná í viðkomandi ef símasamband næst ekki.

Leitaráætlun:

Þegar tilkynnt er um týnda manneskju skal fá eins ítarlegar upplýsingar og hægt er, frá þeim sem það tilkynnir. Hvar sást til viðkomandi síðast? Hvert ætlaði hann? Hve lengi hefur hann verið týndur? Hver er týndur? Aldur, líkamsástand, sérþarfir? Er hann einn á ferð? Búnaður? Fatnaður? Útlitslýsing.

Samkvæmt skyndihjálparnámskeiðinu skal hringja í 112 og gera þeim viðvart að það sé týnd manneskja í Skaftafelli og að landverðir munu hefja frumleit í ákveðinn tíma og að haft verði samband aftur að henni lokinni. 112 gera björgunarsveitunum viðvart þannig að ef til slíkrar leitar kemur að þá sé biðtíminn styttri en ella. Björgunarsveitinni Kára skal einnig gert viðvart svo þeir séu viðbúnir ef þarf að hefja leit.

Frumleit landvarða:

Ef leit skal hefjast að manneskju þá skal gera leitaráætlun og tilkynna hana öllum starfsmönnum. Ákveða þarf leitarstjóra sem hefur yfirsýn yfir leitina og svæðið, og er staðsettur í þjónustumiðstöðinni. Ákveða þarf hve marga þurfi í leitina, hvar skuli leitað og hve lengi í einu. Mikilvægt er að fylgja þeirri áætlun og ekki breyta eftir að lagt er af stað án þess að hafa samráð við hina í leitarhópnum eða leitarstjórann. Þarf sem gsm samband er takmarkað á svæðinu þarf að hafa samband við leitarstjórann reglulega eftir því sem við verður komið.

Slys:

Ef upp koma minniháttar slys þá skal tilkynna það öllum starfsmönnum og hvar slysið er, hverjir fara á staðinn og hvað verði gert. Allir starfsmenn skulu vera upplýstir um framgang mála eftir því sem unnt er.

Ef upp koma meiriháttar slys skal umsvifalaust hringja í 112. Þeir skrá öll símtöl og geta svo beint símtalinu til laeknis, lögreglunnar eða viðeigandi aðila.

Skrifa slys og leitir í dagbókina. Minniháttar slys skrifist á slysaeyðublaðið.

Bíllinn:

Bíllinn er öryggistæki. Passa að bíllinn sé ekki fullur af drasli að staðaldri ef vera skyldi að hann skyldi þurfa að nota í neyðartilfellum. Teppi, koddar og sjúkrataska skal hafa í bílnum. Og svo muna að keyra ekki yfir hámarkshraða og sérstaklega ekki á tjaldsvæðinu.

Slys sem vitað er um í Skaftafelli á árinu.

9. ágúst (kona) fótbrotnaði en fararstjórinn í ferðinni sá um hana.
10. ágúst. maður viðbeinsbrotnaði í fíflaskap félaganna, sóttur af sjúkrabíl frá Höfn.
11. ágúst, kona datt og var með bólginne úlnlið. Fékk fatla.

Markmið fyrir næsta ár:

- Koma á fundi með Almannavörnum um viðbragðsáætlun
- Vinna að reglum um akstur björgunarsveita innan þjóðgarðsins ef sækja þarf slasað fólk eða vegna leitar.
- Kanna hvaða öryggisbúnaður ætti að vera til á tjaldsvæðum, t.d. hjartastuðtæki?

7 ALMANNATENGSL, RANNSÓKNIR, SÉRVERKEFNI OFL.**7.1 Námskeið, fundir og ráðstefnur, greinar og erindi**

Sumarstarfsmenn tóku allir skyndihjálparnámskeið í byrjun sumars sem Þorsteinn Hymer sérfræðingur í Jökulsárljúfrum hélt.

Þjóðgarðsvörður sótti dagsnámskeiðið, Í hlutverki leiðtogans, á Höfn á vegum Þekkingarseturs Austurlands, 21. nóvember. Leiðbeinandi var Jóhann Ingi Gunnarsson sálfræðingur.

Haldnir voru fundir með sumarstarfsmönnum á viku til tíu daga fresti frá 6. júní til 20. ágúst.

Starfsmenn sóttu ýmsa fundi á árinu. Áður en Skaftafell varð hluti af Vatnajökulsþjóðgarði sátu starfsmenn vikulega símafundi Náttúruverndarsviðs UST og sótti þjóðgarðsvörður einnig ársfund stofnunarinnar í apríl. Helstu aðrir fundir voru svo vegna samstarfsverkefna þjóðgarðsins og ýmissa aðila, m.a. Í ríki Vatnajökuls sem er ferðaþjónustu, matvæla og menningarklasi suðausturlands. Má þar nefna fundi vegna söguslóðar á suðausturlandi, papaverkefnis og fuglaskoðunarverkefnis. Einnig fundir vegna NEED verkefnisins.

Þjóðgarðsvörður fór á nokkra fundi með starfsmönnum Háskólasteitursins á Hornafirði og formanni svæðisráðs, vegna vinnu að verndaráætlun og sat jafnframt fundi svæðisráðs.

Sameiginlegir fundir þjóðgarðsvarða og framkvæmdastjóra voru haldnir fyrst á haustdögum og var ákveðið að stefna að slíkum fundum reglulega eða u.p.b. 4 sinnum á ári.

Þjóðgarðsvörður var með stutt erindi um starfsemina í Skaftafelli á Degi umhverfisins, á dagskrá í Freysnesi sem skipulögð var af ferðaþjónustu, matvæla, og menningarklasanum, Í ríki Vatnajökuls.

Þjóðgarðsvörður sótti ráðstefnu um atvinnulíf og nýsköpun við lendur Vatnajökulsþjóðgarðs, haldin á Höfn og Smyrlabjörgum í Suðursveit 7. og 8. nóvember 2008.

7.2 Rannsóknir og vöktun á vegum starfsmanna þjóðgarðsins**7.2.1. Fuglatalningar**

Náttúrufræðistofnun Íslands stendur fyrir árlegum vetrarfuglatalningum um land allt. Venjulega er talið um jólaleytíð eða fljótlega upp úr áramótum. Starfsmenn þjóðgarðsins hafa séð um þessar talningar undanfarin ár í Skaftafelli. Gengin er sama leið á hverju ári, um Skaftafellsheiðina og á aurunum langleiðina að Skaftafellsjökli sem og í kringum Bólta og

Hæðir og allir fuglar sem sjást (eða heyrist í) skráðir. Þetta árið var talið á þrettándanum og sáust aðeins 5 fuglar, 4 stokkendur og 1 hrossagaukur. Heyrðist einnig í hröfnum, músarindli og snjótittlingum. Talið af Regínu Hreinsdóttur og Klaus Kretzer.

Á vegum Náttúrufræðistofnunar Íslands hafa einnig verið talningar á rjúpu í Skaftafelli frá árinu 1999. Starfsmenn þjóðgarðsins aðstoðuðu Ólaf Nielsen við talninguna í ár og fundust 10 karrar. Talningamenn auk Ólafs voru Kári Kristjánsson, Klaus Kretzer og Hafdís Roysdóttir.

7.2.2. Tilraunaverkefni til heftingar á útbreiðslu lúpínu

Árið 2005 var gert samkomulag við bændur í Svínafelli II um að koma upp beitarhólfí fyrir sauðfé á um 19 hekturum lands í Morsárdal. Samningur var gerður til 5 ára um beit á þessum stað og er um að ræða tilraunaverkefni í heftingu á útbreiðslu lúpínunnar í Morsárdal. Verkefnið skal endurmeta árlega. Kindur voru í beitarhólfinu frá því um miðjan maí til 25. ágúst.

Þá hafa starfsmenn þjóðgarðsins séð um úrkomumælingar í Hæðum fyrir Veðurstofuna undanfarin ár.

7.2.3. Umsóknir um styrki til ýmissa verkefna

7.2.3.1. Líf og störf í Öræfum

Í lok árs var sótt um two styrki til menningarráðs Austurlands. Annars vegar vegna verkefnisins Líf og störf í Öræfum sem er samstarfsverkefni Skaftafellsstofu, Menningarmiðstöðvar Hornafjarðar/Héraðsskjalasafns Austur-Skaftafellssýslu og Svavars M. Sigurjónssonar.

Markmiðið með verkefninu er söfnun og skráning gamalla mynda úr Öræfum.

Völdum myndum sem lýsa búskaparháttum, samgöngum og daglegu lífi íbúa í Öræfum á 20. öld yrði komið á stafrænt form, til sýningar á skjá sem komið yrði upp í Skaftafellsstofu með skýringum á efni myndanna. Einnig yrði reynt að safna myndum sem bera vitni um breytingar á jöklum og landslagi eftir því sem kostur er.

Þá yrði einnig útbúin sýning á skjá fyrir Skaftafellsstofu, með myndum sem Jack D. Ives færði Upplýsingamiðstöðinni í Skaftafelli að gjöf. Myndirnar eru frá rannsóknum Jack Ives í Öræfum um miðbik síðustu aldar, sem hann lýsir vel í bók sinni "Skaftafell í Öræfum – Íslands þúsund ár". Jack fékk menningarverðlaun Hornafjarðar árið 2007 fyrir bók sína.

Mikilvægur hluti verkefnisins er að ræða við fólk í Öræfum og fá það til að bera kennsl á fólk, verkfæri og staði og reyna að tímasetja myndirnar.

Allar myndirnar færðu í vörslu Héraðsskjalasafns Austur-Skaftafellssýslu að verkefninu loknu að fengnu samþykki eigenda og væru þar með orðinn verðmætur minnisvarði um tíma sem smásaman er að falla í gleymsku.

7.2.3.2. Víkingar af lífi og sál

Hitt verkefnið sem sótt var um styrk til kallaðist Víkingar af lífi og sál og var samstarfsverkefni Skaftafellsstofu, Leikfélags Hornafjarðar og Ferðaþjónustunnar Hoffelli.

Markmiðið með verkefninu er að vekja upp landnámsmenn/víkinga og fá þá til að kynna sig fyrir áheyrendum í eigin persónu. Markmiðið er ekki síst að vekja áhuga yngri kynslóðarinnar á fornsögunum með blandaðri dagskrá með tónlist, leiklist og upplestri fornsagna helst úti í náttúrunni. Dagskráin myndi miða sem mest að því að kynna til sögunnar landnámsmenn/víkinga sem tengjast A- Skaftafellssýslu. Útbúin yrði leikgerð um kappana og félagar úr leikfélagi Hornafjarðar myndu flytja stutta leikþætti úr lífi víkinga.

Hljómsveitin Krauka spilar á hljóðfæri sem eru smíðuð eftir hljóðfærum frá víkingatímanum í bland við nútíma hljóðfæri. Áheyrendur fá innsýn í hljóðfæri víkingatímans og hvernig tónlist víkinganna gæti hugsanlega hafa hljómað. Einnig er sýnt hvernig hægt er að búa til tónlist með einföldum hlutum úr náttúrunni s.s. steinum, skeljum, beinum og hornum.

Tilkynnt verður um hvaða verkefni hljóta styrk á næsta ári en einnig er fyrirhugað að sækja um styrki til Atvinnu- og rannsóknasjóðs Hornafjarðar vegna þessara sömu verkefna.

7.2.3.3. Styrkvegasjóður

Sótt var um styrk í Styrkvegasjóð Vegagerðarinnar til eftirfarandi framkvæmda í Skaftafelli:

Vegslóði að Hafrafelli/ Svínafellsjökli í Öræfum

Vegurinn að Svínafellsjökli er mjög vinsæll meðal ferðamanna sem heimsækja þjóðgarðinn og fara tugþúsundir ferðamanna um vegslóðann á ári hverju. Vegurinn var lagaður í fyrra þar sem hann hafði rofnað í vatnavöxtum, en hann er grófur og þarf frekari endurbóta. Áætlaður kostnaður er 1.000.000 kr.

Hringvegur á tjaldstæði

Umræddur bílvegur liggur frá þjónustumiðstöðinni meðfram tjaldflötunum að vestari að komuleiðinni á tjaldstæðið þar sem hann sveigir til baka og liggur sunnan tjaldflatanna aftur að þjónustumiðstöðinni. Vegurinn er lagður bundnu slitlagi sem er víða orðið afar illa farið. Áætlaður kostnaður er 1.500.000 kr.

Bílvegur upp Skaftafellsbrekkur

Þarfnað í ljósáttar lagfæringa á bundnu slitlagi aðallega í neðstu beygjunni. Þar hefur skrapast upp úr slitlaginu við það að rútur hafa rekið afturendann niður í beygjunni. Áætlaður kostnaður er 200.000.

Göngustígur á tjaldstæði

Hjólastólafær göngustígur frá þjónustumiðstöðinni inn á tjaldstæðið. Slitlag þarfnað í lagfæringa. Áætlaður kostnaður er 100.000.

Styrkur að upphæð 1.000.000 kr. fékkst sem ákveðið var að nota til að malbika veginn í gegnum tjaldsvæðið, en ekki var hægt að fá malbikunarvél í ár svo framkvæmdinni var frestað til næsta árs og styrkurinn fluttur milli ára.

8. LEYFISVEITINGAR VEGNA RANNSÓKNA OG KVIKMYNDATÖKU

Margvíslegar rannsóknir eru stundaðar á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs á vegum ýmissa aðila. Allar rannsóknir á náttúrfari og menningarminjum í þjóðgarðinum sem ekki eru á vegum þjóðgarðsyfirvalda eða hluti af framkvæmd samþykktrar verndaráætlunar eru háðar leyfi viðkomandi þjóðgarðsvarðar samkvæmt reglugerð. Það er mjög verðmætt fyrir

þjóðgarðsyfirvöld að fá yfirlit yfir þær rannsóknir sem unnar hafa verið í þjóðgarðinum og fá í hendur niðurstöður rannsókna, skýrslur og önnur gögn. Þeir aðilar sem fá leyfi til rannsókna eru beðnir um að senda inn slík gögn að rannsóknum loknum. Nokkur misbrestur hefur verið á að rannsóknaraðilar skili inn skýrslum o.p.h. og verða starfsmenn þjóðgarðsins að taka sig á í að reka á eftir því. Utanumhald og skráningu rannsóknargagna er einnig ábótavant af hálfu þjóðgarðsstarfsmanna og brynt að bæta úr því. Helga Davids vann samantekt á rituðum heimildum um jarðfræði Austur-Skaftafellssýslu og annarra svæða við jaðar Vatnajökuls árið 2007 og þar er greinargott yfirlit yfir rannsóknir fram til þess tíma. Þjóðgarðsvörður vann að því síðari hluta ársins að útbúa reglur og umsóknareyðublöð vegna rannsókna og kvíkmyndatöku í Vatnajökulsþjóðgarði sem yrði samræmt fyrir allan þjóðgarðinn.

8.1 Rannsóknaleyfi

Eftirfarandi aðilar fengu leyfi til rannsókna á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs árið 2008.

Tafla 4. Veitt rannsóknaleyfi árið 2008

Rannsóknaraðili	Verkefni	Annað
Dr. Þorsteinn Sæmundsson Náttúrustofu Norðurlands vestra	Rannsóknir á berghlaupinu sem fíll á Morsárjökul 2007	Leyfi veitt til að nota fjórjhjól til að flytja búnað á staðinn, ekki nýtt.
Maciej Dabski Phd stúdent við Háskólan í Varsjá, Póllandí	Rannsóknir í Esjufjöllum.	Meðmæli frá Starra Heiðmarssyni NÍ.
Prof. Jane K. Hart og Dr. K. Martinez, University of Southampton, UK	Glacsweb: The investigation of subglacial processes using a wireless probes at Fláajökull	Rannsóknarleyfi frá Rannís

Rannsóknir sem vitað er um við jaðar suðursvæðis Vatnajökulsþjóðgarðs árið 2008

Tafla 5. Rannsóknir sem vitað er um rétt utan þjóðgarðsmarka.

Dr. David W. McGarvie, Angela J. Walker ofl.	Rannsóknir á fjallendi Öræfajökuls	Grein eftir McGarvie ofl um jarðfræði Öræfajökuls birtist í Bull Volcanol 2005. Subglacial and ice-contact volcanism at the Öræfajökull stratovolcano, Iceland
Dr. Andy Russell Earthwatch.	Rannsóknir á landslagi framan við Skeiðarárjökul.	Grein um rannsóknirnar www.elsevier.com/locate/quascirev Controls on the sedimentary architecture of a single event englacial esker: Skeiðarárjökull, Iceland

8.2 Leyfi til kvíkmyndatöku

Tafla 6. Útgefin leyfi til kvíkmyndatöku.

Television Broadcast Limited (TVB), Hong Kong	<u>Sjónvarpsþáttur, um umhverfisvernd.</u> <u>TV documentary “Vanishing Glacier”</u>	
---	---	--

9. LOKAORÐ

Vatnajökulsþjóðgarður á framtíðina fyrir sér. Innan hans eru svæði sem áður hafa verið sérstakir þjóðgarðar eins og Skaftafell og Jökulsárgljúfur og mikilvægt er að vel takist til með að samræma starfsemi allra fjögurra rekstrarsvæða garðsins svo hann virki sem ein heild. Skipurit garðsins er til þess fallið að sem flestir hagsmunaaðilar geti komið að stjórnun garðsins og því er mikilvægt að það virki sem best.

Þó að mikið sé unnið eru verkefnin sem framundan eru mörg og margvísleg og mikið verkefni er fyrir höndum að bæta fræðsluskyldu þjóðgarðsins. Þá er mikilvægt að vinna að verndaráætlun fyrir þjóðgarðinn verði markviss og einnig að unnin verði sérstök umhverfisstefna fyrir hann.

1. VIÐAUKI. SKÝRSLA LANDVARÐAR Í LÓNSÖRÆFUM.

Landvarsla í Lónsöræfum

Ástandsskýrsla árið 2008

Helga Davids

September 2008

Landvarsla í Lónsöræfum. Ástandsskýrsla sumarið 2008

September 2008

Vatnajökulsþjóðgarður

Nýheimum

780 Höfn í Hornafirði

Símar: 4708090, 8424373

Texti: Helga Davids

Ljósmyndir: Helga Davids

Forsíðumynd: Horft niður í "Flumbrugil"

© Helga Davids, Stafafelli, 2008

Efnisyfirlit

Efnisyfirlit.....	2
1 Lýsing á svæðinu	3
1.1 Mörk	3
1.2 Friðlýsing.....	3
1.3 Eignarhald	3
1.4 Umsjónaraðili	3
2 Aðgengi	4
2.1 Aðgengi fyrir bíla	4
2.2 Aðgengi fyrir göngumenn	5
2.3 Vöð og tilraunir til brúargerðar	7
3 Gisting	8
3.1 Skálar.....	8
3.2 Tjaldsvæði	8
3.3 Gestafjöldi	9
4. Fræðsla.....	10
4.1 Upplýsingarskilti	10
4.3 Gönguleiðakort	11
5. Nýting	13
5.1 Beit	13
5.2 Veiði	13
6. Gönguleiðir og reiðleiðir	13
6.1 Merktar gönguleiðir.....	13
6.2 Ómerktar gönguleiðir	26
6.3 Reiðleiðir	27
7. Vandamál/hættur	28
7.1 Vegur/bílastæði	28
7.2 Utanvegakstur.....	28
7.3 Hættur fyrir ferðamenn.....	28
7.4 Óhöpp, slys og önnur vandamál	29
7.5 Klósett á Illakambi	30
7.6 Símasamband.....	30
8. Framkvæmdir 2007 og 2008.....	31
8.1 Sturta, rennandi vatn og rafmagn	31
8.2 Sjálfboðaliðar	31
8.3 Mannvirki í Lónsöræfum.....	32
9. Landvarsла	34
9.1 Landvarsла sumarið 2008	34
9.2 Verkefni landvarða sumarið 2008	34
9.3 Mikilvægi landvörlunnar í Lónsöræfum.....	36
10. Æskilegar framkvæmdir árið 2009	36
10.1 Lýsing á æskilegum framkvæmdum	36
10.2 Áætlun um efniskostnað og vinnuframlag sjálfboðaliða	40
11. Viðhengi	42
11.1 Viðhengi I: Vandamál og hættur í kringum Brenniklett	42
11.2 Viðhengi II: Skálar og tjaldsvæði í Lónsöræfum	44
11.3 Óskalistar yfir bækur og verkfæri sem landverðir fá til afnota	47

1 Lýsing á svæðinu

1.1 Mörk

Lónsöræfi (Stafafellsfjöll) í Austur-Skaftafellssýslu, Sveitarféluginu Hornafirði. Friðlýst sem friðland með auglýsingu í Stjórnartíðindum B, nr. 31/1977. Stærð 32.000 ha. Mörk svæðisins eru þessi: *Frá ármótum Jökulsár í Lóni og Skyndidalsár vestur með Skyndidalsá að Lambatungnaá, þaðan með henni að Austurtungnajökli og eftir honum miðjum norðvestur í nafnlausum hnjúkum í 1500 m hæð sunnan Grendils og áfram í sveig á vatnaskilum í Grendil (1570 m), þaðan ráða sýslumörk Austur-Skaftafellssýslu og Múlasýslna á vatnaskilum í Flugustaðatinda og úr þeim vestur um Sviptungnavarp og Hnappadalstind (1212 m) að Jökulsá við Vondasnaga, þaðan niður með Jökulsá að ármótum við Skyndidalsá.*

1.2 Friðlýsing

Lónsöræfi í Stafafellsfjöllum hafa verið friðlýst sem friðland síðan 1977. Friðlandið telst með merkustu jarðfræðisvæðum landsins. Svæðið einkennist af háleldi, sem er mikið rofið, rist djúpum döllum, með sýnilegum djúpbergsinnskotum og útbreiddri jarðhitaummyndun. Landslagið er stórbrotið og einstaklega fjölbreytt og litríkt. Í Lónsöræfum eru leifar margra fornra megineldstöðva (Lónseldstöðin næst byggð, Kollumúlaeldstöðin í hjarta friðlandsins, Flugustaðaeldstöðin á austurmörkum og Eyjabakkaeldstöðin að norðvestan). Á svæðinu má einnig finna útkulnuð jarðhitasvæði, mislæg berglög ofan á eldra bergi og ungar jökulmyndanir. Svæðið er lítt gróið en þó má finna kvistlendi og birkikjarr sums staðar. Verndargildi svæðisins felast aðallega í litríka og fjölbreytta landslaginu, ósnortinni víðerni og jarðmyndunum. Við jaðar friðlandsins eru nokkur önnur svæði sem eru friðlýst, á náttúruminjaskrá eða í Náttúruverndaráætlun 2004-2008: Díma í Lóni (friðlýst sem náttúruvætti), Hofsdalur, Geithellnadur, Þrándarjökull (nr. 625 á Náttúruminjaskrá), Eyjabakkar – Vesturöræfi (nr. 615 og 616), Pórisdalur í Lóni (nr. 627), umhverfi Hoffellsjökuls (nr. 631) og Austurskógar í Lóni (í Náttúruverndaráætlun).

1.3 Eignarhald

Friðlandið er einkaland í óskiptri eigu Stafafells (3/4) og Brekku (1/4). Sá hluti friðlandsins, sem er austan við Jökulsá hefur verið úrskurðaður “þjóðlenda í afréttareign Stafafells” en málið hefur verið vísað til Mannréttindadómstóls Evrópu og bíður úrlausnar hans.

1.4 Umsjónaraðili

Landeigendur á Stafafelli og Brekku hafa umsjón með svæðið; Lónsöræfi eru “friðlýst svæði í umsjá Vatnajökulsþjóðgarðs”.

2 Aðgengi

Mynd 1: Fjallarútan á Kollumúlavegi.

getur verið vatnsmikil og straumhörd eða jafnvél ófær. Á hverju ári fara óreyndir bílstjórar (aðallega erlendir ferðamenn á bílaleigubílum) á bólakaf í ánni! Sumarið 2008 þurftu heimamenn að draga þónokkra bíla upp úr ánni. Brekkurnar upp Kjarrdalsheiði eru snarbrattar, allt að 25 % og erfitt er að mæta bílum. Sumar beygjur eru það krappar að bakka þarf stærri bílum til að ná beyjunum. Vegurinn er aðeins fær velútbúnnum bílum og reyndum bílstjórum. Vegurinn er illa merktur og ekki er öllum ljóst hvert hann liggar. Sumarið 2008 gerðist nokkrum sinnum að bílstjórar, sem fóru vegavilltir á leið inn í Lónsöræfi, lento í vandræðum þegar þeir reyndu að komast yfir Jökulsá við Dímu. Skilti sem Vegagerðin hefur sett upp fyrir Náttúruverndarráð á vegamótum þar sem Kollumúlavegur og vegurinn inn að Díma skiptast virðist valda ruglingi. Kvartanir þess efnis hafa borist Umhverfisstofnun. Á veturna er einstöku sinnum haegt að keyra inn með Jökulsá á jeppum eða keyra á snjó úr Fljótsdal að skálanum við Kollumúlavatn; þetta er m.a. gert til að flytja eldivið, gasbirgðir eða slíkt í skálana. Áður fyrr bauð Ragnar Pétursson upp á daglegar ferðir í Lónsöræfi en hann hætti rekstur árið 2007. Sumarið 2008 skipulagði Gunnlaugur B. Ólafsson rútuferðir í Lónsöræfi, en aðeins fyrir hópa stærri en u.þ.b. 6-7 manns. Vatnajökull Travel sá stundum um að flytja einstaklinga og smærri hópa upp á Illakamb. Augljóslega er orðið miklu dýrara og erfiðara fyrir einstaklinga að komast í Lónsöræfi og það er væntanlega ástæðan fyrir því að dagsgestum í Lónsöræfum hefur fækkað verulega sumarið 2008.

Geithellnadur

Tveir jeppaslöðir eru í Geithellnaáð; slóðinn sunnan við Geithellnaá nær allt að skálanum í Leirás; þar byrjar merkt gönguleið sem liggar áleiðis niður í Víðidal. Norðan við ána liggar slóði sem endar við Háiás. Báðir slóðir eru torfærir; slóðinn norðan við Geithellnaá var áður fyrri sæmilega fær að Kambaselí en grafist hefur frá nokkrum brúm, og er þær nú orðnar ófærar. Sunnan við Geithellnaá þarf að fara yfir

2.1 Aðgengi fyrir bíla

Kollumúlavegur F980

Jeppavegur ("Kollumúlavegur" F980, 24,81 km) liggur frá Þórísdal inn með Jökulsá, yfir Skyndidalsá, vestan við Eskifell og upp á Kjarrdalsheiði sem er mest í 722 m hæð. Vegurinn endar á Illakambi, sem er í 320 m hæð. Á Illakambi er aðeins pláss fyrir 5-6 bíla en við fjárrétt, nokkur hundruð metra fyrir sunnan Illakambs er haegt að leggja nokkrum bílum í viðbót. Vegurinn er torfær, fara þarf yfir Skyndidalsá sem

Mynd 2: Brú í norðanverðum Geithellnadal.

marga árfarvegi, sem verða mjög stórgryttir í vatnavöxtum. Eins og eru báðar slóðirnar einungis færir stórum jeppum en tiltölulega auðvelt virðist vera að gera þá sæmilega fāra minni bílum ef vilji er til þess.

Hoffelsdalur

Leiðin frá bænum Hoffelli að Dalstafni, innst inn í dalnum, er um 12 km löng. Hægt er að aka fyrstu 8 km leiðarinnar eftir vegslóða á áraurunum inn að Klifatanga. Á leiðinni þarf að keyra yfir Hoffellsá og yfir nokkra minni læki. Slóðinn er oftast sæmilega fær flestum jeppum.

Mynd 3: Slóðinn í Hoffellsdal.

Geldingafell

Mynd 4: Vegslóðar að Sauðárvatni og Geldingafelli.

Töluvert hefur verið lagt af vegslóðum í tengslum við byggingu ýmissa stíflna á svæðinu norðan votlendis í Eyjabökkum (Ufsarstíflu í Jökulsá í Fljótsdal, Grjótár-, Kelduár- og Innri-Sauðárstíflu, sem tilheyra svokallaðri Hraunaveitu). Byggð hefur verið brú yfir Jökulsá í Fljótsdal, rúmlega 2 km neðan við Eyjabakkafoss, rétt norðan við Ufsarstífluna. Þaðan liggja vegslóðir að Sauðárvatni og i átt að Geldingafelli (sjá mynd 4). Pessir slóðar eru ekki opnir almenningi en hafa samt verið notaðir töluvert af skipuleggjendum hópferða.

2.2 Aðgengi fyrir göngumenn

Svæðið er fyrst og fremst gönguland. Gönguleiðir liggja inn í friðlandið úr Lóni, Álfafirði (Flugustaðadal, Höfðadal, Geithellnadal), Fljótsdal og frá Snæfelli. Sérstaklega er sú síðastnefnda mjög vinsæl meðal ferðamanna. Einnig er hægt að ganga úr Hoffelsdal í Nesjum yfir í Skyndidal. Sumar leiðir eru einungis fyrir vana og vel útbúna göngumenn. Nokkrar leiðir krefjast sérstakrar kunnáttu og búnaðs; á leiðinni frá Snæfelli í Geldingafell þarf að fara yfir Eyjabakkajökul og vaða nokkrar jökulár og á leiðinni úr Hoffelsdal þarf

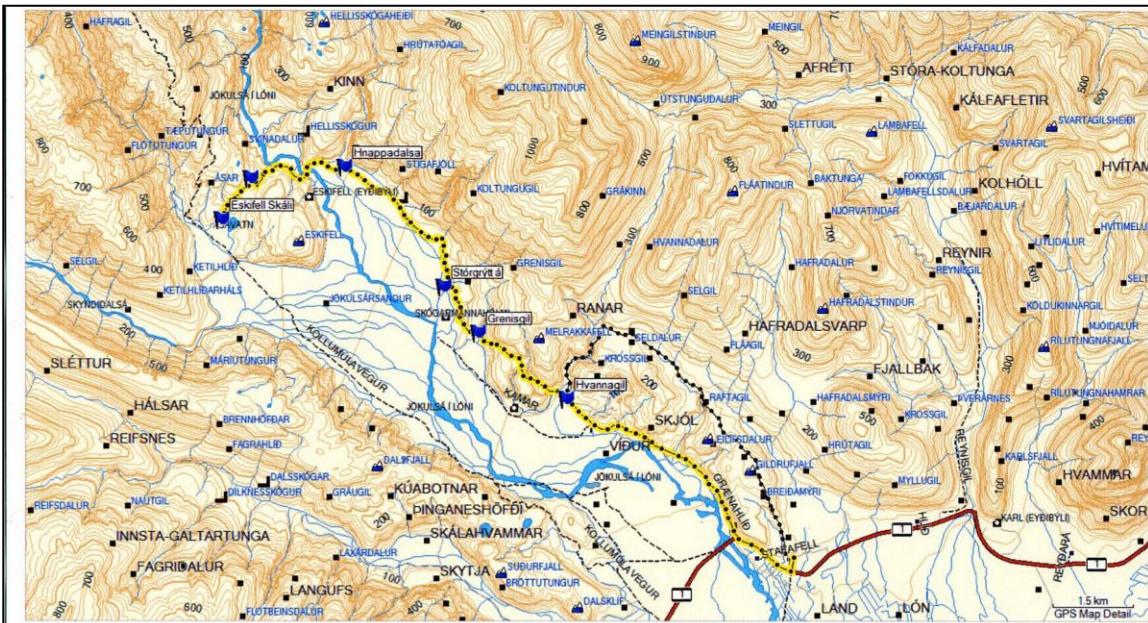

Mynd 5: Göngubrúin við Einstigi.

Mynd 6: Gönguhópur á leiðinni yfir Lambatungnajökul (Grétar William Guðbergsson).

hafa lengi verið miklir farartálmar fyrir göngumenn. Árið 2004 opnaði Vegagerðin göngubrú yfir Jökulsá við Einstigi í Austurskóggum (á mörkum friðlandsins) en með henni er orðið unnt að ganga alla leið frá Stafafelli í Lóni í Kollumúla (sjá mynd 5). Austan við Snæfell hefur verið byggð brú yfir Jökulsá í Fljótsdal, stutt frá Eyjabakkafossi (sjá mynd 4). Þar með er göngumönnum gert kleift að ganga úr Lónsöræfum í Snæfell án þess að þurfa að fara yfir jökul. Mynd 7 sýnir ein af vinsælustu leiðum inn í friðlandið, leiðina frá Stafafelli í Eskifell. Leiðin er að hluta til merkt; leiðin frá Stafafelli í Hvannagil (svört á myndinni) er stikuð sem og leiðin frá brúnni yfir Jökulsá við Einstigi að skálanum í Eskifelli. Leiðin úr Geithellnadal (í Álfafirði) niður í Víðidal er einnig merkt. Allar aðrar aðgangsleiðir að friðlandinu eru ómerktar.

Mynd 7: Gönguleiðir frá Stafafelli í Eskifell. Leiðin frá Stafafelli norður í Hvannagil er merkt og einnig leiðin frá brúnni við Einstigi að skálanum við Ásavatn.

að fara yfir Lambatungnajökul (sjá mynd 6) eða að vaða Skyndidalsá. Einnig þarf að vaða yfir Lambatungnaá, sem kemur undan Austurtungnajökl og er mjög ströng (sjá mynd 1). Leiðin úr Flugustaðadal telst einnig erfið. Síðustu árin hefur aðgengið að svæðinu fyrir göngumenn, bæði að sunnan (úr Lóni) og að norðan (úr Fljótsdal) stórbatnað með tilkomu tveggja brúa yfir ár sem

2.3 Vöð og tilraunir til brúargerðar

Á leiðinni frá Stafafelli að Eskifelli þarf að vaða yfir Hnappadalsá (sjá mynd 8), sem getur verið mjög straumhörd og jafnvel ófær í vatnavöxtum. Sumarið 2008 rigndi töluluvert mikið og stundum var erfitt að komast yfir Hnappadalsá. Nokkrum ferðamönum leist það illa á ána að þeir snéru við. Reynt hefur verið að brúa ána með rafmagnsstaurum en þeir skoluðust burt. Einnig getur verið erfitt að vaða yfir Víðidalsá. Gunnlaugur B. Ólafsson fékk styrk til að brúa ána. Steyptir voru brúarstöplar við mynni Þverárgljúfurs, rétt neðan við fossinn ..... og þyrla landhelgisgæslunnar var fengin til að setja járnbita á stöplana. Brúin eyðilagðist þó áður en hún var fullkláruð, líklega af völdum jakastíflu í ánni. Brúarbitarnir liggja ennþá í ánni (sjá mynd 9) og mikið magn af byggingarefnini er á árbakkanum. Aðgengi að svæðinu myndi batna til muna ef þessar ár yrðu brúaðar. Eins og áður hefur komið fram, þarf að vaða yfir Lambatungnaá á leiðinni í Lónsöræfi úr Hoffellsdal (mynd 10). Oft vex mikið í henni eftir því sem líður á daginn og þá getur hún orðið óvæð.

Mynd 8: Hnappadalsá er mjög straumhörd og stundum ófær.

Mynd 9: Stundum er svo mikið í Víðidalsá að ekki er hægt að vaða yfir hana við Grund. Áin er þó yfirleitt væð við Norðlingavað, miklu ofar. Á þessari mynd er áin frekar vatnslítil. Á myndinni má sjá merki um tilraunir til brúargerðar: steypta brúarstöpla (rétt neðan við fossinn) og brúarbita sem hafa hafnað í ánni.

Mynd 10: Lambatungnáá er mjög straumhörd og yfirleitt er frekar erfitt að vaða yfir hana. Oft vex mikið í henni seinni partinn dagsins og getur hún þá orðið óvæð.

3 Gisting

3.1 Skálar

Skálar eru í Eskifelli, í Kollumúla, við Kollumúlavatn og við Geldingafell. Milli skálanna er hæfileg dagsganga. Skálarnir við Kollumúlavatn (Egilssel) og við Geldingafell eru í umsjón Ferðafélags Fljótsdalshéraðs. Veturinn 2005/2006 var settur upp nýr kamar við Egilssel. Í kamrinum er blá plasttunna sem verður skipt út þegar hún er full. Hægt er að geyma þrjár tunnar inn í kamrinum. Á veturna verða fullu tunnurnar fluttar til byggða en þá er hægt að keyra alveg að skálanum á snjó. Í Kollumúla eru tveir skálar, annar ("Múlaskáli") er rekinn af Ferðafélagi Austur-Skaftafellssýslu og hinn ("Múlakot") er í eigu Gunnlaugs B. Ólafssonar frá Stafafelli. Skálinn í Eskifelli er einnig í eigu Gunnlaugs B. Ólafssonar en hann er ekki fullkláraður. Eftir er að klára þakið, setja klósettið í stand, setja upp eldhúsinnréttigar og klára svefnloftið. Til stendur að grafa niður rotþró og breyta núverandi hálfkláraða þurrklósett í vatnsklósett. Í viðhengi 11.2 má finna ítarlegar upplýsingar um alla skála innan friðlandsins.

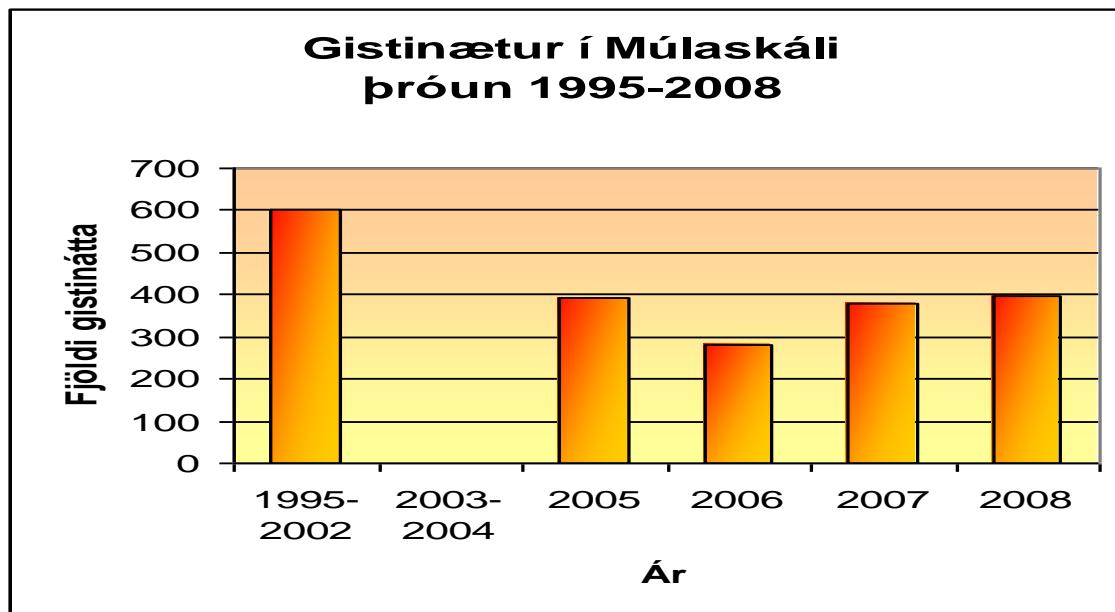
Mynd 11: Kamarinn sem var fluttur í Egilssel.

Í deiliskipulagi fyrir Lónsöræfi og nærliggjandi svæði er gert ráð fyrir fimm tjaldsvæðum, á Smiðunesi, í Eskifelli við Ásavatn, á Keiluvöllum innst inn í Skyndidal, við Múlaskála og við bæjarrústirnar á Grund í Víðidal. Eitt þessara tjaldsvæða, á Smiðunesi, er fyrir utan friðlandsins, á gönguleiðinni frá Stafafelli í Kollumúla, ± 7 km frá þjóðveginum. Sumarið 2006 var þar grafin niður rotþró og var þurrsalerninu breytt í vatnsklósett, til að leysa viðvarandi lyktarvandamál. Í Eskifelli var reist klósetthús árið 2004 en það hefur aldrei verið standsett. Sumarið 2006 var flutt stærðar rotþró í Eskifell en til stendur að breyta ókláraða þurrsalerninu í vatnsklósett. Stutt frá tjaldsvæðinu við Múlaskála eru vatnsklósett og vaskar. Sumarið 2007 var þar einnig sett upp sturtu, sem gengur er kynt með gasi. Eins og er, er engin þjónusta til staðar á Keiluvöllum í Skyndidal og á Grund í Víðidal, þó að á þessum stöðum hefur verið merkt inn tjaldsvæði á gönguleiðakortinu fyrir Lónsöræfi, sem Mál og Menning hefur gefið út. Í viðhengi 11.2 má finna ítarlegar upplýsingar um öll tjaldsvæðin innan þjóðgarðsins.

3.2 Tjaldsvæði

3.3 Gestafjöldi

Sumarið 2005 voru í heild 393 gistenætur skráðar í Múlaskála¹. Í Múlakoti voru um 130 gistenætur skráðar² og líklega hafa gistenætur verið um 30 á tjaldsvæðinu við Múlaskála (ónákvæm tala). Sumarið 2006 var fjöldi skráðra gistenátta í Múlaskála tölувvert minni en sumarið áður, einungis 280. Sumarið 2007 gistu 158 manns í samtals 379 nætur í Múlaskála og sumarið 2008 gistu 170 manns í skálanum í samtals 397 nætur. Nánast eingöngu Íslendingar gista í skálanum; útlendingum finnst gisting í skálanum yfirleitt of dýr og þeir gista því venjulega á tjaldsvæðinu. Sumarið 2008 gistu aðeins 4 útlendingar í skálanum, í samtals 8 nætur. Eins og fram kemur hér að ofan hefur fjöldi gistenátta verið um (eða undir) 400 á árunum 2005-2008. Til samanburður hefur fjöldi gistenátta í skálanum yfirleitt verið um 600 á árunum 1995-2002³, þannig að gestum í Múlaskála hefur fækkað verulega (sjá súlurit, mynd 11). Ein ástæða fyrir þessari fækkun er að Útvist hefur ekki skipulagt neinar ferðir í Lónsöræfi undanfarin þjú ár en áður komu alltaf nokkrir hópar frá þeim og gistu í 4-5 daga. Áður komu yfirleitt 4-5 hópar á vegum Ultima Thule, sem gengu úr Snæfelli í Kollumúla, en fyrirtækið hætti að skipuleggja hópferðir í Lónsöræfi árið 2005, líklega vegna virkjanarframkvæmda við Kárahnjúka og á Vesturöræfum. Sumarið 2008 voru langflestir gistenætur bókaðar á tiltölulega stuttu tímabili frá 20. júní til 20. júlí. Ekki liggja fyrir nákvæmar tölur um fjölda dagsgesta sem komu með rútunni en ljóst er að þeim hafi fækkað verulega eftir að hætt var að bjóða upp á daglegar ferðir fyrir einstaklinga upp að Illakambi. Súluritið hér að neðan gefur yfirlit yfir fjölda gistenátta í Múlaskála, frá 1995 til 2008. Engar upplýsingar liggja fyrir um gestafjölda í Múlaskála á árunum 2003 og 2004.

Mynd 12: Gistenætur í Múlaskáli á tímabilinu 1995-2008. Úr súluritinu má lesa að gestum í Kollumúla hefur fækkað verulega síðan 2005.

¹ Upplýsingar um gistenætur í Múlaskála má finna á <http://www.gonguferdir.is>, undir “fundargerðir”.

² Munnlegar upplýsingar, Gunnlaugur B. Ólafsson.

³ Polmörk ferðamennsku í friðlandi á Lónsöræfum, bls. 20

4. Fræðsla

4.1 Upplýsingarskilti

Aðeins tvö upplýsingaskilti eru til staðar, annað er fyrir utan friðlandið, við Kollumúlaveg (mynd 12) og hitt er við bílastæðið á Illakambi (myndir 14 og 15). Landeigendur á Stafafelli og Brekku eru óánægðir með skiltið við Kollumúlaveg. Ekki var haft samráð við þá um texta og staðsetningu skiltis en að mati þeirra ætti skiltið m.a. að benda fólk betur á hættuna að keyra yfir Skyndidalsá. Einnig hafa borist

Mynd 14: Ólæsilegt skilti Náttúruverndarráðs við Pórísdal.

kvartanir um staðsetningu þessa skiltis. Skiltið er á vegamótum, þar sem Kollamúlavegur og slóði að Dímu greinast en reglulega hefur komið fyrir að ferðamenn, sem héldu að slóðinn að Dímu væri Kollumúlavegurinn, reyndu að keyra yfir Jökulsá við Dímu og lento á kaf í ánni. Vegagerðin á Höfn hefur lýst sig tilbúna að færa skiltið á betri stað (einhvern tíma...). Sumarið 2007 voru sett upp 5 upplýsingaskilti við bílastæðið á Illakambi, með upplýsingum um algengar plöntur, algenga fugla, sögu, sauðfjárbeit, jarðfræði og vinsæla staði í Lónsöræfum (sjá myndir 14 og 15). Gerð skiltanna var að mestu leyti fjármögnum með styrki frá Ferðamálaráði⁴ Við hliðið stutt frá eyðibilinu Þórisdal er gamalt skilti sem Náttúruverndarráð hefur á sínum tíma sett upp. Skiltið er með öllu ólæsilegt og ætti að fjarlægja eða endurnýja það (mynd 13).

Mynd 13: Skilti við Kollumúlaveginn, rétt við afleggjarann að Dímu.

Mynd 16: Fræðsluskilti með upplýsingum um algeng spendýr og fugla í Lónsöræfum.

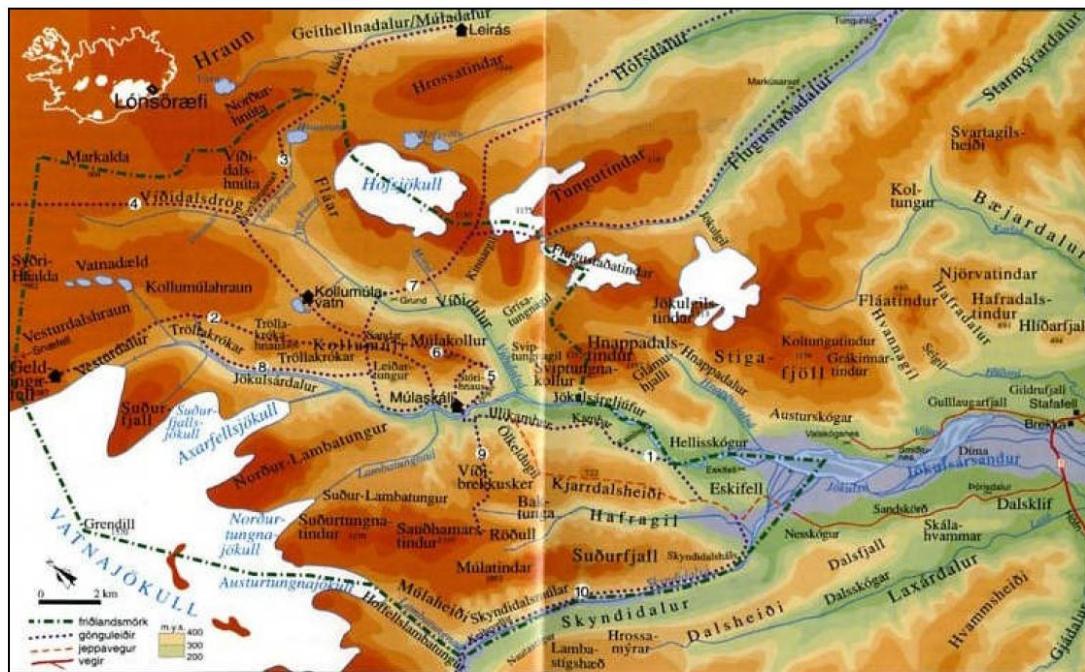

Mynd 15: Upplýsingarskilti á Illakambi.

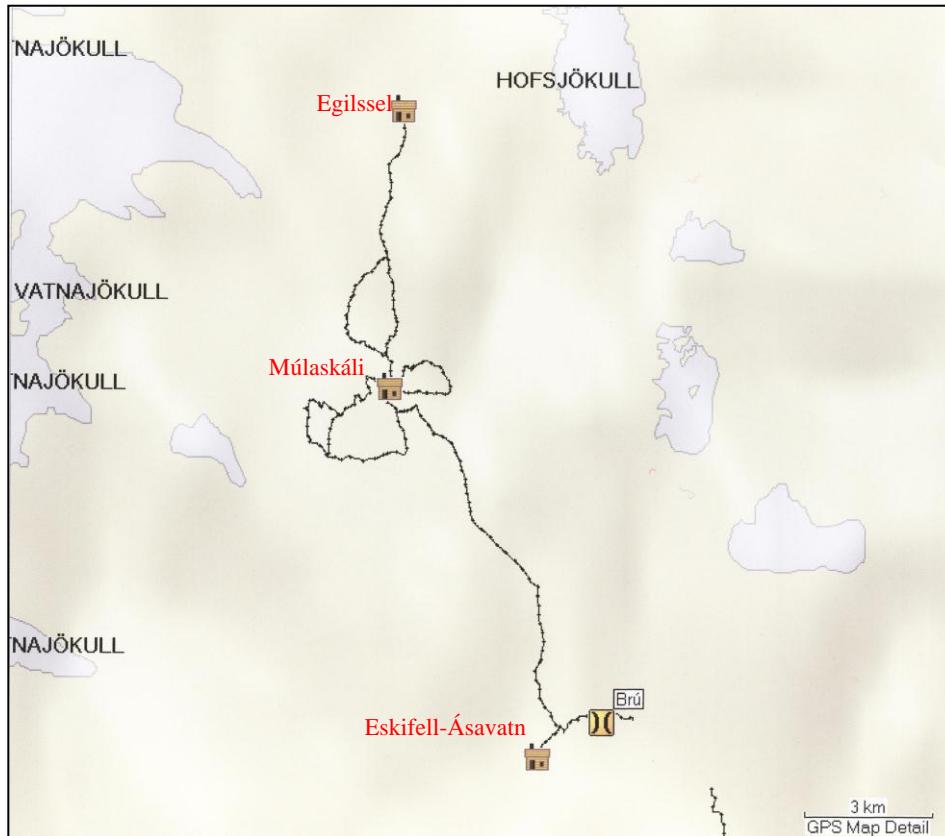
⁴ Höfundur þessarar skýrslu sótti árið 2006 um styrk til Ferðamálaráðs að upphæð 500.000 krónur “til úrbóta á ferðamannastöðum” í flokki “Uppbygging á nýjum svæðum” en fékk úthlutað styrk að upphæð 250.000 krónur, sem var notaður til að kaupa stikur, efni í vegvísá og til að láta prenta 5 upplýsingaskilti.

4.3 Gönguleiðakort

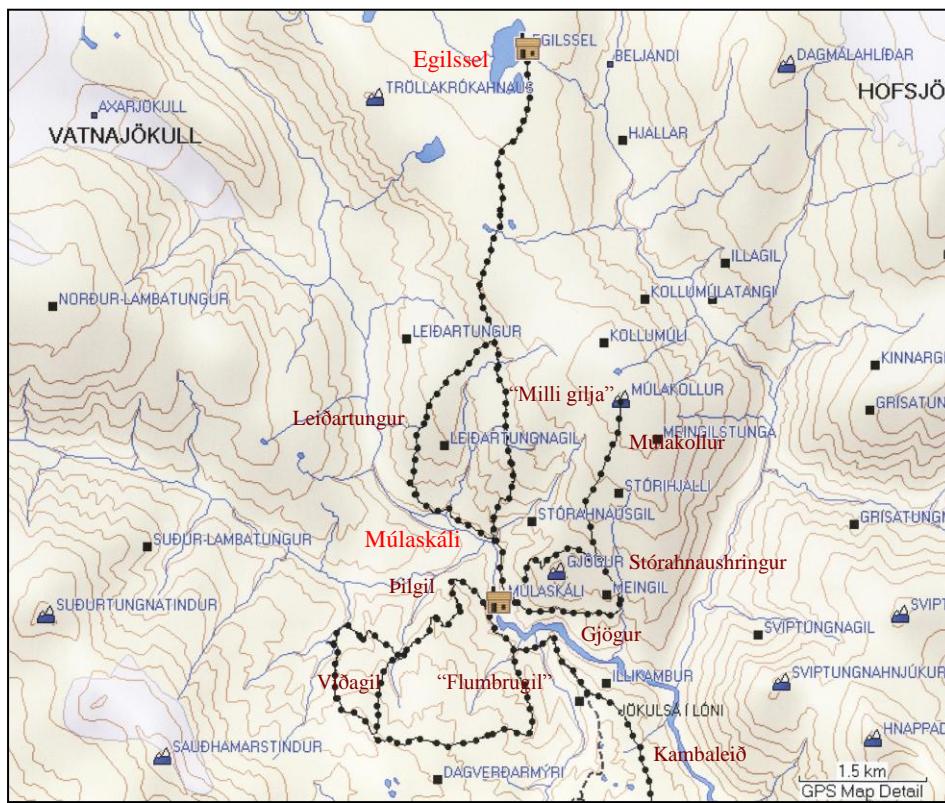
Bestu kortin af svæðinu eru Atlaskort LMÍ 1:100.000 (blað 105 Hamarsfjörður og blað 106 Hornafjörður) og Staðfræðikort LMÍ 1:50.000 (2214 II og 2213 I+II). Mál og Menning hefur gefið út gönguleiðakort (1:100.000) sem spannar svæðið Snæfell-Berufjörður-Mýrar-Lónsöræfi. Kortagrunnurinn sem hefur verið notaður er frekar gamall og ekki alls staðar réttur. Mælikvarðinn 1:100.000 hentar ekki nógu vel fyrir gönguleiðakort. Betra væri ef kortið myndi sýna minna svæði á 1:50.000. Mörg örnefni eru ekki á réttum stað. Sumar gönguleiðir ættu alls ekki að vera merktar á kortið, t.d. leiðin yfir Eyjabakkajökul (varasamt að merkja leið yfir jökul) og neðri leiðin úr Röðli niður í Skyndidal (mjög erfið). Náttúruverndarráð ríkisins hefur árið 1996 gefið út gönguleiðabækling fyrir Lónsöræfi (mynd 16); textinn er allt í lagi en kortið með gönguleiðunum þarf að endurbæta. Sumar leiðar á að taka út og aðrar á að breyta. Nokkrar stikaðar gönguleiðir vantar í bæklingnum og brúin við Einstigi og gönguleiðin frá Eskifelli að Stafafelli eru ekki merkt inn á kortið. Vegna þess að bæklingurinn er orðinn svo úreltur hefur hann síðustu árin ekki verið seldur en bara verið dreifður ókeypis. Til stendur að gefa út nýtt gönguleiðakort fyrir Lón á vegum “Átek í merkingu gönguleiða í Austur-Skaftafellssýslu”, sem hefur nú þegar gefið út gönguleiðakort fyrir Nes og Suðursveit og er að undirbúa útgáfu gönguleiðakorta fyrir Mýrar og Öraefi. Verkefnið verður m.a. fjarmagnað með styrkjum úr Pokasjóði en höfundir þessarar skýrslu hefur verið falið að taka saman upplýsingar fyrir gerð gönguleiðakorts fyrir Lón. Kortið verður ekki gefið út fyrir sumarið 2008. Sumarið 2008 voru safnaðar upplýsingar fyrir gönguleiðakortið fyrir Lón; stikuðu gönguleiðirnar voru raktar með GPS-tæki og einnig voru teknir GPS-puntar á völdum stöðum. Afrakstur þessarar vinnu má sjá á myndum 17 og 18, sem sýna allar stikaðar gönguleiðir í Lónsöræfum, staðsetningu skálanna og brúna við Einstigi.

Mynd 17: Gönguleiðabæklingur fyrir Lónsöræfi sem Náttúruverndarráð Ríkisins gaf út árið 1996.

Mynd 18: Skálar og stikaðar gönguleiðir í Lónsörfum. Göngubrúin við Einstigi er einnig merkt inn á kortið.

Mynd 19: Kort sem sýnir allar merktar gönguleiðir sem hefjast við Múlaskála.

5. Nýting

5.1 Beit

Tveir bær hafa rekið fé í friðlandið undanfarin ár, Brekka í Lóni og Bjarnanes í Nesjum. Auk þess hafa nokkrir tómstundabændur á Höfn fengið að fara með fáeinart kindur inn í Kollumúla. Beit á svæðinu er hófleg. Á Brekku í Lóni var sauðfjárbúskap verulega dreginn saman haustið 2005, þannig að beitarálagið hefur minnkað á svæðinu. Víðast hvar fylgja gönguleiðir gömlum kindagötum og í bröttum skriðum myndu göngustígur fljótlega hverfa ef ekki væru kindur á svæðinu til að viðhalda þeim. Fækken sauðfjár á svæðinu hefur þegar leitt til þess að götur í skriðum eru almennt orðnar mjórri og erfiðara yfirferðar.

5.2 Veiði

Í friðlandinu eru stundaðar rjúpnaveiðar, aðallega á Kjarrdalsheiði. Rjúpnaveiði á svæðinu er háð leyfi landeigenda og borga þarf til að fá leyfi. Ekki er vitað hversu margir fuglar hafa verið veiddir innan friðlandsins síðasta árin. Stórir hópar af hreindýrum hafa haldið sig í Lónsöræfum, einkum í Víðidal. Friðlandið tilheyrir hreindýraveiðisvæði 8; árið 2006 voru á því svæði veidd 50 dýr, 20 tarfar, 20 kýr og 10 kálfar og árið 2007 voru þar veidd 63 dýr, 35 tarfar, 24 kýr og 4 kálfar (<http://www.hreindyr.is>). Ekki liggja fyrir tölur fyrir árið 2008 eins og stendur. Ekki fundust nákvæmari upplýsingar um fjölda veiddra dýra innan marka friðlandsins.

6. Gönguleiðir og reiðleiðir

6.1 Merktar gönguleiðir

Í þessum kafla verður hver og ein stikuð leið fyrir sig lýst í stuttum orðum. Gefið verður yfirlit yfir þær framkvæmdir, sem hafa átt sér stað á hverri leið sumarið 2008 og síðan verður lýst hvaða framkvæmdir teljast æskilegar næsta sumar. Gönguleiðirnar í friðlandinu eru yfirleitt merktar með gulum stikum, þó á sumum stöðum finnist ennþá gamlar stikur með bláan topp.

Aðgangsleiðir að friðlandinu

Einungis fáar aðgangsleiðir að friðlandinu hafa verið merktar. Leiðin frá Stafafelli að skálanum í Eskifelli hefur að hluta til verið merkt, þ.e.a.s. frá Stafafelli norður í Hvannagil og frá nýju göngubrúnni að upphafi Kambaleiðar, sem og að skálanum í Eskifelli. Einnig er búið að merkja leiðina sem liggur úr Geithellnadal niður í Víðidal (að Norðlingavaði). Aðrir aðgangsleiðir að friðlandinu (s.s. úr Hofsdal, Flugustaðadal, Hoffellsdal, Fljótsdal og frá Snæfelli að Geldingafelli) eru algjörlega ómerktar.

Eskifell (skáli)-upphaf Kambaleiðar

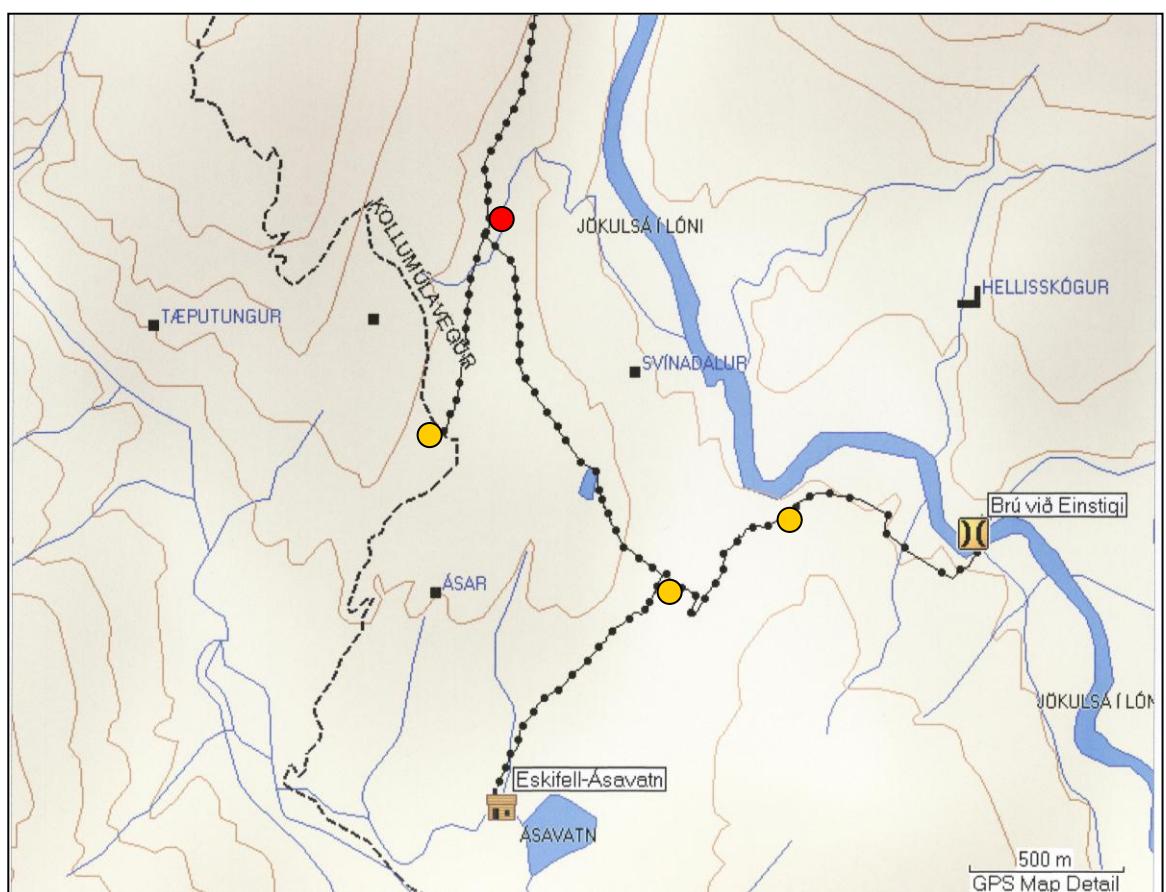
Leiðin var stikuð sumarið 2005, eftir ítrekaðar kvartanir frá ferðamönnum um að þeir gátu ekki fundið gönguleiðina frá Eskifelli inn að Illakambi, sem er merkt inn á sérkorti Máls og Menningar (Lónsöræfi *Stafafell-Berufjörður*). Norðan við skálann í Eskifelli er gengið upp á klettabelti til að krækja fyrir mýrlendi. Eftir nokkur hundruð metra liggur greinileg kindagata niður klettabeltið. Rúmlega hálfum kílómeter austar er svo komið að stígamótum. Par er hægt að fara norður fram með Jökulsárgljúfri á Illakamb (stikað) eða

Mynd 20: Nýr vegvísir á Stórahjalla.

(“Kambaleið”) og leiðina frá skálanum í Eskifelli að göngubrúnni yfir Jökulsá (neðst til hægri).

suður að nýju göngubrúnni yfir Jökulsá við Einstigi í Austurskógum (stikað að brúnni). A leiðinni frá skálanum við Ásavatn að göngubrúnni eru nokkur vandamál sem þarf að leysa. Leiðin sem liggur niður áðurnefnt klettabeltið er djúp moldargata sem þolir ekki mikið álag. Annað hvort á að lagfæra stíginn eða finna betri leið. Á ýmsum stöðum á leiðinni frá klettabeltinu að skiltinu í norðanverðu Eskifelli mætti færa gönguleiðina, til að hlífa viðkvæman mosagróður og til að auðvelda ferðamönnum að rata. Kortið hér að neðan sýnir leiðina frá Illakambi að skálanum í Eskifelli

Mynd 21: Stikaðar gönguleiðir umhverfis Eskifell: frá brúnni við Einstigi að skálanum við Ásavatn, frá skálanum við Ásavatn að Stórahjalla (stígamót) og frá stígamótum á Stórahjalla að Kollumúlavegi.

● = vegvísir settur upp sumrin 2006-2007

● = vegvísir settur upp sumarið 2008

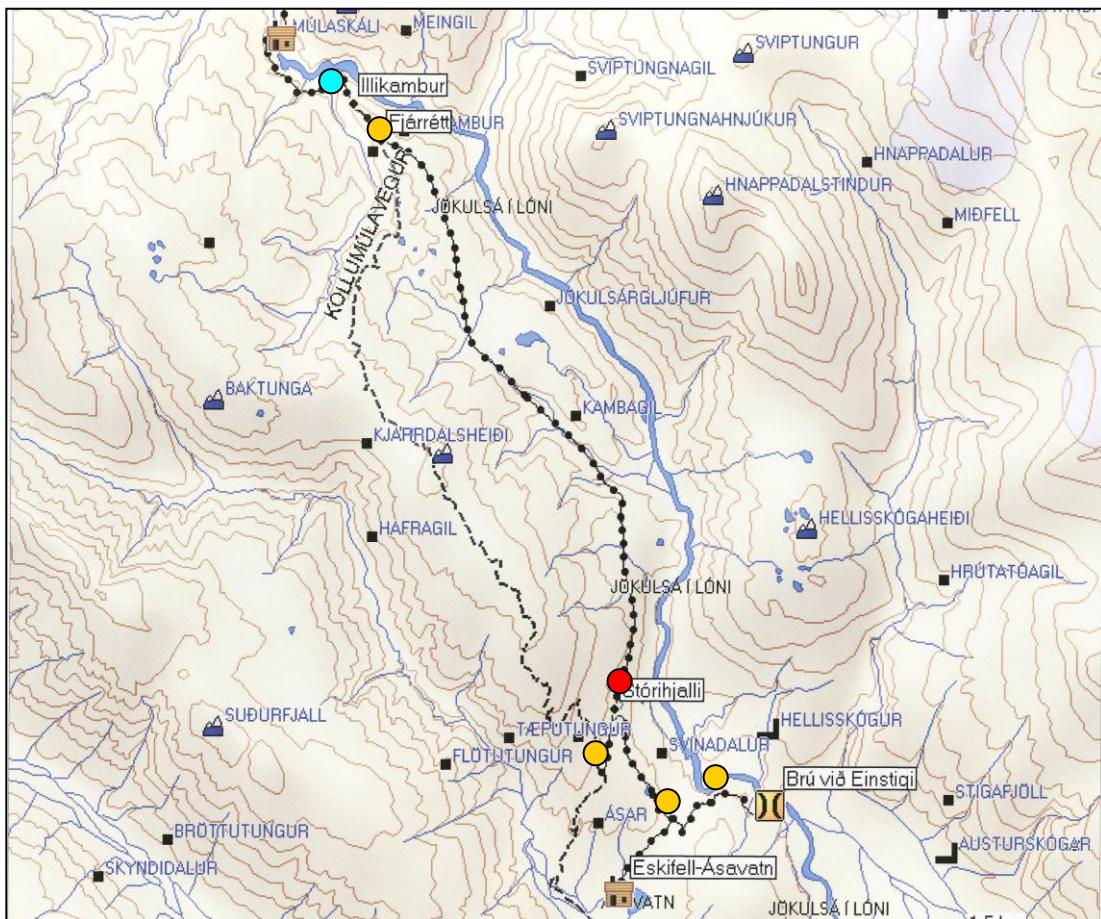
Framkvæmdir sumarið 2008:

- Á stígamótum þar sem leiðin frá Kollumúlavegi um Stórahjalla tengist inn á Kambaleiðina var sett upp skilti (sjá mynd 19); skiltið er táknað með rauðum punkti á kortinu (mynd 20). Prír ferkantaðir tréstaura voru grafnir niður og á þeim voru skrúfaðir nokkrir vegvísar.
- Leiðin frá skálanum við Ásavatn að brúnni við Einstigi var (endur)stikuð að norðanverðri.

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

- Finna þarf betri leið niður klettabeltið sem teygir sig frá Ásavatni austur, eða lagfæra núverandi leið.
- Á nokkrum stöðum mætti færa gönguleiðina frá klettabeltinu að skiltinu í norðanverðu Eskifelli, til að hlífa viðkvæmum mosagróðri og til að auðvelda fólk að rata.
- Endurstika þarf leiðina frá skálanum við Ásavatn að brúnni við Einstigi að sunnanverðri.
- Nauðsynlegt er að mála stikurnar á þessari leið.

Eskifell-Kambar-Illikambur (“Kambaleið”)

Mynd 22: Stikuð gönguleið frá Eskifelli um Kamba að Illakmbi (“Kambaleið”).

- skilti sett upp sumrin 2006-2007
- skilti sett upp sumarið 2008
- fræðsluskilti á Illakambi

Leiðin liggur frá brúnni við Einstigi um Eskifell að Illakambi. Gengið er meðfram Jökulsárgljúfri eftir svokölluðum Kömbum og er því oftast kölluð "Kambaleið". Leiðin er stikuð og þar sem er ekki hægt er að stika eru gulir punktar málaðir á steina en þegar skyggni er slæmt getur verið erfitt að finna leiðina, sérstaklega þegar gengið er sunnan frá. Göngustígurinn er á köflum mjög ógreinilegur, einkum þar sem hann liggur í stórgryttum lækjarfarvegum. Leiðin getur verið frekar hættuleg ef menn villast, því hún liggur á köflum í snarbröttum skriðum. Stígurinn endar við fjárrétt, nokkur hundruð metrum sunnan við Illakamb en þaðan á að fylgja jeppaslöðanum að bílastæðinu. Tvær leiðir tengjast inn á Kambaleiðina: merkt gönguleið frá skálanum í Eskifelli við Ásavatn og leið sem liggur um Stórahjalla og tengir Kambaleiðina við Kollumúlavegi.

Framkvæmdir sumarið 2008:

- Landverðir og skálavörður bættu stikum í og réttu stikur við sem höfðu losnað á Kambaleiðinni, á tengileiðinni frá Kollumúlavegi að Kambaleiðinni og á tengileiðinni sem liggur að skálanum í Eskifelli við Ásavatn.
- Stikurnar voru (endur)málaður á Kambaleiðinni.
- Á stígamótum á Stórahjalla var sett upp nýtt skilti (rauður punktur á mynd 21; sjá mynd 19).

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

- Bæta enn fleiri stikum við, sérstaklega í Kambagili.
- Æskilegt væri að koma umræðu af stað um málun á steina til að fá álit landeigenda og aðra hagsmunaaðila á þessa aðferð við gönguleiðamerkingar.
- Ef samstaða næst um málun á steina, mætti mála fleiri gula punkta (eða örvar) á þeim stöðum þar sem ekki er hægt að stika (aðallega í lækjarfarvegum).
- Endurstika þarf leiðina frá stígamótunum í Eskifelli að göngubrúnni við Einstígi.
- Æskilegt væri að merkja erfiðstu kafla Kambaleiðarinnar sérstaklega inn á kortið (t.d. með brotalínu eða punktalínu).

Illikambur- Kollumúli (Múlaskáli)

Fjölfarnasti stígurinn í friðlandinu er leiðin sem liggur frá bílastæðinu á Illakambi niður í skála Ferðafélags Austur-Skaftafelssýslu í Kollumúla ("Múlaskáli"). Flestir ferðamenn sem ganga um friðlandið fara þennan stíg. Stígurinn er á köflum frekar erfiður yfirferðar. Ofarlega í Illakambi eru á kafla naktar klappir en neðar taka mjög brattar skriður við. Leiðin niður Illakamb reynist fólki sem þjáist af lofthræðslu erfið. Næsta hindrun á leiðinni er Ölkeldulækur. Áður fyrr þurfti stundum að vaða

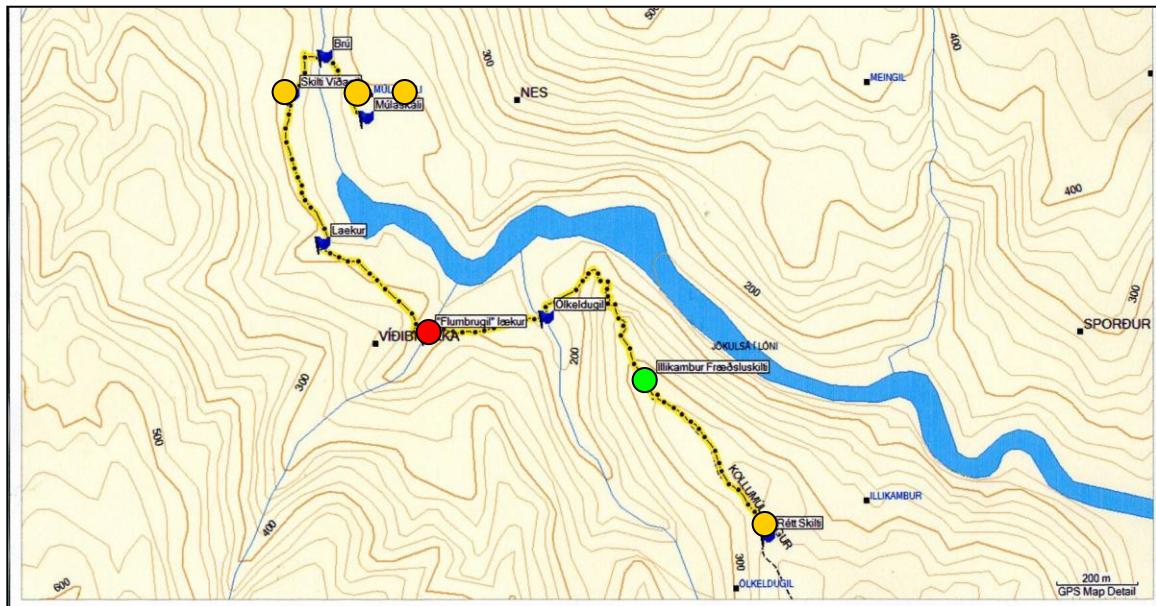

Mynd 23: Kaðall auðveldar ferðamönnum göngu við göngubrúna vestan við Kollumúla.

yfir lækinn eftir mikla rigningu en í mikilli vættutíð varð lækurinn stundum ófær með öllu. Ragnar Pétursson rútubílstjóri smíðaði sumarið 2005 bráðabirgðabréu yfir lækinn. Veturinn 2005/2006 gjörbreyttust aðstæðurnar við Ölkeldugil. Lækurinn ruddi nokkrar hindranir í farveginum burt og fór að breiða mikið úr sér. Jafnvel í mestu vatns vöxtum er nú tiltölulega auðvelt að komast yfir lækinn og ekki er lengur þörf fyrir brú á honum. Samt var brúin sett upp aftur vorið 2008 og tekið niður í lok ágúst (til að koma í veg fyrir að hún myndi eyðileggjast í vorleysingum). Leiðin að hengibrúnni yfir Jökulsá liggur niður um einstígi en þar er kaðall sem auðveldar göngu. Göngustígurinn er að mestu leyti óstikaður en hann er fjölfarinn og því mjög greinilegur. Hestahópur sem fór um svæðið sumarið 2006 eyðilegði hluti af tröppunum sem sjálfboðaliðar höfðu gert sumarið áður. Sumarið 2006 hlóðu sjálfboðaliðar tröppur á leiðinni niður í Ölkeldugil að sunnanverðu og að norðanverðu. Tröppurnar sunnan við Ölkeldugil voru ennþá í sínu lagi sumarið 2008 en tröppurnar norðan við gilið höfðu færst til og þurftu lagfæringar.

Mynd 24: Sjálfboðaliðar lagfærðu tröppur norðan við Ölkeldugil.

Mynd 25: Kort af gönguleiðinni sem liggur frá Illakambi niður í Múlaskála.

- = skilti sett upp sumrin 2006-2007
- = fræðsluskilti á Illakambi
- = skilti sett upp sumarið 2008

Framkvæmdir sumarið 2008:

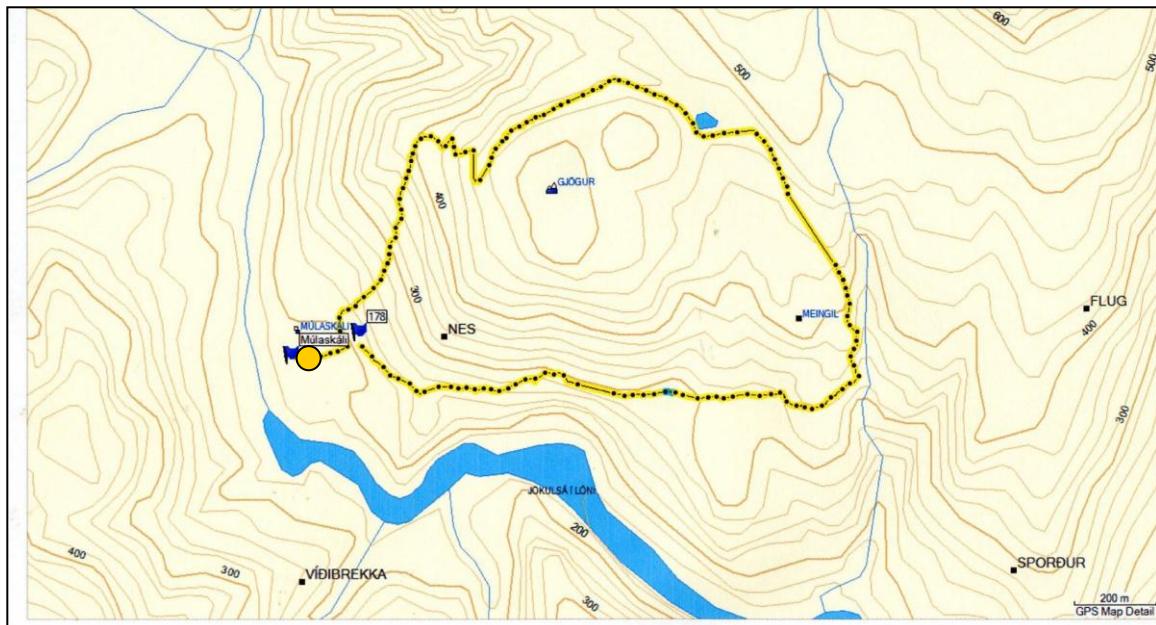
- Sjálfboðaliðar lagfærðu tröppurnar norðan við Ölkeldugil og tröppurnar neðst í Illakambi sem hestar höfðu eyðilagt sumarið 2006 (sjá mynd 23).
- Landvörður setti upp skilti við upphaf gönguleiðar sem liggur um “Flumbrugil” upp á Víðibrekkusker(rauður punktur á mynd 24).

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

- sopa Illakamb og leiðina niður að göngubrúnni yfir Jökulsá í byrjun ferðamannatímabilsins
- sopa klettana vestan við göngubrúna.
- skoða hvort hægt sé að ryðja nýja og þægilegri leið neðarlega í Illakambi.
- smíða timburpall á stígnum neðan við Víðibrekku (ekki mjög aðkallandi).

Múlaskáli-Gjögur-Meingil-Stórihnaus-Múlaskáli (“Stórahnaushringurinn”)

Leiðin byrjar austan við endurbyggða gangnamannakofann (“Múlakot”) og liggur um snarbrattar skriður í Gjögri að Meingili, framhjá tveimur fossum og niður með Stórahnausgili. Stígurinn um Gjögur er tæpur og ekki fyrir lofthrædda. Á tveimur stöðum þarf að fara yfir nakta klöpp en þar hefur nokkrum sinnum verið reynt að höggva spor. Kindur halda stígnum við; hann er oftast mjór og frekar ógreinilegur á vorin en verður breiðari eftir því sem fleira fé hefur farið leiðina.

Mynd 26: Kort af gönguleiðinni í kringum Stórahnaus. Appelsínuguli punkturinn er skilti sem var sett upp sumarið 2007.

Framvæmdir sumarið 2008:

- landvörður festi stikur, bætti stikum í og málaði þær
- landvörður og skálavörður tóku príluna yfir girðinguna austan við Múlakot í sundur og lagfærðu hana.

-landvörður lagfærði skiltið við upphaf göngustígsins í kringum Stórahnaus, sem var illa farið eftir veturinn.

-stígurinn var "rakinn" með GPS-tæki og teknir voru GPS-punktar á völdum stöðum.

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

-í byrjun hvers sumars: breikka götuna um Gjögur með skóflu.

-viðhalda þrepunum í klöppunum í Gjögrinu

-merkja upphaf leiðarinnar upp á Múlakoll.

-stika nýja leið frá Múlakolli norður að Söndum.

Múlaskáli- Pilgil-Víðibrekkusker –“Svarthöfði”–Múlaskáli

Leiðin byrjar vestan við Jökulsá, á leiðinni frá Illakambi í Kollumúla og liggur að mestu um ógrónar líparítskriður, upp með Pilgili, um Víðibrekkusker og niður tiltölulega brattar líparítskriður. Á þessari gönguleið er ýmislegt sem mætti lagfæra. Nokkur hundruð metra frá upphaf leiðarinnar er gengið upp brattan mosagróinn hrygg. Hér er stígurinn ekki mjög greinilegur og ýmsar hlíðargötur hafa myndast í mosajembunni. Nauðsynlegt er að afmarka stíginn betur og að loka óeskilegar hlíðargötum. Á sunnanverðum Víðibrekkuskerjum eru tvær leiðir, önnur hefur verið stikuð fyrir þremur árum en hin er eldri leið, sem hefur ekki verið viðhaldin. Eldri leiðin liggur nær Víðagili og frá henni er miklu fallegra útsýni yfir litríka gilið. Gott væri að færa nýju leiðina nær Víðagili eða að endurstika gömlu leiðina til að auka ánægju göngumanna. Bæði sunnan og norðan megin við Svarthöfða, sem er bíramíðalaga basaltklettur, er stígurinn ógreinilegur (enda að hluta til í snarbröttum skriðum, þar sem stikur tolla illa) og er erfitt að finna réttu leiðina. Þar að auki er eiginlega um two mismunandi stíga að ræða norðan við Svarthöfða, leið sem var (endur)stikuð árið 2007 og eldri leið, sem liggur austar og er erfiðari.

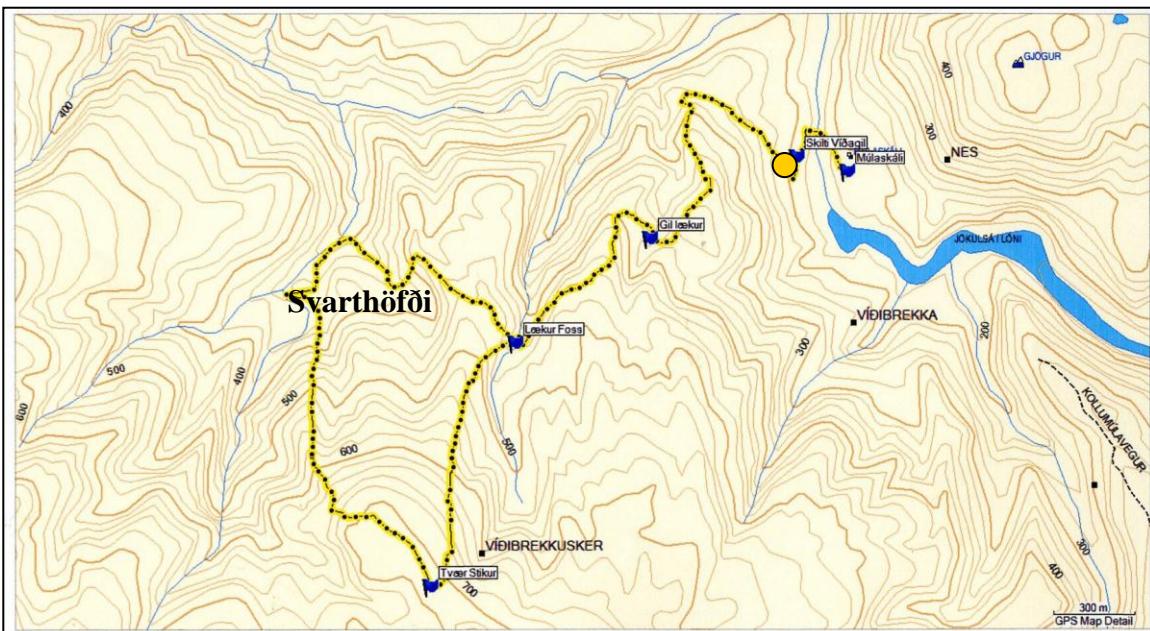

Mynd 27: Kambsgil, betur þekkt undir nafninu Pilgil.

Nauðsynlegt er að velja bestu leiðina og stika hana vel í kringum Svarthöfða. Einnig á eftir að mála stikurnar sunnan og norðan við Svarthöfða.

Á þremur stöðum á leiðinni eru erfiðir kaflar:

- 1) Rétt áður en komið er að Pilgili þarf að fara yfir lítið gil, yfir læk og upp snarbratta líparítskriðu (merkt inn á kortinu með orðunum “gull lækur”). Nauðsynlegt er að lagfæra stíginn neðst í brekkunni.
- 2) Rétt áður en komið er að Víðibrekkuskerjum þarf að klöngrast upp snarbratta líparítskriðu (merkt inn á kortinu með orðunum “Lækur-Foss”). Hér þarf einnig að lagfæra stíginn neðst í brekkunni.
- 3) Við Svarthöfða þarf annaðhvort að vaða yfir læk eða fara yfir mjög brattan líparíthrygg. Hér er nauðsynlegt að skoða alla möguleika og merkja auðveldustu leiðina.

Mynd 28: Hringleið um Víðibrekkusker, með viðkomu hjá Svarthöfða. Appelsínuguli punkturinn er skilti sem var sett upp sumarið 2006.

Framkvæmdir sumarið 2008:

- landvörður og sjálfböðaliðar festu stikur, bættu stikum í og máluðu þær eftir þörfum (nema í kringum Svarthöfða, þar sem áætlað er að færa leiðina annað).
- leiðin var “rakin” með GPS-tæki og teknir voru GPS-puntar.

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

- skilgreina stíginn betur, þar sem liggur upp brattan mosagróinn hrygg og loka óæskilegum hliðarstígum.
- færa leiðina á Víðibrekkuskerjum eða endurstika eldri leið sem er þar fyrir.
- finna ákjósanlegasti leiðina niður að Svarthöfða, bæði norðan og sunnan frá, merkja hana vel og mála stikurnar. Fjarlægja svo leifar af eldri leiðum sem geta verið ruglingslegar.

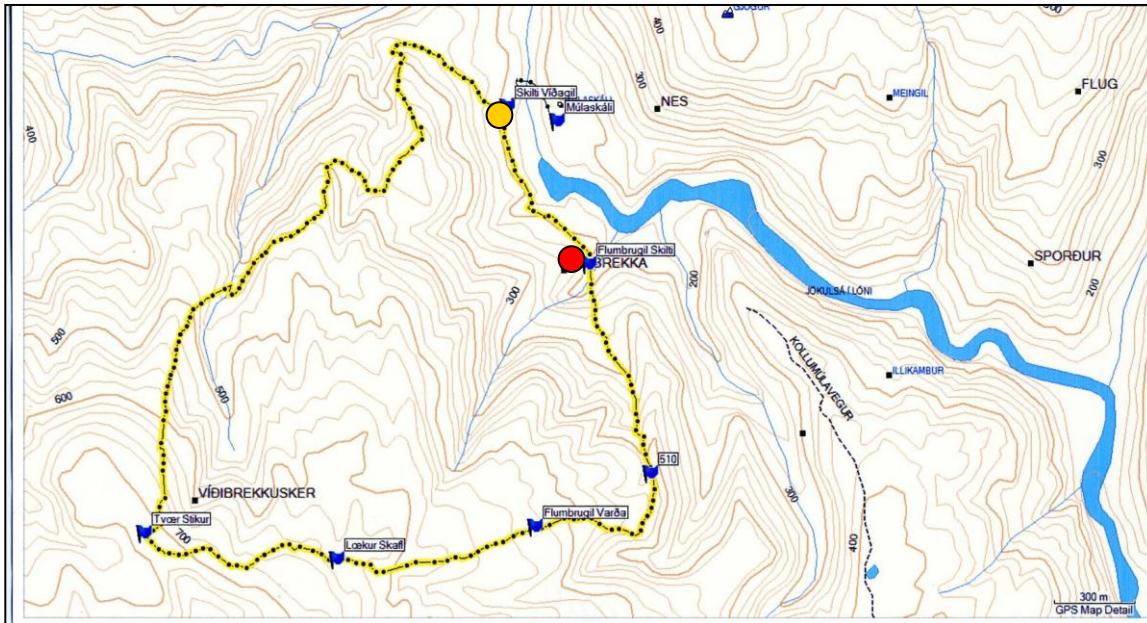

Mynd 29: Svarthöfði, séð að sunnan. Í bakgrunninum sést Vífagil.

- lagfæra stíginn á þeim þremur stöðum, sem hafa verið taldir upp hér að ofan.
- merkja stígamótin betur, neðst í Víðibrekkskerjum, þar sem leiðin skiptist (merkt sem "Lækur-Foss" á kortinu) og efst í Víðibrekkskerjum, þar sem hægt er að velja um það að fara annaðhvort niður Víðibrekksker að vestanverðu eða að fara niður um Flumbrugil (merkt sem "Tvær stikur" á kortinu).

Múlaskáli- Pilgil-Víðibrekksker- "Flumbrugil" –Múlaskáli

Önnur stikuð leið að Víðibrekkskerjum liggur upp með Flumbrugili að norðanverðu. Þessi leið verður oft fyrir valinu þegar gengið er upp á Sauðhamarstind, enda er hún töluvert styttri en leiðin sem liggur upp með Pilgili. Leiðin um Flumbrugil og hringleiðin um Víðibrekksker mætast efst í Víðibrekkskerjum. Leiðinni um Flumbrugil hafði ekki verið haldið við í nokkur ár og því þurfti að endurstika leiðina að miklu leyti. Nafnið Flumbrugil er tiltölulega nýtilkomið og ekki merkt inn á kortum. Basaltstrýta í gilinu þykir líkjast trollkonunni Flumbru í barnabókinni "Flumbra. Ástarsaga úr fjöllunum". leiðin liggur að mestu leyti um lítt eða ógrónar líparítskriður, þar sem lítið mótar fyrir stíga og því er nauðsynlegt að leiðin sé vel merkt. Að öðru leyti þarfust þessi gönguleið lítils viðvalds.

Mynd 30: Hringleið um Flumbrugil og Víðibrekksker. Skilti sem var sett upp sumarið 2006 er táknað með appelsínugulum punkti, skilti sem var sett upp sumarið 2008 er táknað með rauðum punkti.

Framkvæmdir sumarið 2008:

- landvörður og sjálfboðaliðar festu stikur í Flumbrugili, bættu stikum í og máluðu þær eftir þörfum.
- við upphaf leiðarinnar neðst í "Flumbrugili" var settur upp nýr vegvísir.
- leiðin var "rakin" með GPS-tæki og teknir voru GPS-puntar.
- máluð var ör á klett, á stað þar sem gönguleiðin breytir óvænt um stefnu.

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

Leiðin þarfnaðst lítils viðhalds en mikilvægt er að hún sé vel merkt.

-nauðsynlegt er að viðhalda stikum

-æskilegt er að merkja stígamótin betur, þar sem leiðin um Flumbrugil tengist inn á hringleiðina um Viðibrekkusker.

Mynd 31: Útsýni af leiðinni um Flumbrugil. Horft yfir Ölkeldugil í átt til Sviptungahnjúks.

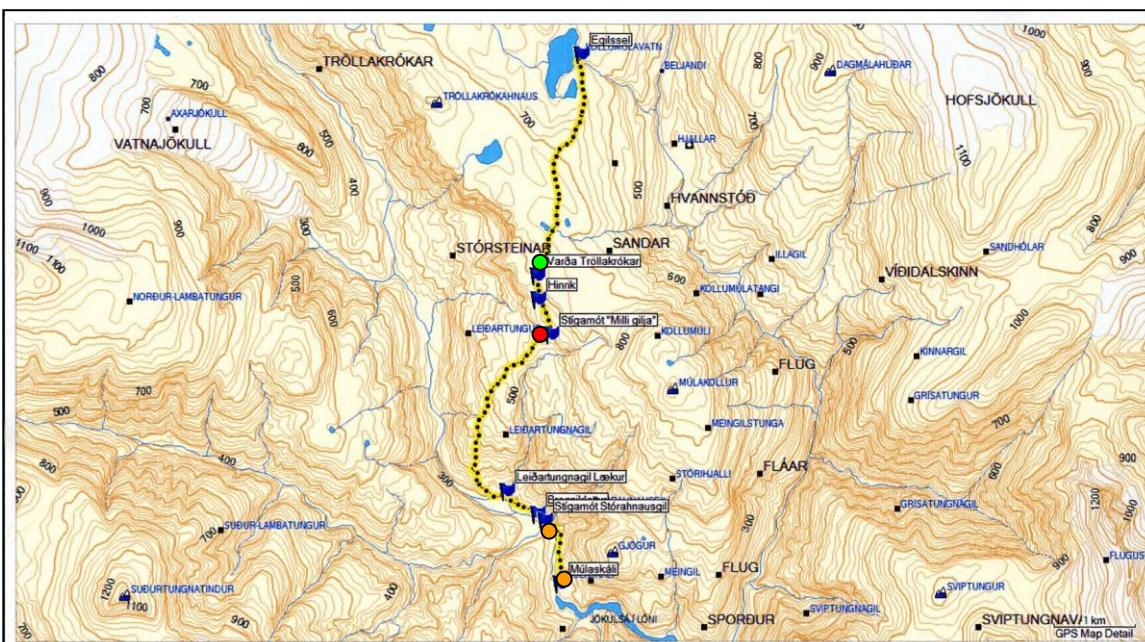

Mynd 32: Leiðin niður Viðibrekkusker; Viðagil á vinstri hönd.

Múlaskáli-Leiðartungur-Sandar-Kollumúlavatn (Egilssel)

Leiðin liggur um gamlar kindagötur meðfram Jökulsánni að Brennikletti, í gegnum skóginnum um Leiðartungur, upp á Sanda að Kollumúlavatni. Brenniklettur er mikill farartálfmi. Oft er hægt að ganga á áraurunum við Brenniklett ("neðri leið") en stundum liggur Jökulsá alveg upp að klettinum. Stundum er þá hægt að vaða yfir álinn sem flæðir að klettinum (sjá mynd 33) en stundum er hann ófær en þá þarf að fara upp fyrir Brenniklett. Áður fyrr var hægt að klifra upp skriðurnar norðan við Brenniklett og yfir berggang og klöngrast svo um 30 metra á naktri klöpp ("millileið"). Þessi leið hefur þó versnað mikið síðstu árin og er eiginlega orðin ófær. Einnig er hægt að fara upp skriðuna sunnan við fossinn, yfir lækinn fyrir ofan fossinn og upp á berggang norðan megin við fossinn, þar sem sæmilegur göngustígur tekur við ("efri leið"). Kaflinn ofan við fossinn er erfiður og alls ekki fyrir lofthrædda. Áður hefur verið reynt að höggva stalla í klöppina norðan við Brenniklett (millileið) og settur var spotti á stóran stein, ferðamönnum til stuðnings en sumarið 2005 hafði steinninn hrapað niður og hékk spottinn á mjög ótraustri klettanibbu. Sumarið 2006 lagfærðu sjálfboðaliðar "efri leiðina" yfir Brenniklett, fyrir ofan fossinn og gerðu hana greiðfærari. Þeir tóku bandspotta sem

hékk á ótraustri klettanibbu og veitti falskt öryggi burt og reyndu að lagfæra einnig “millileiðina” en illa gekk að höggva varanleg þrep í klappirnar norðan við Brenniklett sem eru úr mjög mjúku bergi og lausar í sér. Í viðhengi I má finna mynd af Brennikletti, þar sem allar leiðir, sem eru nefndar hér að ofan, eru teiknaðar inn. Í Leiðartungum þarf á hverju sumri að fjarlægja tré /trjágreinar sem hanga yfir göngustígnum.. Sérstaklega á Söndum þarf alltaf að laga margar stikur en þar er leiðin mjög þétt stikuð svokölluðum þokustíkum. Stígurinn liggur um land sem er að mestu ógróíð og frekar grýtt; á köflum mótar ekki fyrir neinum stíg og í þoku getur verið mjög erfitt að rata á Söndum. Úr Leiðartungum liggur á einum stað greiðfær leið niður í Stórsteina. Erfitt er að finna upphaf leiðarinnar og margir hafa lent í vandræðum, þegar þeir reyndu að fara niður á vitlausum stað.

Mynd 33: Gönguleiðin frá Múlaskála norður í Egilssel, um Leiðartungur.

- skilti sem voru sett upp sumrin 2006-2007
- skilti sem var sett upp sumarið 2008
- efni í skilti var borið á staðinn sumarið 2008 en eftir á að setja upp skiltið.

Framkvæmdir sumarið 2008:

- landvörður festi stikur, bætti stikum í og málædi þeim eftir þörfum.
- landvörður og sjálfbodaliðar báru efni í skilti upp í Leiðartungur, að Söndum og í Egilssel og settu upp skilti á stígamótum þar sem leiðin “milli gilja” og leiðin um Leiðartungur greinast.
- Leiðin var “rakin” og teknir voru GPS-punkta á völdum stöðum.

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

- setja upp skilti með upplýsingum um mögulegar leiðir sitt hvoru megin við Brenniklett, þannig að fólk sem lendir í vandræðum við Brenniklett veit hvaða valkostि það hefur.

Mynd 34: Stundum liggur Jökulsá alveg upp að Brennikletti og þá er neðri leiðin í Leiðartungur oft ófær en stundum er hægt að vaða yfir kvísl Jökulsár.

-lagfæra efri leiðina við Brenniklett enn frekar; festa kaðla, a.m.k. norðan við gilið en ef unnt er einnig sunnan við það, til bæta öryggi ferðamanna og til að gera þeim sem eru lofthræddir kleift að fara einnig þessa leið.

-setja upp skilti á stígamótum, bar sem leiðin inn í Tröllakróka greinist frá leiðinni í Egilssel. Búið er að bera hluta af efninu að á staðinn.

-merkja upphaf leiðarinnar niður í Stórsteina. Rekja leiðina í Stórsteina með GPS-tæki.

-merkja upphaf leiðarinnar yfir í Víðidal.

Múlaskáli-“Milli gilja”-Sandar-Kollumúlavatn (Egilssel)

Þessi leið er oft gengin þegar ófært er við Brenniklett. Áður en komið er að Brennikletti er gengið upp snarbrattar skriður milli tveggja gilja. Neðri hluti leiðarinnar er mjög brattur og frekar erfiður en lítið virðist vera hægt að gera til að lagfæra stíginn þar, vegna þess hvað bergið er mjúkt og molnar fljótt. Leiðin er á köflum mjög ógreinileg í skriðunum og koma stikur í veg fyrir að fólk villist og lendir í ógöngum. Skriðurnar eru þó alltaf á hreyfingu og stikurnar losna auðveldlega. Á a.m.k. þremur stöðum er eiginlega um tvo mismunandi stikaða stíga að ræða, sem liggja hlið við hlið.

Mynd 35: Nýtt skilti á stígamótum, þar sem leiðin “milli gilja” og leiðin um Leiðartungur

Framkvæmdir sumarið 2008:

-landvörður fest stikur, bæti stikum í og málaði stikur eftir þörfum.

-gönguleiðin var “rakin” með GPS-tæki og teknir voru GPS-punktur á völdum stöðum.

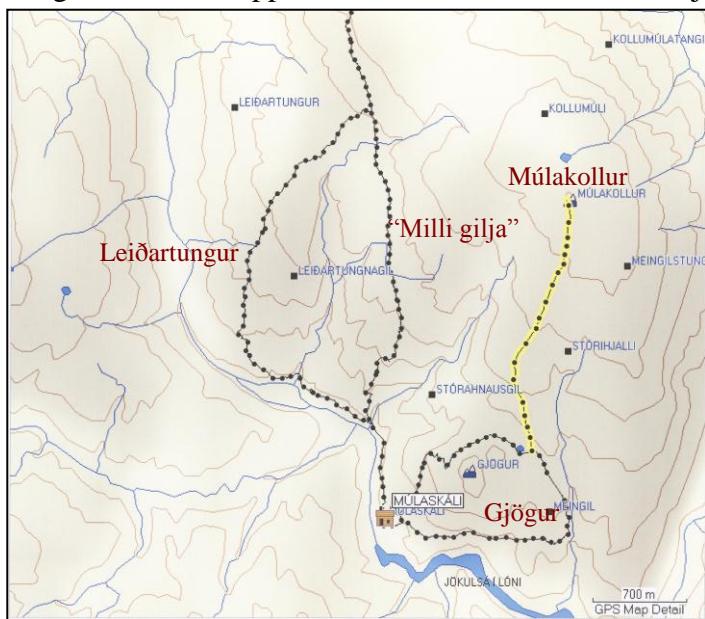
-eins og áður hefur komið fram var sett upp nýtt skilti á stígamótum þar sem leiðin “milli gilja” og leiðin um Leiðartungur mætast (sjá myndir 34 og 35).

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

- laga stikur og bæta stikum við; mála stikur eftir þörfum.
- á nokkrum stöðum mætti velja betri leið í skriðunum.
- þar sem tveir stígar hafa verið stikaðar hlið við hlið, á að velja bestu leiðin, stika hana vel og fjarlægja stikurnar við aukastíginn.
- merkja upphaf leiðarinnar yfir í Víðidal.

Múlaskáli-Múlakollur

Hægt er að fara upp á Múlakoll frá leiðinni um Gjögur eða beint upp frá Múlaskála.

Mynd 36: Gönguleiðin á Múlakoll (í gulum lit); Stórahnaushringurinn og leiðirnar “milli gilja” og um Leiðartungur eru einnig merktar inn á kortinu.

Leiðin upp á sjálfan Múlakoll hefst norðan við Stórahnaus. Gönguleiðin var algjörlega endurstikuð sumarið 2008. Múlakollur er um 900 m hárr og af honum er frábært útsýni í suðurátt yfir Sviptungnakoll, Hnappadalstind og Grísatungnagil austan við Víðidalsá. Hægt er að ganga hringleið, með því að fara niður “milli sanda” eða um Leiðartungur. Tengileiðin frá Mulakolli að leiðunum “milli sanda” og leiðinni um Leiðartungur er ekki stikuð. Fyrirhugað var að stika þessa tengileið sumarið 2008 en stikurnar kláruðust og ekki gafst heldur nægur tími til þess.

Framkvæmdir sumarið 2008:

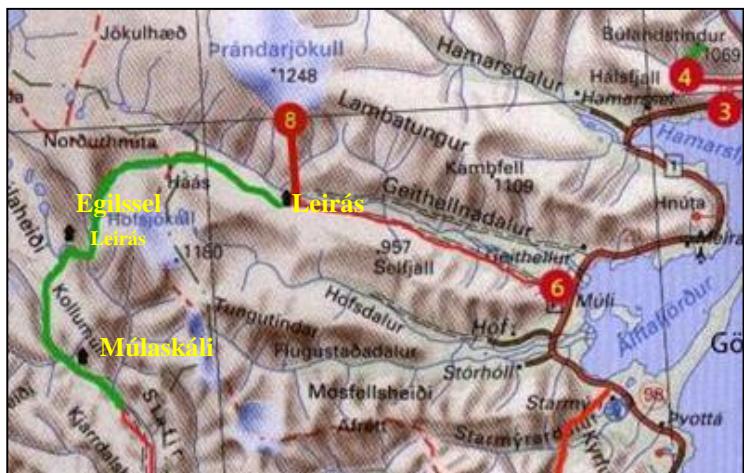
- landvörður og skálavörður stikuðu leiðina upp á Múlakoll algjörlega upp á nýtt og máluðu stikurnar.
- leiðin var ”rakin” með GPS-tæki og teknir voru GPS-punktar á völdum stöðum.

Æskilegar framkvæmdir næsta sumar:

- merkja upphaf leiðarinnar norðan við Stórahnaus.
- stika nýja leið frá Múlakolli niður á Sanda og skapa þannig hringleið, með því að tengja leiðina upp á Múlakoll við leiðina “milli gilja” og leiðina um Leiðartungur.

Leirás í Álftafirði - Víðidalur

Innst inn í Geithellnadalsmúladal er ferðamálaskáli á svokölluðum Leirási. Ferðafélag

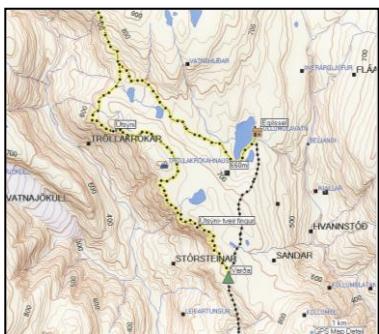
Mynd 37: Gönguleið frá Leirási í botni Geithellnadals yfir í Víðidal.

upp. Leiðin liggar um hálsinn Háas að Hnútuvatni og þaðan niður með ánni sem rennur úr vatninu (Ytri Þverá) að Norðlingavaði í Víðidalsdrögum. Ferðafélag Djúpavogs sinnir viðhald á þessari leið, landverðir í Lónsöræfum hafa ekki skipt sig af henni.

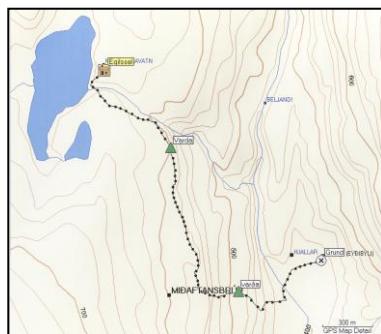
6.2 Ömerktar gönguleiðir

Nokkrar leiðir eru mjög vinsælar meðal ferðamanna en ekki stikaðar. Má þar helst nefna leiðin upp á Sauðhamarstind, ýmsar leiðir niður í Víðidal (frá Egilsseli og af Söndum), leiðin í Tröllakróka, leiðin niður í Stórsteina og leiðin frá Egilsseli í Geldingafell. Ekki stendur til að merkja þessar leiðir. Stefnt er að því að halda svæðinu að mestu ósnortnu og stika einungis leiðirnar sem eru vinsælast meðal óvanra ferðamanna, til að mynda aðgangsleiðin að Múlaskála og helstu (dag)leiðirnar út frá skálanum. Ekki er á ætlað að stika neinar fjallaleiðir upp á tinda (t.d. Sauðhamarstind). Þeir ferðamenn sem fara slíkar leiðir eru vanalega glöggir að rata og þurfa (og vilja) engar stikur. Ekki stendur heldur til að stika leiðir sem eru lengra frá Múlaskála, eins og leiðirnar niður í Víðidal, í Tröllakróka, niður í Stórsteina eða norður í Geldingafell. Einungis minnihluta þeirra ferðamanna sem fara þessar leiðir óskar eftir stikum, hinir hafa gaman af því að rata sjálfir og vilja helst halda svæðinu ósnortnu. Auk þess væri of tíma- og vinnufrekt að stika slíkar leiðir, því bera þarf allt efni niður frá Illakambi og upp aftur. Einungis kemur til greina að merkja upphaf ofannefndra leiða, t.d. merkja staðinn þar sem best er að fara niður í Stórsteina, staðinn (einstigið) þar sem best er að fara upp á Sauðhamarstind. Einnig væri æskilegt að merkja slíka staði inn á gönguleiðakort með GPS-punktum. Kortin hér sað neðan sýna 3 vinsælar gönguleiðir. Kortið lengst til vinstri sýnir leiðina úr Egilsseli niður í Gund í Víðidal. Í Grund var búið til 1897 og þar sjást enn bæjarrústir, kvarnsteinar og önnur ummerki um búsetu. Einnig er búið að setja upp minnismerki um síðustu ábúendur í Víðidal. Kortið í miðjunni sýnir eina af nokkrum mögulegum leiðum úr Egilsseli í Geldingafell (áleiðis í Snæfell) og kortið hægra megin sýnir tvær mögulegar leiðir í Tröllakróka.

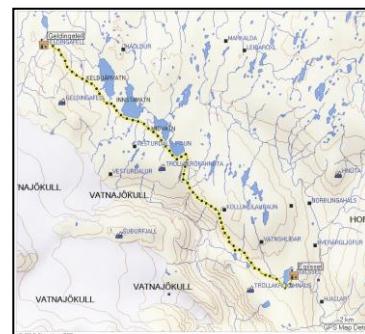
Djúpavogs hefur stikað leið frá Leirási yfir í Víðidalsdrög, að Norðlingavaði. Þaðan er frekar stutt niður að Grund í Víðidal eða í skálann Egilssel við Kollumúlavatn. Frá Leirási er gengið að Bótarfossi, innst inn í Geithellnadalsmúladal. Bótarfoss fellur í þróngum stokki og fallegir stuðlabergshamrar eru til beggja hliða. Frá fossinum er gengið aðeins lengra inn með ánni og þar sem áin rennur úr hrikalegu gljúfri er síðan farið

Mynd 38: Östikaðar gönguleiðir úr Egilsseli í Tröllakróka.

Mynd 38: Östikuð gönguleið niður í Víðidal.

Mynd 40: Östikuð leið úr Egilsseli í Geldingafell.

6.3 Reiðleiðir

Engar skipulagðar reiðleiðir eru á svæðinu en hestumferð er leyfð í friðlandinu. Gömul þjóðleið liggur milli Lóns og Fljótsdals um Illakamb, Norðlingavað á Jökulsá og Norðlingavað á Víðidalsá. Í Víðidalsdrögum er þessi leið mörkuð gömlum vörðum. Næstum því á hverju ári fara einn eða fleiri hestahópar þessa gömlu þjóðleið. Oft valda hestahópar talsverðum skemmdum á göngustígum og gróðri en árið 2003 skemmdist landgangurinn að brúnni yfir Jökulsá í Kollumúla mikið, þegar hestar voru reknir yfir brúna. Litlu munaði að nokkrir hestar hröpuðu í ána

Mynd 39: Hestahópur á leiðinni í Fljótsdal (sumarið 2006).

þegar þeir misstu fótfestu í einstiginu vestan við brúna. Sumarið 2006 olli hestahópur skemmdum á tröppum, sem sjálfboðaliðar höfðu hlaðið norðan við Ölkeldugil. Einnig kvörtuðu ferðamenn yfir því að göngustígurinn á Söndum væri útsparkaður af hestunum og því leiðinlegur yfirferðar. Þar er þó lítt gróður og ekki virðast hafa orðið varanlegar skemmdir á gróðri. Að mati nokkurra hestamanna eru sumir kaflar leiðarinnar (Illikambur og klettarnir niður að brúnni vestan við Múlaskála) erfiðar og eiginlega ófærir hestum. Á þeim tíma þegar hestaferðir um svæðið voru tíðar, var hlaðin reiðgata niður Illakamb og þá var farið yfir Jökulsá um Norðlingavað. Til greina kemur að banna hestamönnum að fara yfir göngubrúna og láta þá fara frekar yfir Jökulsá um Norðlingavað. Ekki er þó alveg ljóst hvort vaðið sé ennþá sæmilega fært.

7. Vandamál/hættur

7.1 Vegur/bílastæði

Kollumúlavegur F980 er torfær og hættulegur óreyndum bílstjórum. Á hverju sumri lenda ferðamenn í vandræðum þegar þeir reyna að aka yfir Skyndidalsá. Æskilegt væri að setja upp viðvörunarskilti á vegamótunum við þjóðveginn og við Skyndidalsá til að upplýsa fólk um hættunarar. Vegurinn er mjór og brattur og þolir litla umferð. Bílastæðið er mjög lítið og rúmar ekki nema 6 bíla en fjallarútan þarf talsvert pláss til að snúa. Við réttina sunnan við Illakamb er pláss fyrir nokkra bíla í viðbót en ljóst er að ekki fleiri en um 10-12 bíla komast fyrir samtímis.

7.2 Utanvegakstur

Ekki hefur borið á utanvegakstur bíla í Lónsörfum. Eftir að nýja göngubrúin yfir Jökulsá við Eskifell var tekin í notkun hefur þó eitthvað verið um að unglingsar á torfærahjólum hafa farið yfir brúna og leikið sér á hjólunum á Kollumúlaveginum. Á sumum stöðum eru ljót för í mosanum eftir torfærahjól. Erfitt er að koma í veg fyrir torfæruhjólaakstur, því ekki er hægt að hafa daglegt eftirlit með þessu svæði en gott væri að setja upp skilti við brúna yfir Jökulsá sem bannar torfærahjólaakstur. Sumarið 2008 var utanvegakstur á torfæruhjólum orðinn miklu tíðari en áður, sérstaklega á Smiðjunesi, í Austurskógunum en einnig á Kjarrdalsheiði. Nokkuð var um að fólk keyrði með torfæruhjól á kerru upp að Illakambi. Náði landvörðurinn að ræða við einhverja þeirra en oftast gefst ekki tækifæri til þess.

7.3 Hættur fyrir ferðamenn

Svæðið er frekar erfitt yfirferðar. Ferðamenn lenda yfirleitt aðallega í vandræðum á tveimur stöðum, á göngustígnum niður Illakamb og á göngustígnum við Brenniklett. Göngustígurinn niður Illakamb reynist sumum erfiður vegna þess hvað hann er brattur og

Mynd 40: Jökulsá liggur fast að Brennikletti og gönguhópur þarf að fara upp fyrir fossinn til að komast leiðar sinnar.

þegar Jökulsá liggur alveg að Brennikletti þarf að fara svokallaða “efri leið” til að komast í Leiðartungur, fara þarf upp fyrir foss og síðan þarf að klifra upp um skarð í berggangi. Leiðin sést vel á mynd 41, þar sem hópur fólks er einmitt að fara þessa leið. Í viðhengi I (kafli 11.1) má finna nánari upplýsingar um leiðir umhverfis Brenniklett og vandamál tengd þeim. Efri leiðin er aðeins fær fólk sem er ekki sérstaklega lofthrætt. Sumarið 2006 lagfærðu sjálfboðaliðarnir leiðina og gerðu

hana greiðfærari. Sumarið 2008 var hún þó aftur orðin frekar illfær. Sumarið 2006 reyndu sjálfboðarnir einnig að lagfæra “millileiðina”, sem lá áður fyrr upp bleiku skriðuna norðan við Brenniklett, um skarð í berggangi og síðan skáhallt upp snarbratta klöpp úr

gráleitu líparíti (sjá viðhengi I) en hrunið hafði þá svo mikið úr þessum stíg að hann var orðinn ófær. Þeir reyndu að höggva varanleg þrep í klappirnar norðan við Brenniklett sem eru úr mjög mjúku bergi og lausar í sér en það tókst ekki, bergið molnaði strax niður aftur. Þeir ákváðu þá að taka burt bandspotta sem hékk á ótraustri klettanibbu og veitti falskt öryggi. Líklega er besta framtíðarlausnin að festa kaðal við Brenniklett, allavega norðan megin (vinstra megin við fossin) en helst einnig sunnan megin við klettinn, til að gera stíginn öruggari og fær flestum. Rætt var um þessa lausn við yfirmann sjálfboðaliða og taldi hann að sjálfboðaliðar væru fær um að festa slíka kaðla en að góðan undirbúning þyrfti til þess. Einig þarf fyrst að ræða málið við landeigendur og fleiri hagsmunaðila og fá leyfi fyrir framkvæmdina.

Ferðamenn villast reglulega á leiðinni niður í Stórsteina frá Leiðartungum og oft eiga ferðamenn erfitt með að finna réttu leiðina upp klettabeltið í Röðli, neðst í Sauðhamarstindi. Besti staðurinn til að fara upp klettabeltið í Röðli hefur verið merktur með fáeinum stikum með gulum topp en þær sjást ekki vel úr fjarlægð. Auðveldlega mætti koma í veg fyrir því að ferðamenn villist á þessum stöðum, með því að:

- merkja upphaf leiðarinnar niður í Stórsteina í Leiðartungum
- mála stikurnar í Röðli í meiri áberandi lit, t.d. í rauðu
- merkja þessa staði inn á gönguleiðakort með GPS-punktum

Önnur vandamál og hættur:

- Vírar sem halda brúnni yfir Jökulsá við nes kyrrí eru lausir. Haft var samband við Vegagerðina, sem hefur umsjón með brúna.
- Ferðamenn lento í sjálfheldu á leiðinni niður í Skyndidal (sjá einnig 6.5)
- Leiðin í skriðunum að Brennikletti er orðin frekar illfær. Áin hefur grafið sig niður og umferð ferðamanna og sauðfés hefur minnkað, þannig að stígar ná ekki að móta vel. Tveir lækir á leiðinni að Brennikletti hafa grafið sig niður og skemmt gönguleiðir.
- Gómul trú eru alveg að hrapa niður í ána.
- Hnappadalsá stundum illfær.
- Víðidalsá stundum illfær.

7.4 Óhöpp, slys og önnur vandamál

Ekki var tilkynnt um nein slys eða óhöpp sumarið 2008. Þó komu upp einhver vandamál; breskir unglingsar lendí í miklum hremmingum, þegar þeir reyndu að ganga leið sem er merkt inn á göngukortið Máls og Mennings fyrir Lónsöræfi. Hópurinn fór upp Viðibrekkusker og ætlaði svo að ganga niður í Skyndidal og tjálfa á Keiluvöllum innst inn í dalnum. Næsta daginn ætlaði hópurinn að ganga yfir Lambatungnajökul og niður í Hoffellsdal, þar sem bílstjóri mundi bíða eftir þeim. Ekki tókst hópnum þó að komast niður bröttu skriðurnar sunnan við Sauðhamarstind og var því ákveðið að tjálfa við vötnin neðan við tindinn. Í gegnum árin hafa fleiri ferðamenn lent í vandræðum á þessari leið niður í Skyndidal. Daginn eftir komu unglingsarnir aftur niður í Múlaskála, blautir og hraktir og þurfti að fá rútu til að flytja þá til byggðar. Þrátt fyrir ítrekaðar tilraunir tókst ekki að ná símasambandi við bílstjórann unglinganna sem beið í Hoffelsdal, né við ábúendur í Hoffelli, til að láta þá vita um afdrif hópsins. Unglingarnir stóðu í þeirri

meiningu að allar leiðir sem eru merktar inn á kortinu fyrir Lónsöræfi væru merktar með stíkum. Á kortinu er einnig merkt inn tjaldsvæði á Keiluvöllum í Skyndidal; hugmyndir hafa verið uppi um að búa þar til tjaldsvæði en engin þjónusta er þar til staðar eins og er. Skiljanlega bjuggust bretarnir við því að finna þar tjaldsvæði með einhverri þjónustu. Sumarið 2008 bar einnig á talsvert mörgum frönskum ferðamönnum sem vildu ganga í Snæfell og bjuggust við að sú leið væri merkt alla leið, jafnvel á jöklínunum, vegna þess að leiðin er merkt inn á Lónsöræfakortinu með sömu hætti og merktar gönguleiðir. Voru margir þeirra frönsku mjög illa útbúnir, án korts og án staðsetningartækis. Líklega hefur leiðin úr Lóni norður í Snæfell verið lýst í franskri ferðahandbók, án þess að greint hefur verið frá því að hér er um frekar erfið fjallaleið að rata sem er ekki á allri fær. Lærdómurinn sem má draga af þessari reynslu er eftirfarandi:

- Ekki á að merkja gönguleiðir inn á kort sem eru ekki á færi hins almenna ferðamanns. Á gönguleiðakortinu fyrir Lónsöræfi eru margar “smalaleiðir” teiknaðar inn sem eiga ekkert erindi á slíku korti (t.d. ofangreind leið niður í Skyndidal, leiðin niður í Flugustaðadal, efri Kambaleiðin, leiðin sem liggur frá Jökulgilstindum eftir fjallseggjum norður að Miðfelli, o.fl.).
- Best væri ef erfiðar gönguleiðir, t.d. leiðir sem liggja í mjög bröttum skriðum (og eru því ekki fyrir lofthrædda), gönguleiðir sem liggja yfir jöklum (og krefjast því sérstakrar kunnáttu og sérbúnaðs), sem og gönguleiðir þar sem þarf að klöngrast yfir kletta, yrðu merktar inn með öðrum hætti en einfaldar gönguleiðir sem eru á allra fær. Einn möguleiki væri að nota sama kerfið sem er í notkun í flestum löndum í Mið-Evrópu, þar sem auðveldar leiðir eru teiknaðar inn með heilli línu, aðeins erfiðari leiðir með brotalínu og erfiðustu leiðir sem krefjast sérstakrar kunnáttu eða búnaðs með punktalínu. Einnig væri hægt að nota mismunandi liti, t.d. blátt fyrir einfaldar leiðir, rautt fyrir erfiðari leiðir og svart fyrir erfiðustu leiðirnar (eins og hefur verið gert í Jökulsárgljúfrum).
- Best er að merkja stikaðar leiðir og ómerktar leiðir inn með mismunandi hætti.
- Nauðsynlegt er að hafa samband við útgefendur ferðahandbóka og biðja þá um að leiðréttu villandi upplýsingar um gönguleiðir í Lónsöræfum.

7.5 Klósett á Illakambi

Vegurinn í Kollumúla endar á Illakambi og margir stoppa einhverja stund á bílastæðinu þar. Engin klósettaðstaða er við bílastæðið og á hverju sumri safnast töluvert af klósettpappír í lægðum og á bak við kletta í kringum bílastæðið, sem landvörðurinn þarf að fjarlægja. Lengi hafa verið uppi hugmyndir um að byggja klósett á Illakambi. Ferðafélag Austur-Skaftafellssýslu hefur fengið nokkra styrki, frá sveitarféluginu og úr öðrum sjóðum, til að fjármagna klósettbygginguna. Bíið er teikna klósettið og kaupa eitthvað af efni. Ekki er þó samstaða milli landeigenda um nauðsyn þess að byggja klósett á Illakambi, sérstaklega ekki eftir að hætt var að bjóða upp á daglegar rútuferðir og umferðin á Illakambi dróst saman. Því var frestað að setja upp klósett á kambinn og líkur eru á því að efnið sem var keypt verði notað annars staðar.

7.6 Símasamband

Í Lónsöræfum er yfirleitt ekkert GSM-símasamband og mjög lélegt NMT-símasamband. GSM-samband er aðeins mjög framarlega í Jökulsárgljúfri, nálægt nýju göngubrúnni, á fremsta hluta Kjarrdalsheiðar, á stökum stöðum í Eskifelli og efst á Víðibrekkuskerjum.

Sæmilegt NMT-samband fæst nyrst í Lónsöræfum, nálægt Geldingafelli. Í Múlaskála er hægt að hringja úr NMT-síma en samband er oft mjög lélegt. Sérstaklega í þetta sumar virkaði síminn mjög illa. Loftnetið fyrir símann og rafgeymirinn sem síminn fær rafmagn frá eru geymdir í litlu skyli sem er staðsett í hlíðum Stórahnauss, rúmlega hundruð metra fyrir ofan Múlaskála. Rafgeymirinn fær orku frá sólarsellum og viðist ekki hlaðast lengur eins og skyldi og stafar sambandsleysið í NMT-símanum í skálanum líklega af því. Ekki stendur til að gera við bilunina, vegna þess að NMT-sendirinn verður væntanlega bráðum tekinn úr notkun. Í er skálanum er einnig talstöð. Hún er þó mjög gamaldags og er með aðrar rásir en flestar nýrri talstöðvar eru með. Því var ekki hægt að nota talstöðina sem Vatnajökulsþjóðgarður lét hafa landverði til að ná samband við skálann. Landverðirnir voru sem betur fer einnig með gervihnattasíma til að geta hringt um aðstoð í neyðartilvikum. Ekki urðu nein óhöpp í sumar og því þurfti ekki að nota gervihnattasímann. Öryggisins vegna væri mjög æskilegt að koma upp einhvers konar símasamband á svæðinu og gott væri að þrýsta á Neyðarlínuna um að koma upp Tetrabendi sem getur þjónað svæðið frá Snæfelli suður í Lón.

8. Framkvæmdir 2007 og 2008

8.1 Sturta, rennandi vatn og rafmagn

Vorið 2007 setti Ferðafélag Austur-Skaftafellssýslu upp sturtu í öðru klósetti í Kollumúla. Sturtan er hituð með gasi og virkar sæmilega en frekar erfitt er að stilla hana og hætta er á að gestir brenna sig á sjóðheitu vatni. Vorið 2008 tengdi Ferðafélag Austur-Skaftafellssýslu vatnsleiðslu inn í Múlaskála. Núna er því kominn rennandi vatn í skálann, sem er mikil breyting til bóta fyrir bæði gesti og starfsmenn. Einnig var sett upp sólarsellu á þak skálans og voru sett upp nokkur rafljós í skálann.

8.2 Sjálfboðaliðar

Mynd 41: Tröppur neðarlega í Illakambi, sem sjálfboðaliðat lagfærðu sumarið 2008 (séð að ofan).

Mynd 44: Sjálfboðaliðar eru að lagfæra tröppur í norðanverðu Ölkeldugili.

Frá 5. til 12. ágúst 2008 dvaldi fjögurra manna hópur erlendra sjálfboðaliða (frá Bretlandi, Ítalíu og Bandaríkjunum) í Kollumúla og gisti í Múlaskála. Sumarið 2006 höfðu sjálfboðaliðar hlaðið tröppur á leiðinni niður í Ölkeldugil að sunnanverðu og að

norðanverðu. Tröppurnar sunnan við Ölkeldugil voru ennþá í fínu lagi sumarið 2008 en tröppurnar norðan við gilið höfðu færst mikið til og þurftu lagfæringar. Sjálfboðaliðarnir unnu two daga að því að lagfæra þessar tröppur norðan við Ölkeldugil (sjá myndir 24 og 44) og svo fór einn dagur í það að lagfæru tröppur neðarlega í Illakambi sem hestahópur hafði eyðilagt sumarið 2006 (sjá mynd 43). Síðan (endur)máluðu sjálfboðaliðarnir stikur á hringleiðinni um Víðibrekkusker. Þeir aðstoðuðu landverðinum við að bera staura og skilti niður Illakamb og upp í Leiðartungur, Sanda og í Egilssel, sem er dagleið frá skálanum í Kollumúla. Einnig grófu þeir niður staura á stígamótum, þar sem stígurinn “milli gilja” og stígurinn um Leiðartungur mætast.

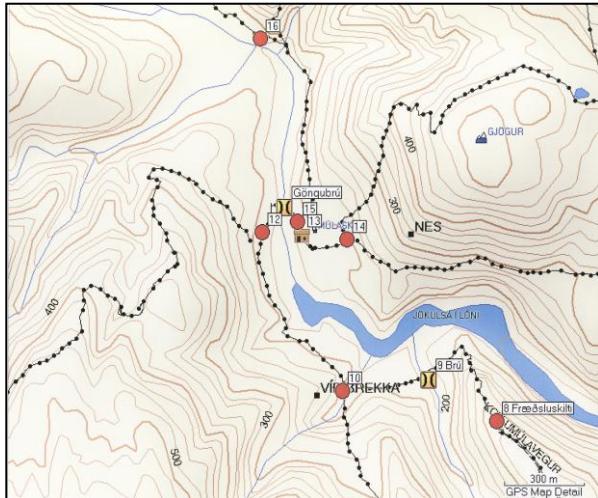
8.3 Mannvirki í Lónsöræfum

Í töflunni hér að neðan er gefið yfirlit yfir öll mannvirki í Lónsöræfum, þ.e.a.s. skálar, brýr og skilti. Í töflunni má finna GPS-hnit þessara mannvirkja og hæð þeirra yfir sjávarmáli. Myndirnar 45, 46, 47, og 48 sýna staðsetningu mannvirkjanna á kortum. Númer á kortunum samsvara númerum í töflu 1. Árið 2006 fékkst styrkur frá ferðamálaráði “til úrbóta á ferðamannastöðum” í flokki “Uppbygging á nýjum svæðum”, að upphæð 250.000 krónur. Styrkurinn var notaður til að kaupa stikur (700 stykki), prenta 5 fræðsluskilti á álplötur (50x50 cm að stærð), til að kaupa timbur í staura (5,40 m langar spýtur, 98x98 mm að ummáli) og til að láta búa til vegvísa með fræstum stöfum. Stikurnar kláruðust árið 2007. Sumrin 2006, 2007 og 2008 var unnið í því að koma vegvísunum upp á stígamótum víðsvegar um friðlandið. Hver spýta fyrir sig var söguð niður í fjóra 1,35 m langa staura. Staurarnir voru grafnir niður á stígamótum í Lónsöræfum en milli stauranna var haft um 80 cm bil. Til að koma í veg fyrir frostlyftingu, var negldur kross neðst á staurana og á hann var sett þungt grjót. Skiltin vor fest á staurana með 6,0x60/36 tréskrúfum. Við athugun sumarið 2008 kom í ljós að margar skrúfur í skiltum sem voru sett upp árin 2006 og 2007 höfðu brotnað. Líklega er ein ástæða fyrir því að þetta gerðist að bilið milli vegvísana hafi verið of lítið, sem olli því að vindurinn gat náð betri tökum á skiltunum. Sumarið 2008 var öllum brotnum skrúfum skipt út og var bilinu milli vegvísa breikkað, þar sem þörf var fyrir því.

Tafla 1: Mannvirki í Lónsöræfum (skálar, brýr, skilti): upplýsingar um staðsetningu þeirra.

Nr.	Skilti, brýr, skálar	GPS-hnit		Hæð
1	Göngubrú við Einstigi	N 64°28.976'	W 15°02.804'	97 m
2	Skilti Eskifell-brú	N 64°29.019'	W 15°03.590'	157 m
3	Skilti Eskifell-Ásavatn-Kambaleið	N 64°28.925'	W 15°04.096'	169 m
4	Skáli í Eskifelli v/ Ásavatn	N 64°28.513'	W 15°04.769'	119 m
5	Skilti á Stórahjalla v/ F980	N 64°29.172'	W 15°04.993'	273 m
6	Skilti Stórihjalli-Kambaleið	N 64°29.510'	W 15°04.818'	265 m
7	Fjárrétt v/ F980-Kambaleið	N 64°32.608'	W 15°07.846'	343 m
8	Fræðsluskilti á Illakambi	N 64°32.815'	W 15°08.215'	306 m
9	Brú yfir Ölkeldugil	N 64°32.898'	W 15°08.533'	178 m
10	Skilti v/ Flumbrugil	N 64°32.876'	W 15°08.941'	186 m
11	Göngubrú v/ Nes	N 64°33.243'	W 15°09.216'	187 m
12	Skilti v/ upphaf leiðar að Víðagili	N 64°33.192'	W 15°09.321'	203 m
13	Múlaskáli	N 64°33.162'	W 15°09.088'	193 m
14	Skilti v/ upphaf Stórahnaushrings	N 64°33.177'	W 15°08.922'	209 m

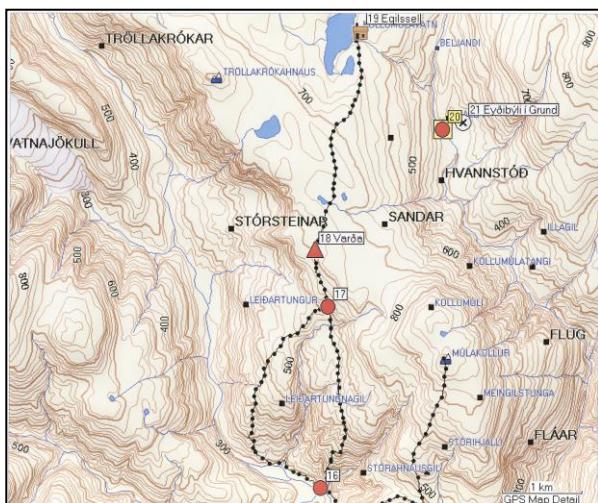
15	Skilti við hlið, skammt frá Múlaskála	N 64°33.213'	W 15°09.157'	199 m
16	Skilti v/ upphaf leiðar "Milli gilja"	N 64°33.580'	W 15°09.333'	169 m
17	Skilti Leiðartungur- "Milli gilja"	N 64°34.809'	W 15°09.229'	632 m
18	Varða v/ upphaf leiðar í Tröllakróka	N 64°35.195'	W 15°09.439'	714 m
19	Skáli v/ Kollumúlavatn (Egilssel)	N 64°36.660'	W 15°08.744'	644 m
20	Brúarstæði v/ Víðidalsá	N 64°36.005'	W 15°07.436'	412 m
21	Eyðibýli í Grund	N 64°36.055'	W 15°07.107'	419 m
22	Skáli í Geldingafelli	N 64°41.649'	W 15°21.634'	768 m

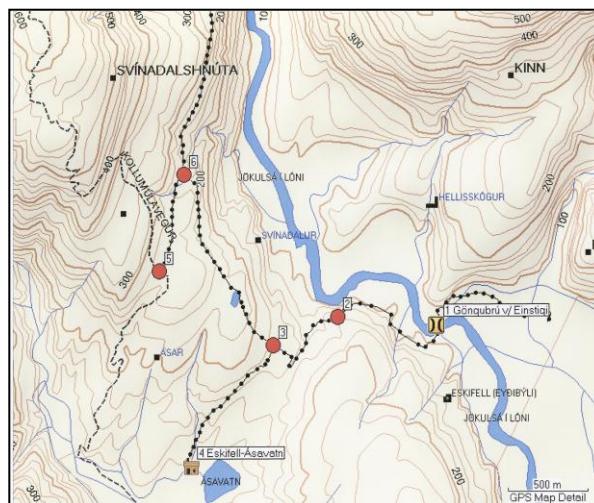
Mynd 45: Staðsetning skilta, brúa og skála á svæðinu í grennd við Múlaskála (nærmynd).

Mynd 46: Staðsetning akilta, brúa og skála í Kollumúla.

Mynd 47: Staðsetning skilta, brúa og skála á svæðinu í grennd við Egilssel.

Mynd 48: Staðsetning mannvirkja á svæðinu í grennd við Eskifell-Ásavatn.

9. Landvarsla

9.1 Landvarsla sumarið 2008

Sumarið 2008 var ráðinn landvörður í Lónsöræfum í 6 vikur, frá 1. júlí til 15. ágúst. Í Skaftafelli var þó mikil mannekla í kringum verslunarmannahelgi og var landvörðurinn sem var ráðinn í Lónsöræfum fenginn til að leysa þar af, þegar mest var að gera. Sérfaðingurinn með starfsstöð á Höfn sinnti einnig landvörsu í Lónsöræfum og sá um að leiðbeina sjálboðaliðum á vegum Umhverfisstofnunar. Þegar míkið var bókað í Kollumúla var skálavörður á vegum Ferðafélag Austur-Skaftafellssýslu á staðnum. Landverðir og skálavörður höfðu afnot af sérherbergi í Múlaskála og var um það gerður þjónustusamningur milli Vatnajökulsþjóðgarðs og Ferðafélags. Skálinn í Kollumúli var bækistöð landvörlunnar en annar landvörðurinn gisti einnig í nokkra daga í Eskifelli og í Egilsseli við Kollumúlavatn og sinnti ýmsum verkefnum á svæðinu þar um kring. Taflan hér að neðan gefur yfirlit yfir landvörsu, skálavörsu og sjálfboðavinnu í Lónsöræfum.

Tafla 2: Yfirlit yfir skálavörsu, landvörsu og sjálfboðavinnu (Es = landvarsla í Eskifelli; Es/K = á sama tíma landvarsla í Eskifelli og Kollumúla; eg = landvarsla í Egilsseli).

Mánuður	Júní															Júlí														
	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Dagur																														
Skálavarsla																														
Landvarsla																														
Sjálfboðaliðar																														

Mánuður	Júlí															Ágúst														
	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Dagur																														
Skálavarsla																														
Landvarsla				Es	Es	Es										Es	Es	Es										eg	eg	
Sjálfboðaliðar																											eg	eg		

9.2 Verkefni landvarða sumarið 2008

-Skálavarsla/þrif á klósettum: Sumarið 2008 voru það fáar gistiætur bókaðar að það borgaði sig ekki fyrir Ferðafélag Austur-Skaftafellssýslu að ráða fastan skálavörður í lengri tíma. Þess vegna tóku landverðir á móti greiðslum fyrir gistingu og þrifu skálann og klósettin, þegar enginn skálavörður var á staðnum. Einnig sinnti landverðir tilfallandi verkefnum sem tengdust viðhald á skálanum. Hann sá um að hengja upp snaga, bera fúavörn á klósett, kamar og skálann, grafa niður vatnsleiðslu, hreinsa grill, grafa lífrænan úrgang, laga prílu, gera við útivask o. fl. Tilvalið er að nota illviðrasama daga til að sinna verkefnum í kringum skálann. Hinsvegar aðstoðaði skálvörðurinn landverðinum við að endurstika gönguleiðir, mála stíkur og taka GPS-punkta.

-Stikun: Sumarið 2008 voru um 250 stikur með gulan topp notaðar til að (endur)stika gönguleiðir⁵. Lanverðirnir réttu stikur við og bættu stikum í sem höfðu losnað á öllum merktum gönguleiðum (Eskifell-göngubrú við Einstigi, kambaleið, hringleið um Víðibrekkusker, Stórahnaushringinn, Leiðartungur og “milli gilja”). Einnig voru stikurnar málaðar eftir þörfum á öllum þessum leiðum. Tvær leiðir sem höfðu fengið lítið viðhald síðustu árin voru algjörlega endurstikaður (“Flumbrugil” og leiðina upp á Múlakoll). Stikurnar kláruðust og því var ekki hægt að stika nýjar leiðir, eins og fyrihugað var (leið frá Múlakolli niður að Söndum og leið frá Kjarrdalsheiði að Víðibrekkuskerjum).

-Upplýsingagjöf: Landverðir tóku á móti gestum og veittu ferðamönnum upplýsingar um gönguleiðir, plöntur, jarðfræði og sögu svæðisins. Einnig var í einstökum tilfellum veitt leiðsögn um svæðið. Farið var m.a. í blómagöngu og jarðfræðigöngu. Þessar göngur voru ekki auglýstar en einungis skipulagðar þegar gestir sýndu áhuga á slíka leiðsögn.

-Merking á gönguleiðum: Á árunum 2005-2007 voru settir upp margir vegvísar á stígamótum í grennd við skálunum í Eskifelli og í Kollumúla. Við athugun kom í ljós að allt að helmingur af þeim skrúfum sem voru notaðar til að festa vegvísana á skiltin var brotnaður. Því var skipt um skrúfur og var bilinu milli vegvísanna breikkað. Sumarið 2008 var aðallega unnið að því að setja upp vegvísa á stöðum í miklu meiri fjarlægð frá skálunum. Því fór mikill tími í það eitt að bera efnið og verkfærin á staðinn en sjálfboðaliðar aðstoðuðu landverðinum við það. Nokkur ný skilti voru sett upp á stígamótum víðs vegar um svæðið, við “Flumbrugil”, á Stórahjalla og á stígamótum þar sem leiðin um Leiðartungur og leiðin “milli gilja” mætast. Einnig var efni í skilti borið upp í Egilssel og voru nokkrir vegvísar skildir eftir (og fergðir) við vörðuna sem markar upphaf leiðarinnar í Tröllakróka.

-Prif á Illakambi: Landvörður tíndi upp klósettpappír og annað rusl í kringum bílastæðið á Illakambi. Árið 2008 var áberandi minna rusl að finna á Illakambi miðað við árin á undan. Líklega er ástæðan fyrir því að daglegum áætlunarferðum í Lónsöræfum var hætt árið 2007.

-Klettar sopanir: Á ýmsir bröttum stöðum liggur lausamöl á berum klettum og veldur því að fólk rennur til eða á erfitt með að fóta sig. Á nokkrum slíkum stöðum var mölin sopuð frá klettunum. Má þar nefna Illakamb, leiðina niður á brúnni yfir Jökulsá við Kollumúla og klappirnar við Brenniklett.

-Gönguleiðakort: Á vegum verkefnisins “Átak í merkingu gönguleiða í Austur-Skaftafellssýslu” hafa verið gefin út þrjú gönguleiðakort, “Í ríki Vatnajökuls, gönguleiðir í Nesjum”, 1:50.000 og “Í ríki Vatnajökuls, gönguleiðir í Suðursveit”, 1:50.000 og “Í ríki Vatnajökuls, gönguleiðir á Mýrum” 1:50.000. Áætlað er að gefa út tvö kort í viðbót, gönguleiðakort af Lóni og Öræfum. Kortin á vegum átaksverkefnisins sýna bæði merktar og ómerktar gönguleiðir, sem eru skilgreindar með númeri. Aftan á kortunum eru leiðarlýsingar og upplýsingar um nokkra útvalda áhugaverða staði. Samið hefur verið um að starfsmenn fyrrverandi þjóðgarðsins í Skaftafelli leggja til vinna við gerð kortanna. Árið 2007 var byrjað að afla einhverra upplýsinga um gönguleiðir nálægð byggð í Lóni

⁵ = afgangurinn af þeim 700 stikur, sem voru keyptar árið 2005 og um 200 stikur sem fengust í Skaftafelli.

en sumarið 2008 var byrjað að safna upplýsingum um gönguleiðir í Lónsöræfum. Allar merktar gönguleiðir voru “raktar” með GPS-tæki og teknir voru GPS-punktar á markverðum stöðum. Stefnt er að því að klára gönguleiðakortið sumarið 2009.

-Skýringamynd: Gerð var skýringamynd, sem sýnir allar mögulegar leiðir í kringum Brenniklett og á að koma í veg fyrir því að ferðamenn lenda þar í ógöngum. Myndin var sett í möppu í Múlaskálann. Æskilegt er að setja upp skilti með slíkum upplýsingum á öllum aðgangsleiðum að Brenniklett í framtíðinni.

9.3 Mikilvægi landvörslunnar í Lónsöræfum

Hugmyndir um að leggja landvörsu alfarið niður í Lónsöræfum eru óheppilegar. Öryggisins vegna er mikilvægt að einhver sé til staðar í Kollumúla sem þekkir svæðið og getur veitt ferðamönnum upplýsingar um t.d. gönguleiðir, hættur á svæðinu, náttúrufar o.fl.. Einnig er mikilvægt að göngustígum sé reglulega haldið við, stikurnar yfirfarnar, lagaðar og málaðar og þeim bætt í þar sem þörf er fyrir það.

10. Æskilegar framkvæmdir árið 2009

10.1 Lýsing á æskilegum framkvæmdum

Endurnýjun á stikum:

Á hverju ári er nauðsynlegt að halda stikum við, reisa þær upp, mála þær og bæta stikum í. Langflestar stikaðar leiðir voru yfirfarnar sumarið 2008 og því má segja að ástand nær allra merktra leiða í Lónsöræfum er gott eins og stendur; einungis leiðin frá skálanum í Eskifelli við Ásavatn að göngubrúnni við Einstigi þarfast meira en venjulegs viðhalds. Fyrst þarf að færa þessa leið á betri stað og svo þarf að endurstika hana og mála stikurnar (sjá einnig “færa gönguleiðir”, hér að neðan).

Reynsla hefur sýnt að á hverju sumri þarf að setja niður u.p.b. 250-300 stikur, bara til að geta haldið við þær gönguleiðir sem eru þegar merktar.

Sameina leiðir sem liggja hlið við hlið:

Á nokkrum stöðum liggja á stuttum köflum tvær merktar leiðir samhlíða. Finna þarf bestu leiðina og merkja hana. Þetta á við um eftirfarandi leiðir:

- **“milli gilja”**
- **á Söndum**
- **í Víðibrekkuskerjum**

Hér er ein nýleg stikuð leið og vestan við hana eru leifar af eldri stikaðri leið. Eldri leiðin lá nær Víðagili og af henni er miklu fallegra útsýni yfir gilið. Annað hvort mætti endurstika báðar leiðir eða fjarlægja aðra (líklega þá austustu).

- **við Svarthöfða**
- Hér liggja einnig nýrri og eldri leið hlið við hlið. Nýrri leiðin liggur eftir bröttum hrygg beint niður að Svarthöfða, eldri leiðin liggur í líparítskriðum nokkru austar. Skoða þarf hvor leiðin hentar best, stika hana vel og fjarlægja merkingar af leiðinni sem verður ekki fyrir valinu. Finna þarf einnig betri leið við sjálfan Svarthöfða, bæði að sunnan- og að norðanverðu.

Færa gönguleiðar:

Æskilegt er að færa nokkrar gönguleiðar til að koma í veg fyrir frekari gróðurskemmdum. Þetta á við um eftirfarandi leiðir:

- við Pilgil

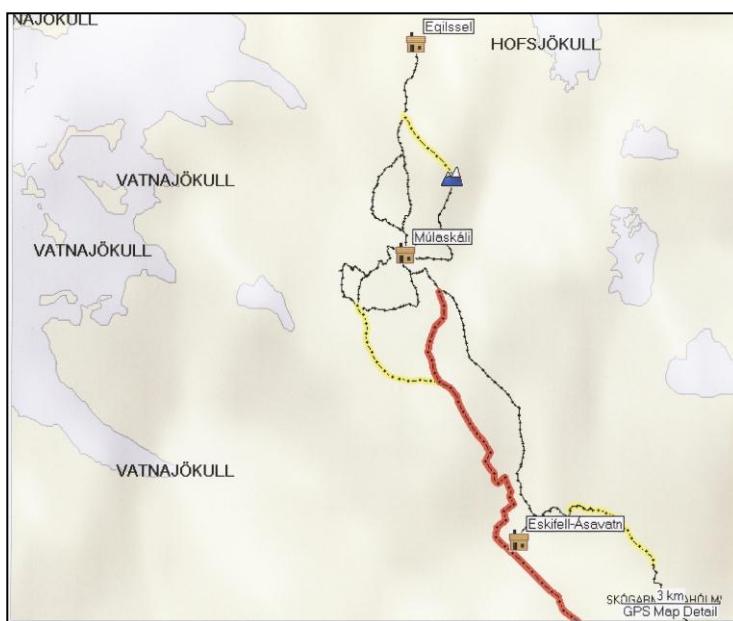
Nokkur hundruð metra frá upphaf leiðarinnar er gengið upp brattan mosagróinn hrygg. Hér er stígurinn ekki mjög greinilegur og ýmsar hlíðargötur hafa myndast í mosabembunni. Nauðsynlegt er að afmarka stíginn betur og að loka óæskilegar hlíðargötum.

- í Eskifelli

Leiðin sem liggur frá skálanum við Ásavatn að göngubrúnni við Einstigi liggur nokkur hundruð metra austan við skálann niður hátt klettabeltið. Leiðin niður klettabeltið er djúp moldargata í gengnum þéttan skóg, sem þolir ekki mikið álag. Annað hvort á að lagfæra stíginn eða finna betri leið. Á ýmsum stöðum á leiðinni frá klettabeltinu að skiltinu í norðanverðu Eskifelli mætti einnig færa gönguleiðina, til að hlífa viðkvæman mosagróður. Einnig er nauðsynlegt að stika leiðina frá skiltinu í Eskifelli að brunni við Einstigi upp á nýtt.

Stika nýjar leiðir:

Hugmyndir hafa komið upp um að stika tvær stuttar tengileiðir. Önnur er um 2,5-4 km löng, eftir því hvaða leið verður fyrir valinu og tengir leiðirnar um "Flumbrugil" og Viðibrekkusker við jeppaveginn á Kjarrdalsheiði. Hin leiðin er um 2,5 km löng og tengir stíginn sem endar upp á Múlakoll við stíginn sem liggur frá Múlaskála í Egilssel. Ef

Mynd 49: Leiðir sem mætti stika sumarið 2009 (merktar inn með gulum lit).

gengið er út frá því að þéttleiki stika á að vera um 30 m, þá þarf að kaupa u.b.b. 170-220 stikur, til að stika þessar tvær leiðir alveg upp frá grunni. Einnig væri æskilegt að stika a.m.k. hluta af leiðinni úr Austurskóginum í Eskifell. Gott væri að byrja að stika þar sem vegslóðinn í Austurskóginum endar og stika alla leið norður að göngubrúnni við Einstigi. Þessi leið er tæpa 3 km löng (u.b.b. 100 stikur í viðbót). Kortið hér til vinstri (mynd 49) sýnir legu þessara þriggja leiða (táknaðar með gulum lit). Rauða línan er jeppavegurinn um Kjarrdalsheiði.

Almennt er þó stefnt að því að halda stikuðum leiðum í lágmarki og stika t.d. engar leiðir á háa fjallatinda. Stikur veita stundum falskt öryggi en einnig er erfitt að halda þeim við, sérstaklega á svæðum þar sem sauðfé notar þær til að klóra sér á. Á fjöllum ættu menn frekar að nota öryggistæki eins og GPS.

Lagfæring á göngustígum:

- Lagfæra stíginn að Brennikletti. Leiðin í skriðunum að Brennikletti er orðin frekar illfær. Áin hefur grafið sig niður og umferð ferðamanna og sauðfés hefur minnkað, þannig að stígar ná ekki að móta vel. Tveir lækir á leiðinni að Brennikletti hafa grafið sig niður og skemmt gönguleiðina. Æskilegt er að breikka stíginn í skriðunum í byrjun sumarsins og að lagfæra stíginn á þeim stöðum, þar sem lækir hafa grafið úr honum.
- Breikka leiðina í Gjörgi í upphaf sumarsins og að lagfæra þrepin sem er búið að höggva í klappirnar í Gjögrinu.
- Finna lausn við Brenniklett; lagfæra þarf efri leiðina við Brenniklett enn frekar; festa kaðla, a.m.k. norðan við gilið en ef unnt er einnig sunnan við það, til bæta öryggi ferðamanna og til að gera þeim sem eru lofthræddir kleift að fara einnig þessa leið.
- Lagfæra nokkra erfiða kafla á hringleiðinni um Víðibrekkusker, aðallega á eftifarandi þremur stöðum:
  - 1) Rétt áður en komið er að Pilgili þarf að fara niður í lítið gil, yfir læk og upp snarbratta líparítskriðu. Æskilegt er að lagfæra stíginn neðst í brekkunni.
  - 2) Rétt áður en komið er að Víðibrekkuskerjum þarf einnig að fara yfir lítið gil og klöngrast upp snarbratta líparítskriðu. Hér væri einnig æskilegt að lagfæra stíginn neðst í brekkunni.
  - 3) Við Svarthöfða þarf annaðhvort að vaða yfir læk eða fara yfir mjög brattan líparíthrygg. Hér er nauðsynlegt að skoða alla möguleika, merkja auðveldustu leiðina og lagfæra stíginn eins og unnt er.
- Lagfæra leiðina niður Illakamb og finna greiðari leið (ekki forgangsatriði)

Merking á göngustígum:

- Merkja upphaf leiðarinnar niður í Stórsteina.
- Setja upp skilti við Egilssel og við upphaf leiðar í Tröllakróka (efnið er þegar komið á staðinn).
- Merkja stígamótin neðst í Víðibrekkuskerjum betur, þar sem hringleiðin um skerin greinist.
- Merkja stígamótin betur, þar sem leiðin um Flumbrugil tengist inn á hringleiðina um Víðibrekkusker.
- Merkja upphaf leiðarinnar upp á Múlakoll.

Upplýsingarskilti:

- Setja upp skilti sem bannar akstur á torfæruhjólum (við Skyndidalsá og annað hvort við göngubrúna við Einstigi eða nær byggð, við Smiðjunes).

- Setja upp fræðsluskilti við Kollumúlaveg með upplýsingum um gönguleiðir, skála og hættur við hliðið rétt hjá eyðibýlinu Þórisdal (ef leyfi fæst hjá landeigendum).
- Setja upp skilti með upplýsingum um hvaða leiðir eru færar framhjá Brennikletti, sitt hvoru megin við Brenniklett, þannig að fólk sem lendir í vandræðum þar viti hvaða valkostि það hefur.
- Semja við Vegagerðina um að færa skilti með upplýsingum um friðlandið í Lónsöræfum, sem er á vegamótunum, þar sem Kollamúlavegur og slóði að Dímu greinast. Reglulega hefur komið fyrir að ferðamenn, sem héldu að slóðinn að Dímu væri Kollumúlavegurinn, reyndu að keyra yfir Jökulsá við Dímu og lento á kaf í ánni. Einnig væri æskilegt að breyta textanum á skiltinu; landeigendur á Stafafelli og Brekku eru óánægðir með textann en að mati þeirra ætti skiltið m.a. að benda fólk betur á hættuna að keyra yfir Skyndidalsá.

Gönguleiðabæklingur:

- Endurnýja gönguleiðabæklinginn sem Náttúruverndarráð hefur gefið út. Textinn er að hluta til nothæfur en breyta mætti nokkrum gönguleiðum og taka aðrar út. Leiðin úr Flugustaðadal í Víðidal er t.d. varasöm og mætti taka út. Skálinn í Geldingafelli er merktur inn á röngum stað. Hann er norðan við fjallið Geldingafell, lengra frá jöklinum og fyrir utan friðlandið. Bæta þarf nokkrum stikuðum gönguleiðum við, sem vantar í núverandi bæklingnum. Einnig þarf að merkja nýju göngubrúna við Einstigi og skálann við Ásavatn í Eskifelli inn á kortið. Mjög æskilegt er að merkja einhver GPS-hnit inn á kortið á nokkrum lykilstöðum, til að auðvelda fólk að rata. Einnig væri æskilegt að gera greinarmun á léttum gönguleiðum við allra hæfi og erfiðum gönguleiðum sem krefjast sérstaks búnaðar eða þjálfunar.

Annað fræðsluefni

- Búa til spjöld með hagnýtum upplýsingum um allar gönguleiðir (kort, lýsingu) og hafa þau aðgengileg í skálanum.

Gönguleiðakort:

- Búa til nýtt gönguleiðakort fyrir Lón, í mælikvarða 1 : 50.000 (í vinnslu).
- Setja mikilvæga gps-punkta inn á kortið.
- Flokka leiðir eftir erfiðleikastigi (merkja erfiðar leiðir t.d. með brotalínu eða punktalínu, eða með mismunandi litum)
- Merkja erfiðustu kafla einstakra gönguleiða sérstaklega inn á kortið (t.d. með brotalínu eða punktalínu).
- Taka hættulegar leiðir út af kortinu

Móta stefnu

- Móta stefnu um ýmis mál sem tengjast náttúruvernd (veiði, eld, tína blóm, steina, hvaða gönguleiðir á að merkja og hvernig, fræðsluskilti- hvar og hvernig)
- Koma umræðu af stað um “málun á steina”; fá álit landeigenda og annarra hagsmunaaðila á þessari aðferð

- Ræða landvörslu í byggð (finna fyrirkomulag sem allir geta sætt sig við).

Vegir, brýr og áningarborð

- Setja e.t.v. upp áningaborð á Illakambi.
- Framtíðarverkefni, ekki endilega árið 2009: brúa Hnappadalsá og Víðidalsá eða að setja kláf á Víðidalsá. Mikið efni til brúargerðar er þegar til staðar í Víðidal og búið er að steypa brúarstöpla sitt hvoru megin við ána. Núverandi brúarstæðið er þó líklega ekki sérstaklega vel valið. Stöplarnir eru rétt neðan við foss og stutt frá þeim stað, þar sem áin rennur fram úr frekar þróngu gljúfri. Væntanlega er þar frekar mikil hætta á jakastíflum.
- Fá Vegagerðina til að lagfæra vegginn í Geithellnadal, til að bæta aðgengi að friðlandinu úr Álfafirði, ef vilji til þess er fyrir hendi hjá landeigendum.

Símasamband

GSM-samband vantar á nánast öllu svæðinu, NMT-samband er óáreiðanlegt og kerfið verður væntanlega fljótlega tekið úr notkun. Tetra-kerfið, sem á að koma í staðinn fyrir gamla NMT-kerfið, nær eins og stendur einungis yfir líttinn hluta svæðisins. Því er brýnt að þrísta á Neyðarlínuna ohf. um að koma upp Tetra-sendum sem þjónusta þetta svæði.

10.2 Áætlun um efniskostnað og vinnuframlag sjálfboðaliða

Í töflunum hér að neðan eru gefnar upplýsingar um áætlaðan kostnað við kaup á efni (stikum, köðlum og festingum fyrir kaðla, sjá töflu 3) og einnig er gefið yfirlit yfir þau verkefni sem áformáð er að sjálfboðaliðar vinni í Lónsöræfum sumarið 2009 (sjá töflu 4). Áætlaður vinnutími þeirra við þessi verkefni er 7-8 dagar. Síðan má finna upplýsingar um áætlaðan kostnað við kaup og uppsetningu á upplýsingaskiltum og bannmerkjum í töflu 5. Verðin í töflu 5 miðast við prentun á plastfilmu, límda á álplötu, miðað við lámarksvinnu í prentsmiðju (hönnun ekki innifalin). Upplýsingar um verð á skiltum fengust hjá Ferðamálstofu og Merkismenn ehf.

Ekki liggja fyrir nákvæmar tölur um kostnað við gerð göngubrúar yfir Hnappadalsá og Víðidalsá (eða við gerð kláfs á Víðidalsá). Til viðmiðunar má nefna að áætlaður kostnaður við gerð kláfs á Breiðá, sem var styrkt af Kvískerjasjóði, er 440.000 kr. Reikna má þó með að dýrara er að koma upp kláf í Víðidal vegna flutningskostnaðar.

Tafla 3: Gróf áætlun um efniskostnað við (endur)stikun gönguleiða og við uppsetningu á kaðli/köðlum við Brenniklett.

Gróf áætlun um efniskostnað	Verð í kr.
<i>Stikun</i>	
350 stikur með gulan topp, 250 kr. stykkið	87.500
<i>Setja upp kaðla</i>	
1-2 öryggislínur, 12 mm (Dynjandi), um 25.000 kr. hver	25.000-50.000
10 boltar, rær, kvoða (Húsamsmiðjan)	20.000
Samtals	132.500-157.500

Tafla 4: Áætlað vinnuframlag sjálfboðaliða árið 2009

Verkefni	Áætlaður vinnutími
Lagfæra stíga umhverfis Brenniklett, setja upp kaðla	1-2 dagar
Lagfæra aðgangsleiðina að Víðibrekkuskerjum (á þremur stöðum)	2 dagar
Endurstika leiðina í kringum Svarthöfða	1 dagur
Setja upp vegvísa	1 dagur
Flytja efni + önnur tilfallandi verkefni	1 dagur
Breikka stíga í Gjögri + á leiðinni að Brennikletti	1 dagur
Samtals	7-8 dagar

Tafla 5: Áætlaður kostnaður við gerð og uppsetningu upplýsingaskilta og bannmerkja.

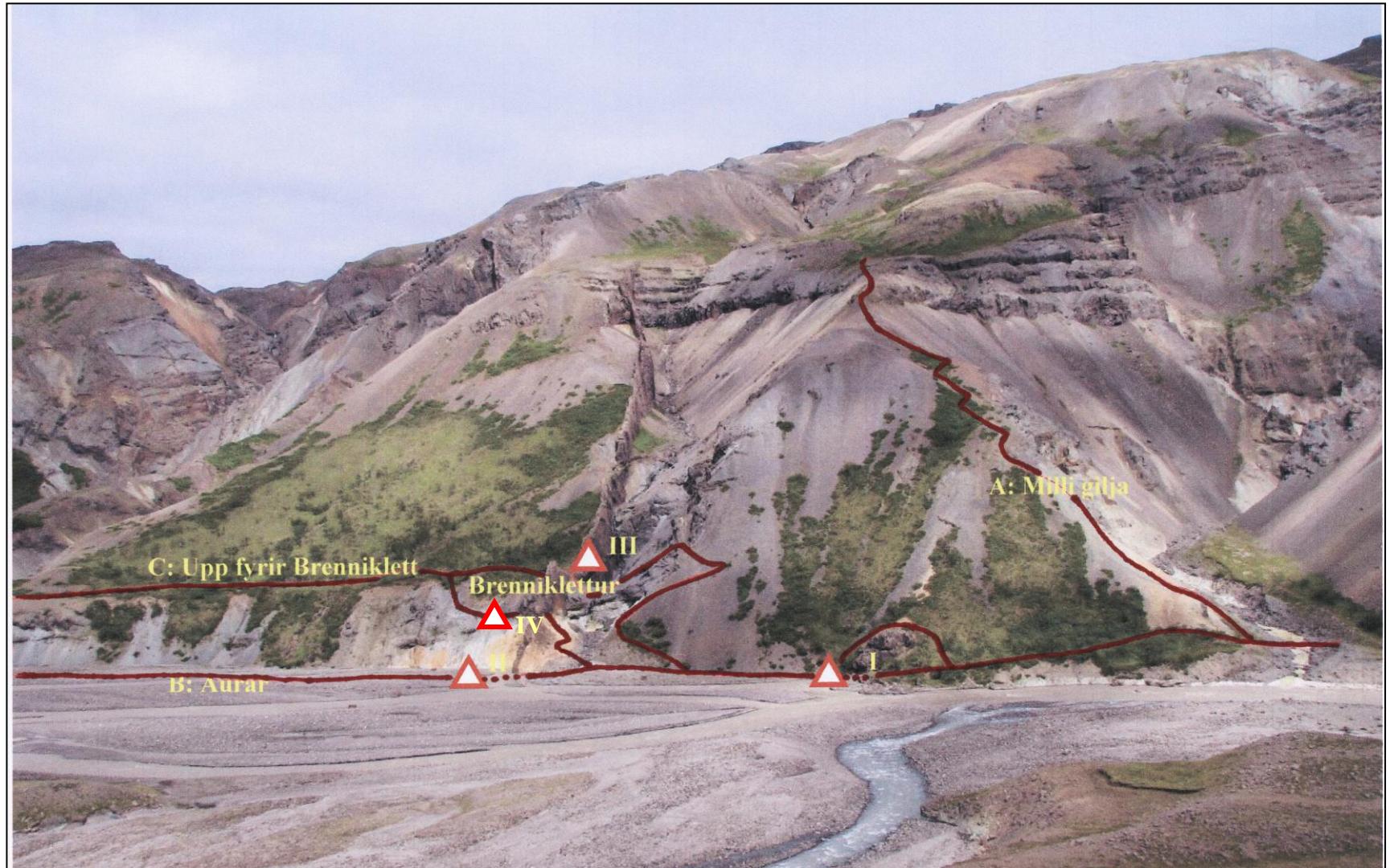
Lýsing	Verð
2 bannmerki, um 5000 kr. hvert	10.000
Upplýsingaskilti, lítið 80x 100 sm (við Þórisdal)	45.000
Burðargrind	10.000
Upplýsingaskilti, stórt (við Kollumúlaveg, burðargrind til staðar)	75.000
Samtals	140.000

11. Viðhengi

11.1 Viðhengi I: Vandamál og hættur í kringum Brenniklett

Vandamál:

- △ I: stundum ófær vegna vatns; þá þarf að fara upp fyrir klettinn
- △ II: stundum hægt að komast þurrum fótum, stundum þarf að vaða, stundum ófær
- △ III: ekki fyrir lofthrædda!
- △ IV: ófær eins og er

Þrjár mögulegar leiðir í Egilssel:

- A: "milli gilja" (snarbrött en sæmilega greiðfær leið)
- B: á áraurunum (ef Jökulsá liggr alveg upp að Brennikletti, er þessi leið stundum ófær, eða þarf að vaða kvísl Jökulsár)
- C: upp fyrir Brenniklett (brött og frekar erfið leið, ekki fyrir lofthrædda)

11.2 Viðhengi II: Skálar og tjaldsvæði í Lónsöræfum

Skálar

Kollumúlavatn – umsjónaraðili :
Ferðafélag Fjótsdalshéraðs
Gistirými: 22 svefnþokapláss
Sími: enginn
GPS staðsetning: 64°36.680 N / 15°08.750 V
Timburkamína til upphitunar
Gashellur til eldunar
Rafljós í skálanum (sólarsella)
Útikamar
Ekkert rennandi vatn í skálanum
Vatn sótt í á

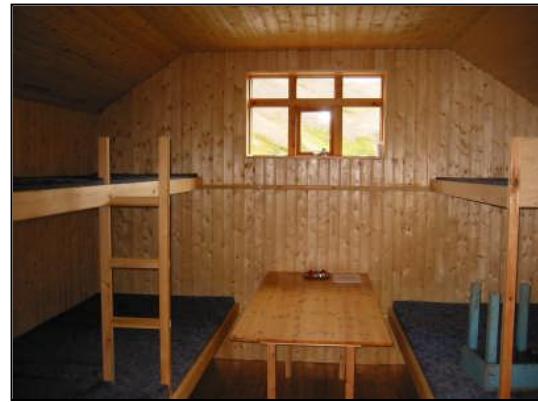
Geldingafell – umsjónaraðili:
Ferðafélag Fjótsdalshéraðs
Gistirými: 16 svefnþokapláss
Sími: Enginn
GPS staðsetning: 64°41.690 N / 15°21.690 V
Timburkamína til upphitunar
Útikamar
Ekkert rennandi vatn í skálanum
Vatn sótt í á

Múlaskáli - staðsettur sunnan við Kollumúla í Lónsöræfum – umsjónaraðili.
Ferðafélag Austur-Skaftafellssýslu
Um 40 mín. ganga er frá Illakambi að skálanum. Skálinn var byggður 1984
Gistirými: 30 svefnþokapláss
Sérherbergi fyrir skálavörð/landvörð
Gaskæliskápur fyrir landvörð
Rafljós í skálanum (sólarsella)
Sími: 8549501
GPS staðsetning: 64°33.200 N / 15°09.077 V
Gashellur til eldunar
Gasofn til upphitunar
Vatnsklósett (úti)
Sturta (úti)
Rennandi vatn í skálanum
Krani/vaskur úti (ca. 150 m frá skálanum)
Grill

Múlakot – endurbyggður gangnamannakofi, um það bil 200m fyrir austan Múlaskála – umsjónaraðili: Gunnlaugur B. Ólafsson
 Gistirými: 12 svefnþokapláss
 Sími: enginn
 GPS-staðsetning: ?
 Gashellur til eldunar
 Gasofn til upphitunar
 Vatnsklósett (úti), vestan við Múlaskálann
 Ekkert rennandi vatn í skálanum
 Krani (úti) um 10 m frá skálanum

Prímus til eldunar
 Upphitun: timburkamína
 Purrsalerni í byggingu
 Ekkert vatn er í gámunum
 Vatn: vaskur við þurrsalernið

Eskifell (Ásum) – tveir gámar við Ásavatn, vestan við Eskifell (að hluta til innréttar, ókláraðir).
 umsjónaraðili: Gunnlaugur B. Ólafsson
 Austan í Eskifelli eru bæjarrústir (í byggð 1836-1863)
 Gistirými: 12 svefnþokapláss + svefnloft (óklárað)
 Sími: enginn en á klettaás norðan við skálann er þokkalegt GSM-samband
 GPS-staðsetning: 64°28.509 N / 15°04.779 V

Tjaldsvæði

Smiðjunes – fyrir utan friðlandið, á gönguleiðinni frá Stafafelli í Kollumúla, ± 7 km frá þjóðveginum. Umsjón: Gunnlaugur B. Ólafsson
 Vatnssalerni
 Vaskar
 Áningarborð

Rústir af bænum í Smiðjunesi (í byggð 1875-1892)

Eskifell – við Ásavatn, vestan við Eskifell; á gönguleiðinni frá Stafafelli í Kollumúla, ± 18 km frá þjóðveginum.

Umsjón: Gunnlaugur B. Ólafsson

Purrsalerni í byggingu

Gámar með eldunaraðstöðu (prímus)

Vatn (slanga, ekki búið að tengja í vaskinn)

Keiluvellir – innst inn í Skyndidal, stutt frá sporði Lambatungnajökuls. Í deiliskipulagi fyrir friðlandið er gert ráð fyrir tjaldsvæði á Keiluvöllum en framkvæmdir eru ekki hafnar.

Grund í Víðidal – í Víðidal, austanmegin við Víðidalsá, stutt frá eyðibýlinu Grund (í byggð 1835-1897). Í deiliskipulagi fyrir friðlandið er gert ráð fyrir tjaldsvæði á Grund en ekki er búið að reisa nein mannvirki.

Kollumúli – við skála Ferðafélags Austurskaftafellssýslu
Vatnsklósett
Vaskar
Eldunaraðstaða í skálanum

Ferðafélag Austur-Skaftafellssýslu veitir upplýsingar um Múlaskála og sér um bókanir í skálanum (vefsíða <http://www.gonguferdir.is>; netfang: ferdafelag@gonguferdir.is; S.699 1424).

Ferðafélag Fljótsdalshéraðs veitir upplýsingar um Egilssel við Kollumúlavatn og skálann við Geldingarfell og sér um bókanir í þessum skálum (vefsíða: netfang: ferdafelag@egilsstadir.is; S. 863 5813, á sumrin: S.860 1393).

Gunnlaugur B. Ólafsson veitir upplýsingar um Múlakot og skálann í Eskifelli og sér um bókanir í þessum skálum (vefsíða: <http://www.stafafell.is>; netfang: stafafell@stafafell.is; S. 6996684).

11.3 Óskalistar yfir bækur og verkfæri sem landverðir fá til afnota

Óskalisti yfir bækur, heimildir og annað fræðsluefni

Ari Trausti Guðmundsson og Ragnar Th. Sigurðsson 2002: *Íslenskur jarðfræðilykill*. Mál og menning, Reykjavík

Arnbjörg Linda Jóhannsdóttir 1998: *Íslenskar lækningajurtir: söfnun þeirra, notkun og áhrif*. Íslensk náttúra 4. Mál og menning, Reykjavík.

Bradwell, Tom 2004: Annual Moraines and Summer Temperatures at Lambatungnajökull, Iceland. In: *Arctic, Antarctic, and Alpine Research*, Volume 36, Issue 4 (November), pp. 502–508.

Bradwell, Tom, Andrew Dugmore and David Sugden 2006: The Little Ice Age glacier maximum in Iceland and the North Atlantic Oscillation: evidence from Lambatungnajökull, southeast Iceland. In: *Boreas*, Volume 35, Number 1, pp. 61-80(20)

Helgi Torfason (1979) *Investigation into the structure of South-Eastern Iceland* [Ph.D thesis]. Liverpool, University of Liverpool.

Hjörleifur Guttormsson 1974: *Austfjarðaffjöll*. Árbók Ferðafélags Íslands 1974. Reykjavík.

Hjörleifur Guttormsson 1993: Við rætur Vatnajökuls : byggðir, fjöll og skriðjöklar. Árbók Ferðafélags Íslands 1993. Reykjavík

Hörður Kristinsson 1998: *Plöntuhandbókin : blómplöntur og byrkningar*. Íslensk náttúra 2 Mál og menning, Reykjavík.

Jóhann Óli Hilmarsson 2000: *Íslenskur fuglavísir*. Iðunn, Reykjavík

Jón Eyþórsson (ritstj.) 1937: *Austur-Skaftafellssýsla*. Árbók Ferðafélags Íslands 1937. Reykjavík.

Kristján Sæmundsson og Einar Gunnlaugsson 1999: *Íslenska steinabókin*; ljósmyndir Grétar Eiríksson. Mál og menning, Reykjavík.

Landakort:

Óskast:

Atlaskort LMÍ 1:100.000 (blað 105 Hamarsfjörður og blað 106 Hornafjörður)
Staðfræðikort LMÍ 1:50.000 (2214 II og 2213 I+II).

Sérkort Máls og Menningar, Stafafell-Berufjörður (1:100.000) = gönguleiðakort sem spannar svæðið Snæfell-Berufjörður-Mýrar-Lónsöræfi.

Óskalisti yfir verkfæri og áhöld

Pegar er til staðar:

- slaghamar
- skófla (ónýt)
- kæliskápur, sem virkar á gasi

Óskast:

- plastílát til að geyma mat undir rúmi
- sleggja
- kúbein
- 2 álkarlar
- 3 skóflur
- hleðsluborvél
- haki
- hamar